

สุจันท์ สัจจุลย์. (2548) การศึกษาบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม (การบริหารการศึกษา)
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : อาจารย์สุพิพรรณ พัฒนพาณิชย์.

การศึกษานี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียน
เอกชน ระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนา
หลักสูตรและการนำไปใช้ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
และด้านการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในงานวิชาการของครูโรงเรียนเอกชนตามตัว
แปรเพศ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในการสอน ความผูกพันต่อองค์กร และ
สภาพแวดล้อมในการทำงานกับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับ
ประถมศึกษา โดยใช้ครูที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาเป็นกลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 156 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของประชากรแต่ละโรงเรียน
(Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถามชนิด มาตรา
ส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (S.D.) ค่าที (t - test) และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการศึกษา พบว่า

1. บทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนครกรุงเทพมหานคร
โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าครูมีบทบาทในระดับมากทุกด้าน โดยครู
มีบทบาทด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ครูเพศชายกับครูเพศหญิงมีบทบาทในงานวิชาการ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูเพศชายกับครูเพศหญิงมี
บทบาทในงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน
ด้านวัดและประเมินผล และด้านการวิจัยในชั้นเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
.05 โดยครูเพศหญิงมีบทบาทมากกว่าครูเพศชายทั้งโดยรวมและรายด้าน ส่วนด้านการวิจัยใน
ชั้นเรียนไม่แตกต่างกัน
3. อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน
4. ประสบการณ์ในการสอน ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของครูในงานวิชาการของ
โรงเรียนเอกชน
5. ความผูกพันต่อองค์กรของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในงานวิชาการอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
6. สภาพแวดล้อมในการทำงานของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในงาน
วิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

A STUDY OF PRIVATE SCHOOL TEACHER'S ROLES IN ACADEMIC
WORKS, PHANAKORN DISTRICT, BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

MISS SUJANTANEE SANGKHADUL

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

May 2005

Sujantane Sangkhadul. (2005). *A Study Of Private School Teacher's Roles in Academic Work, Phanakorn District, Bangkok.*

Master's Project, M.Ed. (Educational Administration) Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor : Lect. Supepun Phatanapanit.

The purpose of this study was two – fold. First, it aimed to investigate private school teacher's roles in academic work, Phanakorn district, Bangkok according to 4 aspects, namely, curriculum development and application, instructional management, learning test and evaluation, and classroom research and compare that of private school teacher's roles according to teachers' gender and age and second, to find out the relationship between teaching experience, organizational commitment, and working environment with that of teachers' role. The subjects consisted of 156 teachers of elementary private schools, through stratified random sampling. 5 rating – scale questionnaire was administered and then data were analyzed by mean, standard deviation, t – test, and Pearson product moment correlation coefficient.

The results were as follows.

1. Teacher's role in academic work was in a high level. If consider partly, we found that teachers have a very high level role in every part especially in the teaching and learning part is highest.
2. Both male and female teachers had a different in academic work with significant at 0.05. If consider partly, we found that male and female teachers have a significant role in academic work in a part of curriculum development and establishment, teaching and learning, knowledge assessment. Female teachers had more role than male teachers both overall and partly but not significant in the classroom research part.
3. There was no significant relation between role in academic work and teacher age
4. There was no significant relation between role in academic work and teaching experience.
5. There was a positive relation at .05 level between role in academic work and organizational commitment.
6. There was a positive relation at .05 level between role in academic work and working environment.

การศึกษาบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์

ของ

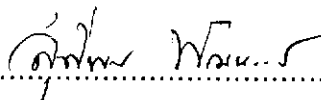
นางสาวสุจันท์ สัมบุลย์

เสนอต่อบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2548

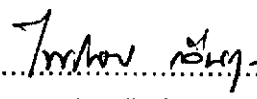
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และ คณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

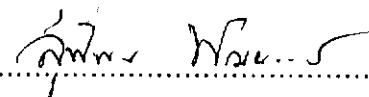
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(อาจารย์ สุพีพรรณ พัฒนพานิชย์)

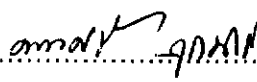
ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

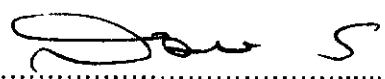
คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(อาจารย์ สุพีพรรณ พัฒนพานิชย์)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. ไพบุลย์ อ่อนมั่ง)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(อาจารย์ ดร. มารศรี สุธานี)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ)

วันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2548

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ โดยได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลหลายท่านที่เกี่ยวข้องคืออาจารย์สุพีพรรณ พัฒนพานิชย์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้ให้ความกรุณาสละเวลาช่วยเหลือให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ พร้อมทั้งกรุณาเอาใจใส่ แก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ โดยตลอดมา ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยและตัวผู้วิจัยเป็นอย่างมาก

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ รท.ดร.ไพบุลย์ อ่อนมั่ง อาจารย์สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ อาจารย์ประพจน์ แยมนาม และอาจารย์ชวลิต สูงใหญ่ ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาตรวจสอบ แก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคุณครูกลุ่มประชากรตัวอย่างโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานครทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ทำให้ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยได้อย่างราบรื่นไม่มีอุปสรรค

ส่วนสำคัญที่สุดของการทำวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จได้ คือ กำลังใจท่านอาจารย์ทุกท่าน อาจารย์มาลี เจ็งวัฒนพงศ์ คุณชนิดา เจริญเนื่อง บาทหลวงวรวิมล จิรสัจจธรรม และเพื่อนนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาคพิเศษ รุ่นที่ 13 ที่เป็นกำลังใจมอบให้จนกระทั่งสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวนามมา ณ ที่นี้ ที่สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นกตเวทิตาแด่ บิดา – มารดา บุรพจารย์ ตลอดจนญาติพี่น้อง และผู้มีพระคุณของผู้วิจัยทุกท่านด้วยความสำนึกในพระคุณเป็นอย่างสูง ที่ช่วยให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา

สุจันท์ณี สังขตุลย์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	2
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
สมมุติฐานของการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
การจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา.....	11
การบริหารโรงเรียนเอกชน.....	16
การบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา.....	19
บทบาทของครูในงานวิชาการ.....	22
วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่จะศึกษา.....	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	59
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	68
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	68
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
วิธีสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ.....	70
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
การนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	80
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	80
สมมติฐานของการวิจัย.....	80
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	80
ความสำคัญของการวิจัย.....	81
การดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	81
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	82
อภิปรายผล.....	82
ข้อเสนอแนะ.....	85
 บรรณานุกรม.....	 87
 ภาคผนวก.....	 98
 ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	 113

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามโรงเรียน.....	69
2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม...	75
3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุ ประสบการณ์ในการสอน ความผูกพันต่อองค์กร สภาพแวดล้อมในการทำงาน.....	76
4 ผลการวิเคราะห์ปัญหาของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เป็นรายด้านและโดยรวม.....	77
5 การเปรียบเทียบปัญหาของครูในงานวิชาการ 4 ด้าน จำแนกตามเพศ.....	78
6 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ประสบการณ์ในการสอน ความผูกพันต่อองค์กร สภาพแวดล้อมในการทำงาน กับปัญหาของครูในงานวิชาการ.....	79

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 แผนภูมิแสดงกรอบแนวความคิดในการศึกษาค้นคว้า.....	8
---	---

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและ คุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองจะมีพลเมืองที่มีคุณภาพสามารถธำรงรักษาความเจริญ มั่นคงของประเทศชาติและพัฒนาก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด (ศุภร เขียวรักษ์. 2546 : 1) นอกจากนี้การศึกษายังทำหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พัฒนาสติปัญญา การเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ให้คนมีความเจริญที่สมดุลระหว่างวัตถุกับจิตใจ มีความมั่นคงพึ่งพาตนเอง ได้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่เป็นปัญหาต่อสังคม (ชรณิศวรร จิตขวัญ. 2542 : 2)

ปัจจุบันสังคมได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาและใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ส่วนต่าง ๆ ของสังคมมาอย่างต่อเนื่อง ดังจะปรากฏให้เห็นเด่นชัดในรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ โดยเฉพาะใน มาตราที่ 43 ที่ได้กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า สิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ในมาตรา 81 กำหนด ให้รัฐต้องออกกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมสร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องให้กับคนใน สังคม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 183) จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 เป็นผลให้รัฐบาลตรากฎหมายพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อเป็นกรอบ แนวทางให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำไปใช้ในการกำหนดทิศทาง เพื่อจัด การศึกษาให้มีคุณภาพโดยพุ่งเป้าไปที่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาให้คน เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม มีความสามารถ และศักยภาพที่จะดำรงชีวิตและปรับตัวในสังคมท่ามกลาง การเปลี่ยนแปลงและสามารถแข่งขัน กับสังคมโลกได้ (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 7)

การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนในระดับประถมศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอน วิชาสามัญตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณธรรมและทักษะที่จำเป็นอันจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะไปศึกษาต่อในระดับสูง ต่อไป โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนคอยกำกับดูแลคุณภาพโรงเรียนเอกชน ทุกระดับ ทุกประเภท กล่าวได้ว่าโรงเรียนเอกชนมีบทบาทสำคัญในการแบ่งเบาภาระการจัด การศึกษาของรัฐ ทั้งนี้เพราะในอดีตที่ผ่านมาการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของรัฐยังไม่

สามารถขยายการบริการการศึกษาให้กับประชาชนได้อย่างเพียงพอ รัฐจึงเปิดโอกาสและส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยอนุญาตให้มีการตั้งโรงเรียนเอกชนขึ้นเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระและมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการทางการศึกษาของประชาชนที่เพิ่มมากขึ้นในอีกทางหนึ่งด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2542 : 1)

ในการจัดการศึกษานั้น งานวิชาการถือเป็นหัวใจหรืองานหลักของการบริหารโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูจะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ส่วนงานอื่น ๆ มีความสำคัญในลักษณะที่เป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา สำหรับผู้ที่มิบทบาทหน้าที่ในการบริหารจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทุกฉบับที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งโรงเรียนใดที่ทำงานวิชาการก้าวหน้า โรงเรียนนั้นมักจะมีชื่อเสียงเป็นที่นิยมเป็นที่ยอมรับกัน ส่วนโรงเรียนใดที่งานวิชาการล้าหลัง โรงเรียนนั้นจะไม่เป็นที่นิยม ขาดความศรัทธาไม่เป็นที่ยอมรับ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 85) โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จทางงานวิชาการที่สอดคล้องกับหลักการศึกษาหรือเป็นไปโดยหลักการของศึกษาศาสตร์นั้น จะเป็นโรงเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีกิจกรรมและโอกาสที่ส่งเสริมสนับสนุนชักนำให้เด็กได้มีประสบการณ์ ให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง คุณลักษณะดังกล่าวถือเป็นโรงเรียนตามหลักการศึกษาที่นำไปสู่การเป็นโรงเรียน เพื่อพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ (อุทัย บุญประเสริฐ. 2540 : 25-26)

ในการบริหารโรงเรียนเอกชนนั้น นอกจากผู้บริหารโรงเรียนแล้ว ครูถือเป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญและมีความใกล้ชิดกับนักเรียนเป็นอย่างมาก ครูจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติและบุคลิกลักษณะที่เหมาะสม ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยพัฒนาเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้รวมเรียกว่า สมรรถภาพของครู (มยุรีย์ เขียวฉ่อน. 2541 : 1-2) ในขณะเดียวกันครูจะต้องเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ มีความรอบรู้ และพัฒนาตนเองให้ทันกับความก้าวหน้า และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โดยที่ครูจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจในงานวิชาการให้ถ่องแท้ก่อนลงมือสอนหรือลงมือปฏิบัติ การเตรียมการสอนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครู รวมทั้งการเข้าใจปัจจัยในการเรียนของผู้เรียน เพื่อจะได้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู และนักเรียน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2543 : 50) นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ครูยังจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความสะดวก เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และใช้การวิจัยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ใช้วิธีการวัดประเมินผลที่หลากหลายตามสภาพจริง (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 14-15) จะเห็นได้ว่าบทบาทของครูมีความสัมพันธ์กับคุณภาพของงานวิชาการเป็นอย่างมาก และจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังอยู่ใน

ระดับที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ผู้เรียนยังขาดทักษะในกระบวนการแสวงหาความรู้ อุปกรณ์การเรียนการสอน ที่ไม่ทันสมัยและไม่เพียงพอ เทคนิคการสอนของครูยังไม่พัฒนาไปตามนวัตกรรมแนวใหม่แต่อย่างใด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2542 : 1) ในขณะเดียวกัน การประเมินผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง ครูยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา (สำนักทดสอบการศึกษา. 2545)

จากความสำคัญและปัญหาย่อมเกี่ยวข้องกับบทบาทของครูที่มีต่องานวิชาการ ซึ่งจะมีผลต่อความเชื่อมั่น ศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ผู้ปกครองและนักเรียนที่มารับบริการทางการศึกษา และมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง จากสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับงานวิชาการซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาและมีผลเกี่ยวกับครูเป็นสำคัญ ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในเขตพระนคร และเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการสนับสนุนส่งเสริมบทบาทของครูที่มีต่องานวิชาการ ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญต่อปัญหาดังกล่าวจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนา ส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของครูต่อการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการวิจัยในชั้นเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน จำแนกตามเพศ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ประสบการณ์ในการสอน ความผูกพันต่อองค์กร และสภาพแวดล้อมในการทำงานกับบทบาทของครูในงานวิชาการ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร นำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนา ส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของครูต่อการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการวิจัยในชั้นเรียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติงานสอนอยู่ในปีการศึกษา 2547 จำนวน 237 คน จาก 7 โรงเรียน คือ โรงเรียนพิมานวิทย์ โรงเรียนภารตวิทยาลัย โรงเรียนวัดยา โรงเรียนแสนยานุกรวิทยา โรงเรียนสวนเด็ก โรงเรียนสตรีวรนาถ และโรงเรียนราชินีบน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติงานสอนอยู่ในปีการศึกษา 2547 จำนวน 156 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของประชากรแต่ละโรงเรียน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามานะ (Yamane, Tora. 1973 : 725 - 729) ได้ค่าความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- 1.1 เพศ
- 1.2 อายุ
- 1.3 ประสบการณ์ในการสอน
- 1.4 ความผูกพันต่อองค์กร
- 1.5 สภาพแวดล้อมในการทำงาน

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทของครูที่มีต่องานวิชาการ 4 ด้าน คือ

- 2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร และการนำไปใช้
- 2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน
- 2.3 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- 2.4 ด้านการวิจัยในชั้นเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทบาทของครูในงานวิชาการ หมายถึง การทำงานวิชาการของครูที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียนในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยในชั้นเรียน

1.1 การพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ หมายถึง การจัดทำหลักสูตร กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายของหลักสูตร การนำหลักสูตรที่พัฒนาไปวิเคราะห์หาคุณภาพ การกำหนดสาระ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดทำแผนการเรียนรู้โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นหลัก การจัดทำแผนการเรียนรู้ระยะสั้นและระยะยาว การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเอง การรับกรณีพิเศษการเรียนการสอน การออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน

1.3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การใช้เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน การนำผลการวิจัยไปพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้สอดคล้องและเหมาะสม การวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือวัดผล

1.4 การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การหาวิธีการทำวิจัยในชั้นเรียน การสนับสนุนให้มีการทำวิจัยในชั้นเรียน การมีบทบาทในการดำเนินการร่วมกับผู้เรียนในการทำวิจัยในชั้นเรียน การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการพัฒนา และการปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวของผู้เรียนด้วยวิธีการวิจัย

2. ครู หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

3. เพศ จำแนกเป็นเพศชาย และเพศหญิง

4. อายุ หมายถึง อายุจริงที่นับเป็นจำนวนปีและเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

5. ประสบการณ์ในการสอน หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติการสอนตั้งแต่เริ่มปฏิบัติการสอนจนถึงปัจจุบัน

6. ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง การแสดงความรู้สึกที่มีต่อโรงเรียนว่ามีความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานให้กับโรงเรียนโดยมีความเชื่อมั่นและยอมรับจุดมุ่งหมายขององค์การ ความก้าวหน้าและปรารถนาที่จะเป็นสมาชิกต่อไป โดยวัดได้จากความรู้สึกที่แสดงออก ด้านจิตใจ ด้านการคงอยู่กับองค์กรและด้านบรรทัดฐาน

7. สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ในโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ได้แก่ เป้าหมายของหน่วยงาน ความผูกพันต่อหน่วยงาน การตัดสินใจ การอบรม

พัฒนาบุคลากร เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา การจัดการเรียนการสอน และ สภาพแวดล้อม ด้านกายภาพ เพื่อส่งผลให้ครูแสดงบทบาทในงานวิชาการได้ดี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดจากนักวิชาการ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยเฉพาะในหมวด 4 ว่าด้วยเรื่องแนวการจัดการศึกษาซึ่งถือเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยเฉพาะครูได้ใช้เป็นแนวทางในการใช้ความรู้ ทักษะ กระบวนการที่หลากหลายไปบูรณาการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาประสานกับแนวคิดของ ยนต์ ชุ่มจิต (2544 : 234-241) และจักรพรรดิ วัฒนา (2544 : 4 - 6) ที่ได้กล่าวว่าครูมีบทบาทในงานวิชาการที่สำคัญดังนี้ 1) บทบาทในฐานะที่เป็นผู้พัฒนาหลักสูตร และนำหลักสูตรไปใช้ กล่าวคือ ครูต้องมีความรู้ในเรื่องของหลักสูตรโดยเฉพาะการจัดทำหลักสูตรและนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) บทบาทในฐานะเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ในวิชาการต่างๆ ซึ่งอาจจะจัดในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็ได้ 3) บทบาทของครูในฐานะนักวัดประเมินผล การวัดประเมินผลเป็นส่วนสำคัญที่ครูจะต้องทำการควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) บทบาทของครูในฐานะเป็นนักวิจัย กล่าวคือครูต้องเป็นผู้ที่สร้างเครื่องมือหรือนวัตกรรมสำหรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและแก้ไขปัญหาทางการเรียน แนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่ามีเหมาะสมและสอดคล้องกับบทบาทของครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 ซึ่งผู้วิจัยได้ประมวลมาเป็นกรอบแนวความคิดในการศึกษาบทบาทของครูในงานวิชาการ โดยจะศึกษาใน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการวิจัยในชั้นเรียน

สำหรับตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวความคิดจากนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

1. เพศ อาศัยกรอบแนวความคิดของ ประยูตย์ ตรีชัย (2544 : 93) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ของประยูพบว่า เพศชายมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้านมากกว่าเพศหญิง และสอดคล้องกับ กรรณิกา สมดี (2524 : 65) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีส่วนสัมพันธ์กับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ เพศ และสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศไทยศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอคำเขื่อนแก้ว

จังหวัดยโสธร ของ ณม ทรัพย์เจริญ (2525: 72) พบว่า เพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าเพศหญิง

2. อายุ อาศัยกรอบแนวความคิดของ ศิริวรรณ วงศ์สมบัติ (2533 : 62) พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรอย่างมีนัยสำคัญ เพราะผู้มีอายุมากขึ้นต้องการการทำงานเพื่อส่วนรวม และต้องการเพื่อนเพื่อพบปะสังสรรค์ในเรื่องต่าง ๆ และสอดคล้องกับ ประภาศรี อิมวณิช (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการพัฒนาตนเองของข้าราชการ สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับความรู้ในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน

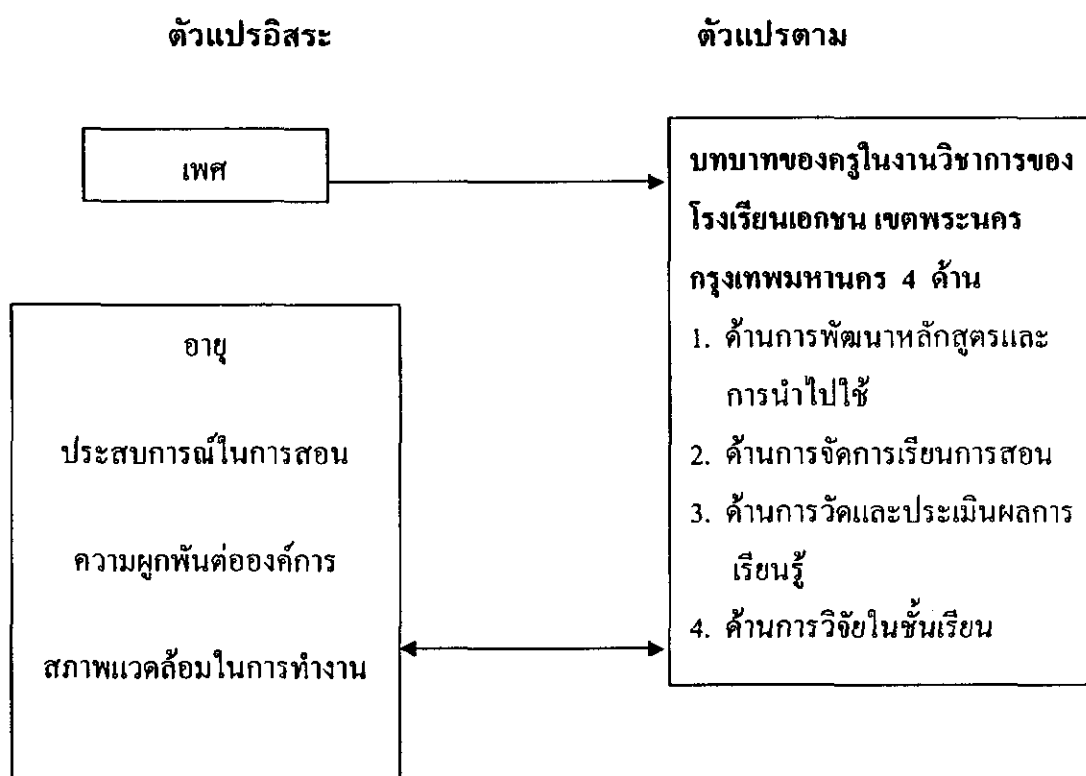
3. ประสบการณ์ อาศัยกรอบความคิด ของ กวี วุฒิพูน (2539 : 32) กล่าวว่าผู้มีประสบการณ์ในงานมากย่อมมีความคิดริเริ่มมาก เช่นเดียวกับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ ประเสริฐ ศิลรัตน์. 2529 : 5 - 6) ได้กล่าวว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากย่อมจะสอนได้ดีกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย เพราะประสบการณ์ในการทำงานมากจะช่วยให้เข้าใจในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น และ งานวิจัย ของ กษมา แพร่ภิญโญ (2546 : 91) ยังพบว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาทางวิชาการโดยวิธีการฝึกอบรมและพัฒนาโดยกระบวนการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน พัฒนาโดยกระบวนการบริหาร พบว่าด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีความต้องการแตกต่างกัน และพัฒนาโดยวิธีการส่งไปศึกษาต่อ พบว่า ด้านการวิจัยในชั้นเรียน มีความต้องการแตกต่างกัน

4. ความผูกพันต่อองค์กร อาศัยกรอบความคิดของ บุษยาณี จันทร์เจริญสุข (2538 : 14) ได้สรุปความหมายของความผูกพันต่อองค์กรว่าเป็นทัศนคติ หรือความรู้สึกของบุคลากรต่อองค์กร ในลักษณะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และค่านิยมขององค์กร เป็นความเต็มใจที่บุคคลจะทุ่มเทกำลังกายและความจงรักภักดีต่อสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ เชลดอน (สุพิศ กิตติรัชดา. 2538 : 23-24 ; อ้างอิงจาก Sheldon. 1971 : 143) ให้ความหมายของความผูกพันต่อองค์กรว่า เป็นทัศนคติหรือความรู้สึกที่สมาชิกที่มีต่อองค์กรเป็นการมององค์กรในด้านบวก ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันระหว่างบุคคลกับองค์กรและมีความตั้งใจที่จะทำงานให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย

5. สภาพแวดล้อมในการทำงาน อาศัยกรอบความคิดของวิจิตร วรุตบางกู (2521 : 145) กล่าวว่าสภาพแวดล้อมที่ดีและสวยงามมีผลต่อจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน ทำให้มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ดังนั้น องค์กรจึงสมควรจัดสถานที่ทำงานและบริเวณให้สะอาด สวยงาม พร้อมติดตั้งอุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงานที่ได้มาตรฐานและถูกต้องตามหลักวิชาการ ยิ่งกว่านั้น การศึกษาสภาพแวดล้อมในการทำงานยังทำให้เข้าใจสภาพแวดล้อมของหน่วยงานในด้าน

ต่าง ๆ ที่ทำให้รู้จุดอ่อนขององค์การที่ผู้ปฏิบัติงานไม่พึงพอใจ ดังนั้น แนวความคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน จะช่วยให้เข้าใจถึงสภาพการณ์ ต่าง ๆ ภายในหน่วยงาน 2 ประการ ดังนี้ 1) เข้าใจถึงผลกระทบขององค์การต่อคนและบุคลิภาพของคนกระทบต่อหน้าที่ต่าง ๆ ของคนในองค์การ รวมทั้งความสามารถของคนในองค์การเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิต และ 2) สภาพแวดล้อมในการทำงานจะช่วยให้ในการศึกษาด้านการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบต่าง ๆ ของการบริหารงานที่มีต่อคน ต่อพฤติกรรมของคนในองค์การ

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาปรับปรุงและบูรณาการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร และได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ครูที่มีเพศต่างกัน มีบทบาทของครูในงานวิชาการแตกต่างกัน
2. อายุของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทของครูในงานวิชาการ
3. ประสบการณ์ในการสอนของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทของครูในงานวิชาการ

4. ความผูกพันต่อองค์กรของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทของครู
ในงานวิชาการ
5. สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในงานวิชาการ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้และด้านการวิจัยในชั้นเรียนโดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารต่างๆและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. การจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
 - 1.1 ความเป็นมาโดยทั่วไป
 - 1.2 โครงสร้างการบริหารงานประถมศึกษา
 - 1.3 ขอบข่ายในการบริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา
2. การบริหารโรงเรียนเอกชน
3. การบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา
 - 3.1 ความหมายของการบริหารวิชาการ
 - 3.2 ขอบข่ายการบริหารวิชาการ
4. บทบาทของครูที่เกี่ยวกับงานวิชาการ
 - 4.1 บทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้
 - 4.2 บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอน
 - 4.3 บทบาทของครูในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
 - 4.4 บทบาทของครูในการวิจัยในชั้นเรียน
5. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่จะศึกษา
 - 5.1 เพศ
 - 5.2 อายุ
 - 5.3 ประสบการณ์ในการสอน
 - 5.4 ความผูกพันต่อองค์กร
 - 5.5 สภาพแวดล้อมในการทำงาน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาภาคบังคับที่รัฐมุ่งให้เด็กวัยเรียนได้รับการศึกษาทุกคนเรียนจบหลักสูตร ให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งในปัจจุบันมีหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาหลากหลาย แต่หน่วยงานหลักคือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งมีฐานะเป็นกรมสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ รับภารกิจการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีหน่วยงานในสังกัดรับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษาทั้งส่วนกลาง และระดับเขตพื้นที่การศึกษา

1.1 ความเป็นมาโดยทั่วไป

การศึกษาของไทยในอดีตเริ่มจากการจัดในวัง หรือในบ้าน และได้เปลี่ยนแปลงมาสู่การจัดการศึกษาที่มีโรงเรียนอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงจัดตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวังและขยายสู่การจัดตั้งโรงเรียนสำหรับทวยราษฎร์ทั้งมวล การจัดการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ มีการจัดตั้งกระทรวง ธรรมการขึ้นเพื่อดูแลรับผิดชอบและได้มีการจัดตั้งโรงเรียนประเภทต่างๆ ได้แก่ โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนบุคคล รวมทั้งโรงเรียนรัฐบาลซึ่งจัดตั้งโดยประชาชน และดำรงอยู่ได้ด้วยเงินภาษี และ เงินศึกษาฟรี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2464 ซึ่งถือเป็นปีสำคัญของประวัติศาสตร์การศึกษาไทย ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 8)

ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงด้วยเหตุผลทางการเมืองการปกครอง โรงเรียนประถมศึกษาในส่วนภูมิภาคจึงได้โอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 และหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายอย่างทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของชาติ รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาสชุดหนึ่ง เรียกว่าคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาเป็นการรวบรวมข้อมูล และแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อเสนอต่อรัฐบาล ผลส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นคือ มีการประกาศใช้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 รวมทั้งการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาภาคบังคับที่รัฐมุ่งเพื่อให้เด็กวัยเรียนได้รับการศึกษาทุกคน เรียนจบหลักสูตร ให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งในปัจจุบันมีหน่วยงานรับผิดชอบหลากหลาย แต่หน่วยงานหลัก คือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2523 ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2516 (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2523 เป็น

หน่วยงานที่มีฐานะเป็นกรม สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจหลัก ที่สำคัญ คือ การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา อันเป็นการศึกษาภาคบังคับให้เด็กไทยทุกคนที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 7) โดยมีหน่วยงานในสังกัดรับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษาทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับกลุ่มโรงเรียน และระดับโรงเรียน การดำเนินการจัดการศึกษาช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษามีรายละเอียด (วุฒิ สุวรรณรังษี. 2540 : 10-13) ดังนี้

1. จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาให้แก่เด็กทุกคน และพร้อมส่งเสริมให้เด็กได้เรียนจนจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

2. เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีมาตรฐาน โดยมุ่งปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบ จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงาม จัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดตลอดปี จัดให้มีห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด และพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและการประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง พร้อมทั้งพัฒนาครูให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาการเรียนการสอน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ดูแลเอาใจใส่เด็กนักเรียนอยู่เสมอ

3. จัดให้มีคณะกรรมการโรงเรียน โดยให้หน่วยงานหรือองค์กรท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน พร้อมทั้งสนับสนุนช่วยเหลือกิจกรรมพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

4. ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารและการนิเทศการศึกษา โดยเน้นการกระจายอำนาจให้โรงเรียนสามารถบริหารงานได้ด้วยตัวเองและให้คณะกรรมการโรงเรียน กลุ่มบุคคล องค์กรในชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาและการดำเนินการ

5. พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลให้มีผลต่อการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น โดยสรรหาครูในวิชา ที่ขาดแคลน พัฒนาครูและบุคลากรในสังกัดให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกในการปฏิบัติงานให้ได้มาตรฐาน

6. จัดสวัสดิการเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ และสร้างความภูมิใจให้กับบุคลากร และให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีความสุข

7. ให้โรงเรียนได้พัฒนา ปรับปรุงการบริหารและการจัดการ โดยใช้เทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้ได้มาตรฐานและทันสมัย

8. ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้ทุกโรงเรียนได้รับประกันคุณภาพการศึกษา และมีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่เท่าเทียมกัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มีเนื้อหาสาระสำคัญที่บ่งบอกถึงเจตนารมณ์ในการปฏิรูปการศึกษาและมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนให้ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ไม่น้อยกว่า 12 ปี ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการที่จะยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์โดยกระบวนการจัดการศึกษาจะต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนทุกคนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ฉะนั้นในการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันสถานศึกษาที่จัดการศึกษาซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปในภูมิภาคต่าง ๆ คงจะต้องนำสาระที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาศึกษาและกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพต่อไป

จากแนวการจัดการศึกษาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าโรงเรียนประถมศึกษามีภาระหน้าที่อันสำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรมนุษย์ในวัยการศึกษาเบื้องต้น ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาได้รับความร่วมมือจากคณะครูและบุคลากรทุกฝ่าย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้พฤติกรรมการบริหารงานร่วมกัน เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

1.2 โครงสร้างการบริหารงานประถมศึกษา

สืบเนื่องจากการที่รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 เป็นผลให้หน่วยงานที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาเดิมต้องถูกหลอมรวมไปอยู่ในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในขณะเดียวกันก็ให้มีการแบ่งการบริหารงานเป็น 2 ระดับ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 4 –13)

1. ในส่วนกลางกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหลักให้มีหน้าที่ในการเสนอนโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและเสนอแนะในการออกระเบียบ หลักเกณฑ์และประกาศที่เกี่ยวกับการบริหารงานของสำนักงาน

2. ในส่วนภูมิภาค กำหนดให้มีการบริหารการศึกษาในรูปของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งกระจายอยู่ในทุกจังหวัดรวม 175 เขตพื้นที่การศึกษา ให้มีหน้าที่ในการประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาทั้งของรัฐและที่จัดโดยเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน

องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาใน รูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษานั้น ๆ

ในส่วน of โรงเรียนเอกชนการจะดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาก็จะต้องติดต่อประสานสัมพันธ์กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่โรงเรียนนั้น ๆ ตั้งอยู่ โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะสนับสนุนให้บุคลากรหลักที่ทำหน้าที่ศึกษานิเทศก์ออกไปนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดทำพัฒนาหลักสูตร การวัดประเมินตามสภาพจริง และการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อหาแนวทางร่วมกันในการที่จะส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนเอกชน ให้สามารถจัดการศึกษาได้ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษา

1.3 ขอบข่ายในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา

การประถมศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคง และความก้าวหน้าของชาติ เพราะประชาชนส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระบบโรงเรียนในระดับการศึกษานี้ ถ้าการประถมศึกษา มีคุณภาพ ก็หมายถึงประชากรส่วนใหญ่ของประเทศมีคุณภาพไปด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 4) ได้กำหนดขอบข่ายงานบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ที่ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จ 6 งาน ซึ่งมีรายละเอียดคือ

1.) งานวิชาการ ถือว่าเป็นงานหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งมีขอบเขตครอบคลุมถึงกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลทางการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะทำให้งานวิชาการดังกล่าวดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรที่จะทราบ ให้ความสนใจและดำเนินการในส่วนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพต่างๆ ของโรงเรียน (อุดม จันทรโสภา. 2545 : 16)

2.) การบริหารงานบุคลากร บุคลากรถือว่าเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุด ใน M⁴ ซึ่งมี คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) (พรณี ประเสริฐวงศ์. 2533 : 18) ผู้บริหารจะต้องจัดการให้บุคคลในหน่วยงานต่างๆ ตำแหน่งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พยายามหาวิธีการจูงใจให้คนในหน่วยงานทำงานได้อย่างมีความสุขและทุ่มเทให้กับการทำงาน ซึ่งจะส่งผลต่อความประทับใจของสมาชิกในรูปของการปฏิบัติงาน สร้างสรรค์งาน มีความผูกพันต่อองค์กรและมีคุณภาพในการปฏิบัติงานที่ดี

3) การบริหารงานกิจการนักเรียน ซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนและกิจการนักเรียนทั้งหมด ยกเว้นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตรให้บรรลุวัตถุประสงค์ยิ่งขึ้น โดยการบริหารงานกิจการนักเรียนนั้นสามารถสรุปจำแนกได้เป็น 3 ประการ คือ

1. งานที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 และเรื่องเกี่ยวกับตัวนักเรียน มี 3 ลักษณะคือ

1.1 งานที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ได้แก่ งานสำมะโนนักเรียน การเกณฑ์เด็กเข้าเรียน รายงานการรับเด็ก เป็นต้น

1.2 งานที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การแบ่งกลุ่มนักเรียน การรายงานเกี่ยวกับนักเรียน การรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียน การปฐมนิเทศ ทะเบียนนักเรียน การจัดทำระเบียบสะสม เป็นต้น

1.3 งานที่ต้องปฏิบัติเกี่ยวกับตัวนักเรียนหรือผู้ปกครอง ได้แก่ การจัดบริการ แนะนำ การจัดบริการสุขภาพ การจัดสวัสดิการต่างๆ เป็นต้น

2. งานที่โรงเรียนต้องจัดเพื่อส่งเสริมให้มีขึ้น

3. งานที่โรงเรียนต้องสร้างให้เกิดขึ้น หรือกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่า

4) การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ เพื่อให้สามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ด้วยความราบรื่น มีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ เป็นการบริหารงานเพื่อให้ได้มาซึ่ง วัสดุ อุปกรณ์ และเงิน เพื่อใช้ในการจัดการเรียน การสอน (ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์, 2530: 135-136) โดยจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ที่ส่วนราชการได้กำหนดไว้ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความระมัดระวังในบริหาร เพื่อให้เกิดความถูกต้อง เรียบร้อย เป็นไปตามกฎระเบียบ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อ โรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

5) การบริหารงานอาคารและสถานที่ การบริหารงานอาคารสถานที่ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดอาคารสถานที่ การใช้อาคารสถานที่ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และการประเมินการใช้อาคารสถานที่ การบริหารอาคารสถานที่ เป็นหน้าที่ของผู้บริหารจะต้องดำเนินการตามขอบข่ายของงาน อันได้แก่ การของบประมาณและการจัดสร้างอาคาร การใช้ประโยชน์อาคาร การบำรุงรักษา การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ และการจัดสภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียนเพื่อให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

6.) การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามภารกิจที่สำคัญ ครอบคลุมขอบข่ายงาน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การให้บริการแก่ชุมชน การร่วมกิจกรรมของชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน และการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งเป็นงานที่มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ 2 ทางที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญ เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

สำหรับ คิมเบอร์กและนันเนรี (Kimbrough and Nunnery, 1988 : 44-80) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับขอบข่ายการบริหารงานในโรงเรียนว่ามีงานที่สำคัญอยู่ 9 ประการดังนี้ 1) งานด้านจัดโครงสร้างองค์การ 2) งานด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน 3) งานด้านการเงินทาง

การศึกษา 4) งานด้านธุรการและการสนับสนุน 5) งานด้านบริหารงานบุคคล 6) งานด้านกิจการนักเรียน 7) งานด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก 8) งานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ ชุมชน 9) งานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

สรุปได้ว่า ขอบข่ายการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ในขอบข่ายงาน 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้ทรัพยากรการบริหารเพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งการดำเนินงานจะมีประสิทธิภาพได้นั้น จะต้องอาศัยกระบวนการในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครูอาจารย์ในโรงเรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดการยอมรับ และร่วมกันพัฒนางานไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเฉพาะในด้านการงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษาเท่านั้น

2. การบริหารโรงเรียนเอกชน

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ได้กำหนดความหมายของโรงเรียนเอกชนไว้ว่า หมายถึง สถานศึกษาหรือสถานที่ที่บุคคลจัดการให้การศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าปริญญาตรีแก่นักเรียนทุกพลัด รวมกันเกิน 7 คนขึ้นไป โดยมีคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน อธิบดีกรมวิชาการ อธิบดีกรมสามัญศึกษา อธิบดีกรมอาชีวศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการ (พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน. 2525: 4) ปัจจุบันโรงเรียนเอกชนมีการบริหารงาน โดยแบ่งออกเป็นประเภทตามลักษณะการสอนคือ โรงเรียนก่อนประถมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษา นอกจากนี้ยังมีการจัดการศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2539: 3) ระบบการบริหารโรงเรียนเอกชนเป็นการดำเนินงานที่ จัดทำขึ้นโดยบริหารตามอัยยาศัย โดยมีโครงสร้างที่เป็นรูปแบบขึ้นอยู่กับฝ่ายบริหารฝ่ายเดียว โครงสร้างการบริหารมีสายบังคับบัญชาเป็นเกณฑ์

การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนในปัจจุบันอยู่ในความดูแลกำกับของสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกำหนดไว้ว่า การบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนมีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับติดตามการประเมิน คุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับของรัฐ และในโรงเรียนเอกชนสามารถจัดการศึกษาถึงระดับปริญญาตรี ดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเองมีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนเป็นการจัดตามมาตรา 15(1) ของพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน 2525 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2525: 50) ซึ่งออกกฎหมายระเบียบข้อบังคับและแนวการปฏิบัติเกี่ยวกับโรงเรียนเอกชน เนื่องจากการจัดการศึกษาอยู่ใน

ระบบโรงเรียน เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐ ช่วยรัฐจัดการศึกษาดังแต่ระดับอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา จึงถือว่าโรงเรียนเอกชนมีความสำคัญต่อการจัดศึกษา และสนองนโยบายของรัฐได้อย่างดียิ่งผู้ที่สนับสนุนการศึกษาของโรงเรียนเอกชนให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพคือผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน พร้อมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องนับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานการศึกษาแก่เยาวชน ให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ ภูมิปัญญา มีความพร้อมในการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรู้จักนำความรู้ไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพ สังคมไทยในปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2538 : 1) ได้ศึกษาและพบว่า การจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชนในปัจจุบันมีสถานภาพอยู่ในระดับที่แตกต่างกันมาก บางโรงเรียนได้รับความศรัทธาในอดีต แต่การพัฒนาคุณภาพไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นผลให้จำนวนนักเรียนลดน้อยลงและอยู่ในสภาพที่ขาดความมั่นคงในการดำเนินการต่อไป ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายและได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนดและมีคุณภาพอย่างแท้จริง การพัฒนางานด้านการศึกษาให้มีประสิทธิภาพจึงมีความจำเป็น เพื่อให้สถานศึกษาของเอกชนสามารถดำเนินการอยู่ได้ และเป็นที่ยอมรับของชุมชน และสังคม โรงเรียนเอกชนจึงมีการจัดตั้งสมาคมโรงเรียนเอกชนของตนเองเพื่อกอช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น สมาคมสหพันธ์โรงเรียนราษฎร์ สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย สมาคมศึกษาสัมพันธ์และการบริหารงานในกลุ่มครูสภา

เกณฑ์มาตรฐานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้จัดทำเกณฑ์มาตรฐานการบริหารโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการการบริหารงานโรงเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในโรงเรียน ในการประเมินผลตนเองและพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมาย โดยมีขอบข่ายเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมการบริหารงานทุกด้านของโรงเรียนเอกชน ซึ่งประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2545 : 7-10)

องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญาและแนวนโยบายของโรงเรียน ประกอบด้วยลักษณะงานที่สำคัญคือ โรงเรียนต้องมีการกำหนดปรัชญาและแนวนโยบายของโรงเรียนซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาและเป็นเครื่องชี้นำการดำเนินงานของโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 2 การเรียนการสอน ประกอบด้วยลักษณะงานที่สำคัญ คือ แนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลของโรงเรียน มุ่งพัฒนานักเรียนทุกด้านตามแนวการจัดประสบการณ์ ชั้นอนุบาลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคมโดยมีแนวดำเนินการดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับแนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล โดยเน้นบูรณาการที่ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมหลากหลาย

2. มีการผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีคุณลักษณะเหมาะสม มีปริมาณเพียงพอ และเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

3. มีการนิเทศอย่างเป็นระบบ

4. การวัดและประเมินผลทำให้ทราบถึงความก้าวหน้าของนักเรียนและประสิทธิภาพ การสอนของครู ตลอดจนได้ข้อมูลเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 3 งานกิจการนักเรียน ประกอบด้วยลักษณะงานที่สำคัญ คือ

1. มีการจัดบริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยของนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ให้เหมาะสมกับวัยและความต้องการของนักเรียน

2. มีการจัดการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักเรียนอย่างทั่วถึงสม่ำเสมอและเหมาะสม กับสภาพของโรงเรียนและชุมชน

3. มีบริการแนะแนวให้ผู้ปกครองเพื่อความร่วมมือ และประสานระหว่างบ้านกับ โรงเรียนในการดูแลเอาใจใส่นักเรียน

4. มีการจัดกิจกรรมนักเรียน สอดคล้องกับการเรียนการสอน และการส่งเสริมพัฒนาการ ของนักเรียนมากที่สุด

องค์ประกอบที่ 4 การบริหารงานบุคคล ประกอบด้วยลักษณะงานที่สำคัญ คือการ บริหารงานบุคคลเป็นระบบที่มีโครงสร้างชัดเจน และบุคลากรทุกฝ่ายมีคุณภาพได้ทำงานตรงกับความ สามารถ ความสนใจ และมีจำนวนเพียงพอมีการพัฒนาบุคลากร ตลอดจนเสริมสร้าง ขวัญและกำลังใจบุคลากรทุกฝ่ายอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 5 การบริหารงานธุรการและการเงินประกอบด้วย ลักษณะงานที่ สำคัญ คือ

1. งานเอกสารสารบรรณเป็นระบบ มีระเบียบ และมีความคล่องตัว

2. งานพัสดุครุภัณฑ์มีประสิทธิภาพ และอำนวยความสะดวกต่อการปฏิบัติงาน

3. งานการเงินเป็นระบบ มีระเบียบ และก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการ ศึกษาของโรงเรียนในลักษณะประหยัด ถูกต้อง และมั่นคง

องค์ประกอบที่ 6 การบริหารงานความสัมพันธ์กับชุมชนประกอบด้วยลักษณะงานที่ สำคัญ คือ มีการสร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชุมชน เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน ระดับการศึกษา และสภาพของชุมชน

องค์ประกอบที่ 7 การบริหารงานอาคารสถานที่ ประกอบด้วยลักษณะงานที่สำคัญ คือ

1. มีการจัดทำ ดูแล และตกแต่งให้สถานที่และบริเวณของโรงเรียนอยู่ในสภาพดี สะอาด เรียบร้อย ร่มรื่น ปลอดภัย สวยงาม และสามารถทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. มีการจัดอาคารเรียนและอาคารประกอบให้อยู่ในสภาพใช้การได้ดี แข็งแรงมั่นคง สะอาด สวยงาม มีระเบียบเรียบร้อย เหมาะสมกับการใช้งานและสภาพของโรงเรียน

3. มีการจัดห้องเรียน และห้องประกอบให้อำนวยความสะดวกต่อการจัดประสบการณ์หรือ การเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 8 ประสิทธิภาพของโรงเรียน ประกอบด้วยลักษณะงานที่สำคัญ คือ

1. นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกายที่ปรากฏชัดว่า มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ มีสุขนิสัยที่ดีและมีวุฒิภาวะเหมาะสมกับวัย
2. นักเรียนมีพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจที่ปรากฏชัดว่า มีสุขภาพจิตดีและมีคุณธรรม
3. นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านสังคมที่ปรากฏชัดว่าสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้
4. นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาที่ปรากฏชัดว่าสามารถคิดและสื่อความหมายได้

5. โรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดีต่อผู้ปกครองและชุมชน

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาเอกชนในปัจจุบันดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 สำหรับร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนฉบับใหม่ได้ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการกฤษฎีกาครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2545 และผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้ว ในขณะที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ประกอบกับในมาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดไว้ว่าสถานศึกษาเอกชนจะต้องมีความเป็นอิสระในการบริหารและการจัดการศึกษา ภายใต้การกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของรัฐและในมาตรา 44 สถานศึกษาเอกชนจะต้องมีฐานะเป็นนิติบุคคลโดยมีคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาทำหน้าที่ในการบริหารและจัดการในสถานศึกษา ทั้งนี้รัฐจะต้องกำหนดนโยบาย และมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษาซึ่งต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน (มาตรา 45) นอกจากนั้นรัฐจะต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุนการลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ตามความเหมาะสม (มาตรา 46) นอกจากนี้ในส่วนของการบริหารและจัดการศึกษาของเอกชน นั้นรัฐเปิดโอกาสให้ สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ในทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาให้มีสถานะเป็นนิติบุคคลซึ่งมีกำหนดให้บริหารในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนมีความเป็นอิสระ เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการมากยิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 21-22)

3. การบริหารงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา

3.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการถือว่าเป็นงานที่เป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนในการจัดการศึกษา โรงเรียน จึงต้องให้ความสำคัญต่องานวิชาการเป็นลำดับแรกทั้งนี้เพราะถ้าโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพก็จะเป็นข้อมูลสำคัญที่จะทำให้ผู้ปกครองตัดสินใจส่งบุตร บุตรธิดา

ให้เข้ามาเรียนในสถานศึกษานั้น ๆ มากยิ่งขึ้น ในส่วนของการบริหารงานวิชาการนั้นได้มีนักการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ให้นิยามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

ประดิษฐ์ ชวบเจริญ (2538 : 186) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาเป็นการบริหารงานทางด้านวิชาการนับเป็นหัวใจของงาน งานบริหารการศึกษาจะสมบูรณ์ได้ก็ต้องอาศัยงานด้านวิชาการร้อยละ 40 ของงานด้านต่าง ๆ ซึ่งจะสามารถช่วยให้นักเรียน ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทุกด้านอย่างสมบูรณ์เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้บริหารโรงเรียนและครูจึงควรจะได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิชาการและสามารถนำเอาความรู้ความเข้าใจไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : 36-61) กล่าวถึงการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาด้านวิชาการ หมายถึง งานบริหารโรงเรียนตามภารกิจการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติซึ่งเป็นส่วนหนึ่งจากงาน 6 งาน

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 14) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการว่า งานวิชาการของโรงเรียนที่แท้จริงนั้น มีความหมายและขอบเขตกว้างขวางมากกว่าตัวหลักสูตรและการสอน จะมีหลักสูตรเป็นแกนกลาง โดยเฉพาะในกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนนั้น หลักสูตรจะเป็นตัวกำกับในเนื้อหาความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์และภาวะสุขภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 2) กล่าวว่า ถ้ามองในด้านกระบวนการดำเนินการแล้ว หมายถึง กระบวนการบริหารงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน และหากมองการบริหารวิชาการในด้านงานของสถานศึกษา งานบริหารวิชาการ ได้แก่ งานควบคุมดูแลหลักสูตรการสอน อุปกรณ์การสอน การจัดแบบเรียน คู่มือครู การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกอบรมครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่งานวิชาการ การวัดผลการศึกษา การศึกษาวิจัย การประเมินมาตรฐานสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา

วิจิต บุญเลิศ (2543 : 13) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ใน การเรียนการสอนที่มุ่งผลสูงสุดให้ผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 6) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา หมายถึง การบริหารงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังนั้น ประกอบด้วยงานหลาย ๆ ด้าน ซึ่งได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตรซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.

2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ประกอบกับแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา สถานศึกษาจะต้องนำหลักสูตรแกนกลางมาจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางและพัฒนาในส่วนของความเป็นท้องถิ่นให้ปรากฏรวมอยู่ในหลักสูตรของ สถานศึกษาด้วย นอกจากนี้งานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทาง กระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญ ผู้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ จริง เพื่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในขณะเดียวกันกระบวนการวัดประเมินผลการ เรียนรู้ของผู้เรียนสถานศึกษาจะต้องใช้วิธีการวัดประเมินผลที่หลากหลายตามสภาพจริงมาก ยิ่งขึ้น (สุจิตต์ ใจเย็น, 2545 : 21)

จากความหมายของการบริหารงานวิชาการดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การบริหาร วิชาการหมายถึง กระบวนการดำเนินงานปรับปรุงพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร มีการจัดกิจกรรมทุกอย่าง ที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

3.2 ขอบข่ายการบริหารวิชาการ

เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษาและมีความสำคัญ อย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายและมาตรฐานคุณภาพการศึกษาดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารและครูจะต้องทำความเข้าใจกับขอบข่ายของงานวิชาการซึ่งในเรื่องนี้ ได้มีนักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 4) ได้กำหนดขอบข่าย งานวิชาการเพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานดังนี้ 1) งาน ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2) งานด้านการเรียนการสอน 3) งานวัสดุประกอบ หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 4) งานวัดผลและประเมินผล 5) งานห้องสมุด 6) งานนิเทศ ภายใน 7) งานประชุมอบรมทางวิชาการ

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 35) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับขอบข่ายงานวิชาการไว้ว่า สถานศึกษาควรมีการดำเนินการ 6 ประการคือ 1) ทำการวางแผนงานวิชาการ 2) การ บริหารงานวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอน 4) การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ 5) การวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน 6) การประเมินผลงานวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (อ้างอิงจาก สมแพน จำปาหวาย. 2542 : 14) ได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับงานวิชาการที่ควรจัดทำในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อให้ การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไว้ดังนี้

1. กำหนดนโยบายเป้าหมายและการวางแผนของโรงเรียน
2. จัดหาและส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอน
3. การวางแผนการสอน
4. การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน

5. การนิเทศการสอน
6. ห้องสมุด
7. การวัดและประเมินผล
8. การพัฒนาการสอนกลุ่มทักษะ
9. พัฒนาการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
10. พัฒนาการสอนกลุ่มเสริมสร้างลักษณะนิสัย
11. พัฒนาการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
12. พัฒนาการสอนกลุ่มประสบการณ์พิเศษ
13. การสอนซ่อมเสริม
14. การใช้ทรัพยากรของชุมชนเพื่อการเรียนการสอน
15. การรายงานผลการเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543: 3-4) กล่าวว่า ขอบข่ายการบริหารงานด้านวิชาการ ประกอบด้วย

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ
2. การจัดการเรียนการสอน
3. การจัดการบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน
4. การวัดและประเมินผล

4. บทบาทของครูที่เกี่ยวกับงานวิชาการ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 “ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนจากความหมายข้างต้นบุคลากรวิชาชีพที่ได้ชื่อว่า ครู นั้น มีบทบาทมีความเข้าใจและตระหนักในหน้าที่ของตนเพียงใด (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543: 50-52) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของครูในงานวิชาการ ว่ามี 7 ประการ ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่การสอนและการเผยแพร่วิชาการ
2. บทบาทหน้าที่ให้การสนับสนุนและให้บริการการเรียนรู้
3. บทบาทหน้าที่การบริการและปกครองนักเรียน
4. บทบาทหน้าที่การบริหารวิชาการ
5. บทบาทหน้าที่การพัฒนาสถาบัน
6. บทบาทหน้าที่ทางธุรการและบริหารทั่วไป
7. บทบาทหน้าที่อื่นๆ ได้แก่ การรับผิดชอบให้ดำเนินการในหน้าที่ย่อยอื่นๆ หรือ

ชิ้นงานอื่นที่ไม่ได้กล่าวถึง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดเกี่ยวกับเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาท ของครูไว้ในหลายมาตราด้วยกัน ซึ่งมีสาระสำคัญๆสรุปในส่วนบทบาทสำคัญ ๆ ที่ครูจะต้องเกี่ยวข้องกับงานวิชาการดังนี้ 1) ครูจะต้องจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ครูต้องพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ 3) ครูจะต้องทำการวัดประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายตามสภาพจริงโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของผู้เรียน 4)ครูจะต้องศึกษาและทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนการเรียนรู้ของผู้เรียน

จักรพรรดิ วะทา (2544 : 4 – 6) กล่าวถึงบทบาทครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไว้ดังนี้

- 1) จัดการเรียนการสอน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด รวมถึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
- 2) จัดสาระการเรียนรู้ โดยเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา
- 3) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 4) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา
- 5) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- 6) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลย์กัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
- 7) จัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันได้
- 8) จัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดาและผู้ปกครอง รวมทั้งบุคลากรในชุมชนทุกฝ่าย
- 9) จัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ และรูปแบบการศึกษา

10) จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชนสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยสาระของหลักสูตรเป็นทั้งทางด้านวิชาการและทางด้านวิชาชีพ

11) ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ

12) พัฒนาระบบการเรียนรู้การสอนที่มีประสิทธิภาพ และดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

13) พัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของผู้เรียน เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ยนต์ ชุ่มจิต (2544 : 234-241) กล่าวว่าครูมีบทบาทในงานวิชาการดังนี้

1. บทบาทในฐานะที่เป็นผู้พัฒนาหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ต้องมีความรู้ในเรื่องของหลักสูตรโดยเฉพาะการจัดทำหลักสูตรและนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพกล่าวคือครูที่ทำการสอนระดับใด ชั้นใด ก่อนทำการสอนจะต้องศึกษาหลักสูตรนั้นๆให้เข้าใจว่ามีจุดประสงค์อย่างไรมีเนื้อหาสาระอะไรบ้างที่ต้องนำมาสอนนักเรียนต้องศึกษาหาความรู้ในเนื้อหาวิชาที่จะสอนให้มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้จริงจังกว้างขวางและต้องมีความรู้รอบตัวประกอบอีกด้วย

2. บทบาทในฐานะเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่ครูจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ในวิชาการต่าง ๆ ซึ่งอาจจะจัดในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็ได้ ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนตามหลักสูตรในวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นกิจกรรมที่มีส่วนสนับสนุนความเจริญงอกงามของนักเรียนในหลายๆ ด้าน เช่น กิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด รักษาดินแดน การแข่งขันกีฬาภายในและการอยู่ค่ายพักแรมกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวจะดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบังเกิดผลดีแก่นักเรียนอย่างเต็มที่ก็ต่อเมื่อได้รับความร่วมมืออย่างจริงจังระหว่างเพื่อนครูด้วยกัน ดังนั้นครูทุกคนในโรงเรียนจะต้องถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อความเจริญงอกงามของศิษย์

3. บทบาทของครูในฐานะเป็นนักวิจัย กล่าวคือครูต้องเป็นผู้ที่สร้างเครื่องมือหรือนวัตกรรมสำหรับการใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและแก้ปัญหาทางการเรียน เช่น แก้ปัญหาการเรียนของนักเรียน นักเรียนขาดเรียนโดยไม่ทราบสาเหตุ วิจัยเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน วิจัยวิธีการสอนแบบต่างๆให้เหมาะสมกับลักษณะวิชาที่สอนหรือการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาในด้านพฤติกรรมของนักเรียน

4. บทบาทของครูในฐานะนักวัดประเมินผล การวัดประเมินผลเป็นส่วนสำคัญที่ครูจะต้องทำการควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้ทราบว่าผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดในขณะเดียวกันผู้สอนก็จะได้ทราบว่าควรปรับปรุงพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมและสนองความแตกต่างของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

กล่าวโดยสรุปว่าครูต้องมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่องานวิชาการทั้งของตนเองและของนักเรียนซึ่งความจริงแล้วงานของครูต้องเกี่ยวข้องกับวิชาการอยู่ตลอดเวลา เพราะวิชาชีพครูต้องใช้ความรู้เป็นเครื่องมือในการประกอบวิชาชีพด้วยเหตุนี้ครูทุกคนจะต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองประกอบกับกระทำตามบทบาทหน้าที่ในงานวิชาการของครูให้ครบถ้วน ซึ่งก็จะทำให้การพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษามีความเข้มแข็งต่อไป แต่การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 บทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้

การพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้นั้น ครูผู้สอนถือว่าเป็นกลไกและมีบทบาทสำคัญ ซึ่งสามารถทำได้ทันทีทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษาเป็นตัวกำหนดทิศทางให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของประเทศที่จัดให้กับเยาวชนนั้น มุ่งพัฒนาเด็ก เยาวชนไปในทิศทางใด ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียน สังคมและประเทศชาติ หลักสูตรเป็นตัวนำในการที่จะให้เกิดความรู้ การถ่ายทอดวัฒนธรรม การเสริมสร้างทักษะ ปลูกฝังเจตคติ ค่านิยมและเสริมสร้างความเจริญเติบโตแก่ผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาในทุกๆด้าน สำหรับบทบาทของครูในการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้นั้น อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2540 : 49-50) ได้กล่าวสรุปไว้ดังนี้

1. ครูจะต้องทำการพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความต้องการ จำเป็นของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น

2. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ สภาพทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของชุมชนตลอดจนนโยบายทางการศึกษาของรัฐ ข้อมูลทางด้านจิตวิทยา ปรัชญาการศึกษา ความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนนำเอาหลักสูตรเดิมมาวิเคราะห์เพื่อพิจารณาข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไข

3. กำหนดจุดมุ่งหมายหลักสูตร คณะกรรมการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาจะต้องร่วมกันพิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน จากที่วิเคราะห์ไว้แล้วจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะระบุคุณสมบัติของผู้ที่จบหลักสูตรนั้นๆ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะแต่ละรายวิชา โดยคำนึงถึงพัฒนาการทางกายและจิตใจ ตลอดจนการปลูกฝังนิสัยที่ดีงามเพื่อนำไปเป็นพลเมืองดี

4. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์การเรียนรู้เนื้อหาวิชาและประสบการณ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายตามที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้อย่างมีสัมฤทธิ์ผลตามหลักของจิตวิทยาการเรียนรู้

5. กำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล การระบุวิธีการวัดผลประเมินผลต้องให้สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรที่วางไว้เพื่อจะได้มีมาตรฐานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันง่ายแก่การปฏิบัติ

6. จัดทำคู่มือครู เมื่อได้พัฒนาหลักสูตรเป็นรูปเล่มมีองค์ประกอบครบถ้วนแล้ว ครูแต่ละสาขาวิชาควรได้จัดทำคู่มือครูและสื่อการเรียนการสอนที่จะช่วยครูให้มีความมั่นใจในการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอนวิชานั้นๆ

7. การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร ก่อนจะไปทดลองใช้ควรทำการประเมินผลหลักสูตรก่อนนำไปทดลองใช้ ครูควรจะได้มีการพิจารณาเรื่องความชัดเจนของจุดหมาย ความสมดุลของปริมาณเนื้อหาวิชาต่างๆ ให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสมและมีความประสานสัมพันธ์กันระหว่างความรู้ทางภาคทฤษฎีและกิจกรรมทางภาคปฏิบัติ เป็นการวิเคราะห์ตัวหลักสูตรว่าดีหรือไม่ มีคุณภาพมากน้อยเพียงใด

8. การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ก่อน นำหลักสูตรไปเผยแพร่ ควรได้นำไปทดลองใช้โดยเลือกโรงเรียนทดลองประมาณ 6 – 10 แห่งและควรเป็นโรงเรียนที่มีสภาพแตกต่างกันออกไปเพื่อจะได้รับข้อมูลที่ถูกต้องแน่นอนและมองเห็นปัญหาหลายๆด้านที่จะเกิดจากการพัฒนาหลักสูตร

9. การประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรระหว่างที่ทำการทดลองใช้หลักสูตรใหม่จะต้องมีการติดตามผลและคอยตรวจสอบผลที่ได้อยู่เสมอเพื่อให้ทราบว่าหลักสูตรนั้นมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด มีจุดอ่อนตรงไหนบ้างเพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้ได้หลักสูตรที่ดีและสมบูรณ์แบบที่สุดก่อนที่จะนำออกมาใช้ต่อไป

10. ครูจะต้องปรับปรุงแก้ไขหลังจากทดลองใช้หลักสูตร การตรวจสอบแก้ไขจะต้องทำกันอย่างมีเหตุผล มีหลักเกณฑ์และตรงตามแบบแผนที่วางไว้ การปรับปรุงแก้ไขจะต้องพิจารณาแก้ไขตั้งแต่โครงสร้างของหลักสูตร การเลือกเนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมรวมทั้งการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนด้วย ในการนี้ข้อเสนอแนะของครูผู้ทำการทดลองใช้หลักสูตรย่อมเป็นประโยชน์ต่อครูในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเป็นอย่างมาก

11. การอบรมเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ การเผยแพร่หลักสูตรใหม่ต้องเริ่มต้นจากการอบรมครูผู้สอนทั้งหลายให้เข้าใจถึงการใช้หลักสูตรใหม่ การใช้อุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมและถูกต้องกับเนื้อหาวิชารวมทั้งทฤษฎีการสอนแบบใหม่ ๆ ด้วยการฝึกอบรม ครูต้องใช้เวลาระยะหนึ่งเพื่อให้ได้ผลอย่างแท้จริง ต้องให้ครูผู้สอนเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ และประโยชน์ของการพัฒนาหลักสูตรอย่างแท้จริงด้วย

12. การนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นการปฏิบัติที่ถึงตัวผู้เรียนโดยครูจะต้องนำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์แล้วไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นขั้นตอนของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนดังนั้นกิจกรรมและกระบวนการต่าง ๆ ของการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องได้รับการเตรียมการและดำเนินงานอย่างรอบคอบที่สุด

13. การประเมินผลการใช้หลักสูตรในระหว่างการใช้หลักสูตร จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการนิเทศและติดตามผลอย่างใกล้ชิดทุกระยะ เมื่อพบปัญหาหรือข้อบกพร่องจะได้ปรับปรุงแก้ไขได้ทันเหตุการณ์ ไม่ปล่อยให้ปัญหาเรื้อรังการประเมินผลอาจทำได้หลายวิธี เช่น การตรวจสอบการวิจัย การรายงาน การวิเคราะห์ การวินิจฉัย การสอบถาม เป็นต้น

14. การประเมินผลหลักสูตรเป็นการประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรว่า เมื่อได้นำหลักสูตรไปใช้แล้วนั้นผู้ที่จบหลักสูตรนั้น ๆ ไปแล้วมีคุณสมบัติ มีความรู้ ความสามารถตามหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่

15. การปรับปรุงหลักสูตรเมื่อมีการใช้หลักสูตรไประยะหนึ่งอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมและสังคม จนทำให้หลักสูตรขาดความเหมาะสมจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

ในทำนองเดียวกัน ปทีป เมธาคณวุฒิ (2545 : 67-68) ได้กล่าวว่าครูมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ การพัฒนาอาจจะทำได้โดยผู้สอนในรายวิชานั้น ๆ การพัฒนาหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียน ผู้สอนทำได้ในทุกภาคการศึกษาและทุกวิชาที่สอน การพัฒนาหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายในการให้การศึกษา เนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลการสอนซึ่งครูมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรโดยสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. ครูผู้สอนต้องวิเคราะห์ความต้องการและภูมิหลังของผู้เรียน
2. กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ต้องการพัฒนาและนำไปใช้
3. ครูต้องเลือกเนื้อหาที่จะบรรจุไว้ในหลักสูตรให้เหมาะสม
4. จัดเนื้อหาวิชาให้สนองความแตกต่าง ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน
5. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยเฉพาะประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องและใกล้ตัวกับชีวิตจริง
6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลายทั้งภายในและนอกห้องเรียน

จากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 ซึ่งถือเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่หน่วยงานซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาจะต้องนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งก็

มีผลให้สถานศึกษาต้องเตรียมความพร้อมให้ครูได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้ปกครอง ผู้เรียนและชุมชน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 เป็นหลักสูตรที่มีลักษณะยืดหยุ่น ยืดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยถือว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ (กรมวิชาการ. 2544 : 1-3)

1. ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์
 2. ให้มีความเหมาะสมในการจัดสาระการเรียนรู้ เวลาและเป้าหมายการพัฒนา
- ผู้เรียน
3. ให้มีความยืดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ
 4. ให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 5. ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์จากการศึกษาทุกรูปแบบ
 6. ส่งเสริมความเสมอภาค และเท่าเทียมกันทางการศึกษา
 7. ให้มีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ
- สิ่งแวดล้อม
8. เสริมสร้างเอกภาพของชาติ มีความพอดีระหว่างความเป็นไทยและความเป็นสากล

ดังนั้น เพื่อให้การจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาเป็นไปตามนโยบายและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2544 : 4-6) จึงได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา กำหนดให้โรงเรียนและครูมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

1.1 สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้ให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

1.2 ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการและอนุกรรมการของสถานศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544

1.3 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานองค์กรในชุมชน ทุกฝ่ายได้รับทราบและให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

1.4 จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบ

1.5 จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญสถานศึกษา

1.6 พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดทำสารของหลักสูตรของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการจัดทำสารของหลักสูตรของสถานศึกษา

ภารกิจที่ 2 จัดทำสารหลักสูตรของสถานศึกษา

2.1 ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2.2 กำหนดปรัชญาและเป้าหมายของจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.3 กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรแต่ละช่วงชั้น และการจัดสัดส่วนเวลาเรียน

2.4 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของกลุ่มวิชา ดังนี้

2.4.1 กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้รายปี/ รายภาค

2.4.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี / รายภาค

2.4.3 กำหนดชื่อรายวิชา เวลาและจำนวนหน่วยกิต

2.4.4 จัดทำคำอธิบายรายวิชารายปี / รายภาค

2.4.5 จัดทำหน่วยการเรียนรู้

2.4.6 จัดทำแผนการเรียนรู้

2.5 กำหนดสาระของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.6 กำหนดสื่อการเรียนรู้

2.7 กำหนดการวัดผลและประเมินผล

ภารกิจที่ 3 การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.2 การบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.3 การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ภารกิจที่ 4 ปฏิบัติการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรให้เป็นไปตามภารกิจที่ 2 และ 3 ซึ่งสถานศึกษากำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 3 การกำกับ ติดตาม ประเมินผลรายงาน

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

5.1 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการภายในสถานศึกษา

5.2 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการจากภายนอกสถานศึกษา

ภารกิจที่ 6 สรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาสรุปผลการดำเนินการ และรายงานผล

ภารกิจที่ 7 ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

7.1 สถานศึกษานำผลการดำเนินการ รวมทั้งปัญหา / ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

7.2 สถานศึกษาดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ

หลักสูตรเพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอน

สรุปบทบาทการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ เป็นบทบาทของครูเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายของหลักสูตร การนำหลักสูตรที่พัฒนาไปวิเคราะห์หาคุณภาพ การกำหนดสาระ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4.2 บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนแต่ละคนมีธรรมชาติที่แตกต่างกันทั้งในด้านวัย ภูมิภาวะ ความถนัด ความสนใจ และวิธีการเรียนรู้ รวมทั้งการดำเนินชีวิตและอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันไป ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพและเรียนรู้ด้วยความสุข ดังนั้นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุผลตามจุดหมายและได้มาตรฐานตามที่หลักสูตรกำหนดนั้น สถานศึกษาและครูสอน ควรจัดการเรียนรู้ตามแนวทางต่อไปนี้ (กรมวิชาการ. 2544 : 17-18)

1. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ค้นคว้า แสวงหาความรู้อย่างอิสระ
3. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัด ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกใช้วิธีการเรียนรู้หลากหลายและเหมาะสมกับตนเอง
5. ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็นทำเป็น มีทักษะกระบวนการคิด การจัดการ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข
6. ใช้สื่อที่หลากหลาย รวมทั้งภูมิปัญญาไทยมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้
7. จัดกิจกรรมและเนื้อหาที่ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุลในลักษณะของบูรณาการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แบบองค์รวมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2536 : 8-9) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนการสอน ไว้ดังนี้
 1. จัดให้มีแผนการสอนให้ครบถ้วนทุกชั้นและทุกกลุ่มประสบการณ์มุ่งเน้นให้ครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำแผนการสอนเอง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำและกระตุ้นให้ครูจัดทำและติดตามการนำไปใช้

2. จัดห้องเรียนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจำนวนของนักเรียน รวมถึงจัดวัสดุ ครุภัณฑ์และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอตามความจำเป็น
 3. จัดสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้และห้องพิเศษเพื่อสนับสนุนการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ ต่างๆ ตามสภาพความพร้อมของโรงเรียน
 4. ตรวจสอบการจัดตารางสอนให้เหมาะสมกับเวลา และสอดคล้องอัตราเวลาเรียน ในหลักสูตรทุกกลุ่มประสบการณ์ ทุกชั้นเรียนและให้มีตารางสอนรวมของโรงเรียนด้วย
 5. จัดทำหรือจัดหาเอกสารประกอบหลักสูตรและแบบพิมพ์ต่าง ๆ ที่สนับสนุนการ สอน เช่น แนวการสอน คู่มือครู และเอกสารที่เกี่ยวข้องสำหรับครูผู้สอนให้เพียงพอ ทุก ระดับชั้นและทุกกลุ่มประสบการณ์ โดยการสำรวจความขาดแคลนและความต้องการ
 6. จัดครูประจำชั้น และครูประจำวิชาให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความรู้ความ สามารถ ประสบการณ์ และความถนัด หากไม่สามารถดำเนินการได้ก็ให้จัดตามความสมัครใจ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับนักเรียนด้วย
 7. ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูโดยการตรวจแผนการสอน หรือบันทึก การสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ
 8. เยี่ยมชั้นเรียนหรือสังเกตการสอน โดยกำหนดเป็นปฏิทินปฏิบัติงานไว้
 9. จัดครูเข้าสอนแทนครูที่ขาดหรือครูที่ไม่มาปฏิบัติงานโดยมีการบันทึกมอบหมาย งานและบันทึกรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษร
 10. ติดตามช่วยเหลือ และช่วยแก้ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้ แก่ครูให้ขวัญและกำลังใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร
 11. เป็นผู้นำครูให้ปรับปรุงการสอน ให้รู้จักใช้เทคนิคและวิธีการสอนแบบต่าง ๆ และเลือกกิจกรรมการสอนโดยคำนึงถึงสภาพความพร้อมของนักเรียน โรงเรียน ชุมชน และ สิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ เพื่อนักเรียนมีความรู้ทักษะ และเจตคติที่ดี
- กรมวิชาการ (2543 : 1 – 2) ได้กล่าวถึงการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางไว้ ดังนี้ การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การสอนที่มุ่งจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับ การดำรงชีวิต เหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 150-161) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการจัดการ เรียนการสอน มีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดประมวลการสอน (Syllabus) หลักสูตรได้กำหนดรายวิชาเอาไว้ จึงเป็น หน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการโดยความร่วมมือของฝ่ายวิชาการและครูอาจารย์ ในการจัดทำประมวลการสอนเป็นรายวิชา ซึ่งในบางสถานศึกษาจะเรียกประมวลการสอนว่า โครงการสอน
2. การจัดทำแผนการเรียน สถานศึกษาต้องจัดทำแผนการเรียนให้สอดคล้องกับ หลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามถนัด ตามความสนใจ และความสามารถ แผนการเรียนเป็นการกำหนดรายวิชาให้เรียนมีวิชาบังคับ วิชาเลือกและวิชาเลือกเสรีอย่างมี

จุดมุ่งหมายเป็นหน้าที่ของฝ่ายวิชาการที่จะต้องศึกษาโครงสร้างของหลักสูตร รายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรให้เข้าใจอย่างดี การจัดแผนการเรียนนี้ สถานศึกษาแต่ละแห่งจะจัดแตกต่างกันไปตามสภาพความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ตลอดจนครูอาจารย์สถานศึกษานั้น

3. การจัดตารางสอน หมายถึง ตารางกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในหนึ่งสัปดาห์ โดยกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับเวลา และพัฒนาการของเด็ก การจัดชั้นเรียน

4. การจัดชั้นเรียนในระดับการศึกษาขั้นต้น จะแบ่งกลุ่มนักเรียนได้หลายแบบด้วยกันเช่น การจัดกลุ่มตามความรู้ความสามารถของนักเรียน การจัดแบ่งตามรายชื่อ จัดตามวิชาที่เป็นความสามารถพิเศษที่นักเรียนลงทะเบียนเรียน หรือจัดแบบผสมผสาน

5. การจัดครูอาจารย์เข้าสอน การจัดครูอาจารย์เข้าสอนเป็นงานของฝ่ายวิชาการ การพิจารณาความเหมาะสมและถูกต้องจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยจะต้องพิจารณาถึงความพร้อมของบุคลากรด้านครู ภาระงานของครู คุณสมบัติของครู ความพร้อมของครูผู้สอน ปัญหาการขาดครู และจัดครูเข้าสอนแทนเมื่อครูไม่มาสอน

6. การสอนซ่อมเสริม หมายถึง การสอนกรณีพิเศษที่นอกเหนือจากการสอนตามแบบแผนปกติ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียน มี 4 ลักษณะ คือ การสอนซ่อมเสริมก่อนการเรียนการสอน การสอนซ่อมเสริมขณะทำการเรียนการสอน การสอนซ่อมเสริมรายวิชาเพื่อสอบแก้ตัว และการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่ฉลาดหรือเรียนรู้ได้เร็ว

7. การเลือกตำราเรียน หมายถึง ตำราเรียนหรือแบบเรียนเป็นอุปกรณ์การสอนที่สำคัญ โดยทั่วไปสถานศึกษาจะใช้ตำราเรียนที่กระทรวงศึกษากำหนดใช้ นอกเหนือจากนั้นเรียกว่าหนังสืออ่านประกอบ ซึ่งสถานศึกษาจะใช้ได้ไม่ใช้ก็ได้ ตำราเรียนเป็นเครื่องประหยัดเวลาในการสอนของครูอาจารย์ เนื้อหาบางอย่างครูอาจกำหนดให้นักเรียนไปค้นคว้าจากห้องสมุดตามหนังสือที่กำหนดให้อ่านเพิ่มเติม และนำมาอภิปราย หรือจัดทำเป็นรายงาน เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาที่มีความรู้ที่กว้างขวางขึ้น ตำราเรียนเป็นหลักในการกำหนดเนื้อหาตามหลักสูตรรายวิชาที่เรียน ด้วยเหตุนี้ ครูอาจารย์มีแนวโน้มที่จะใช้ตำราเรียนหรือแบบเรียนเล่มใดเล่มหนึ่ง หรือเล่มที่ตนเองเขียนใช้เพียงเล่มเดียว ซึ่งทำให้ผู้เรียนต้องใช้ตำราเรียนเล่มเดียวกันก็จะเกิดความรู้ที่แคบ ด้วยเหตุนี้ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนให้ได้ใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

8. จัดทำคู่มือครูในงานวิชาการเป็นเครื่องมือช่วยครูอาจารย์ที่จะได้แนวทางการปฏิบัติงานวิชาการในสถานศึกษา เป็นการพัฒนาคณาภพงานวิชาการ เพื่อจะได้ทำให้การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษามีคุณภาพ และประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

9. การจัดทำคู่มือนักเรียนนักศึกษาเป็นการจัดทำเอกสารเพื่อแจกให้นักเรียน นักศึกษาเป็นแนวทางให้นักเรียนได้เข้าใจถึงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามระเบียบของสถานศึกษา

10. การจัดห้องศูนย์ควบคุมการเรียนการสอนทางวิชาการ เป็นการจัดห้องที่เน้น ศูนย์กลางเกี่ยวกับข่าวสารและสารสนเทศของงานวิชาการในสถานศึกษาโดยเฉพาะ เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการเรียนการสอนการวางแผนการเรียนการสอนอย่างมีระบบ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างถูกต้อง สะดวกรวดเร็วและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

กล่าวโดยสรุป คือ การเรียนการสอนเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักเรียน และครู ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของงานวิชาการ เนื่องจากการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ ครูนำเอา หลักสูตรไปใช้ โดยแปลงหลักสูตรให้เป็นการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเป็นไปตามจุดหมายและหลักการที่วางไว้ในหลักสูตร ซึ่งต้องผ่านกระบวนการเรียนการสอน ในรูปแบบและวิธีการต่างๆ กระบวนการเรียนการสอนจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่งในอันที่จะ ส่งผลต่อการ เรียนรู้ของเด็ก เพราะการเรียนการสอนเป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน โดย ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม บรรยากาศ เทคนิคและองค์ประกอบทั้งหลายที่มาช่วยให้เด็กเกิด การเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ที่สุด การสอนของครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ได้ มีคุณสมบัติ และทัศนคติตามที่ผู้สร้างหลักสูตรมุ่งหวังไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 2-4)ได้สรุปบทบาทของ ครูในการจัดการเรียนการสอน ตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545ไว้ดังนี้

1. ครูต้องศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคน ได้อย่างเหมาะสมโดยพิจารณาจาก

1.1 วุฒิภาวะทางอารมณ์ (Emotional quotient)

1.2 พหุปัญญา (Multiple intelligence)

1.3 พัฒนาการและศักยภาพด้านต่างๆ

1.4 วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน

1.5 ความสนใจและความถนัด

1.6 สภาพความเป็นอยู่และครอบครัว

1.7 ปัญหาข้อจำกัด

1.8 ความต้องการในการพัฒนา

2. จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดย

2.1 จัดหลักสูตรที่สนององค์รวมของชีวิต บูรณาการ เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของ

ผู้เรียน

2.2 ออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนพัฒนา โดยสนองความต้องการ

ระหว่างบุคคล ทั้งความพร้อม วิธีการเรียนรู้ และความต้องการ ทั้งนี้ให้สอดคล้องกับการ เรียนรู้ 5 ลักษณะประกอบด้วย

2.2.1 เรียนรู้อย่างมีความสุข

2.2.2 เรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง

2.2.3 เรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น

2.2.4 เรียนรู้แบบองค์รวมบูรณาการ

2.2.5 เรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

2.3 จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ คือ

2.3.1 ผู้เรียนเลือกเรื่องที่จะเรียนและวางแผนการเรียนรู้

2.3.2 ปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

2.3.3 อภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์

2.3.4 สะท้อนความคิดทบทวนและต่อยอดการเรียนรู้และเรื่องที่เรียนอย่าง

ต่อเนื่อง

2.3.5 สรุปความรู้ด้วยตนเอง

2.3.6 นำไปใช้ในชีวิตจริง

2.4 ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียนและธรรมชาติของเนื้อหาวิชา รวมทั้งส่งเสริมการจัดแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.5 ประเมินผู้เรียนจากพัฒนาการและพฤติกรรมตามสภาพจริง ซึ่งหลายฝ่ายมีส่วนร่วมโดยมีวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แฟ้มสะสมผลงาน สังเกต สอบถาม สัมภาษณ์ ทดสอบ เพื่อนช่วยประเมิน การประเมินตนเอง ฯลฯ

2.6 ใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยมีรูปแบบวิธีการและเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายและเหมาะสม เช่น

2.6.1 การเรียนรู้แบบสืบสวนสอบสวน

2.6.2 การเรียนรู้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

2.6.3 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2.6.4 การเรียนรู้แบบโครงงาน

2.6.5 การเรียนรู้การคิดเชิงอุปนัย

2.6.6 การเรียนรู้กระบวนการทางปัญญา

2.6.7 การเรียนรู้โดยใช้แผนการออกแบบประสบการณ์

2.6.8 การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย

2.6.9 การเรียนรู้แบบร่วมมือ

2.6.10 การเรียนรู้แบบค้นคว้าเป็นกลุ่ม

2.6.11 การเรียนรู้แบบความคิดรวบยอด

2.6.12 การเรียนรู้แบบมุ่งประสบการณ์

2.6.13 การเรียนรู้โดยการค้นพบ

2.6.14 การเรียนรู้ที่บ้าน (Home School)

2.6.15 การเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้

2.7 วิธีการจัดเรียนการสอนหลากหลาย เช่น

- 2.7.1 แบบกลุ่มสัมพันธ์
- 2.7.2 เกม
- 2.7.3 การแก้ปัญหา
- 2.7.4 บทบาทสมมติ
- 2.7.5 สถานการณ์จำลอง
- 2.7.6 โดยใช้กรณีศึกษา
- 2.7.7 บทเรียนแบบโปรแกรม
- 2.7.8 การแก้ปัญหาตามขั้น อริยสัจ 4
- 2.7.9 การใช้หลักการคิดอย่างแยกสาย

2.8 เทคนิคการเรียนการสอน

- 2.8.1 การใช้แผนที่ความคิด
- 2.8.2 เทคนิคการใช้คำถาม
- 2.8.3 การสาธิต
- 2.8.4 การจับคู่เป็นผู้สรุปและผู้ฟัง
- 2.8.5 การสำรวจ /การทดลอง

3. การเรียนรู้จากการปฏิบัติและพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดย

3.1 การวิจัยปฏิบัติการ (Action research)

3.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่าย

สรุป บทบาทการจัดการเรียนการสอน เป็นบทบาทของครูที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนการเรียนรู้โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นหลัก การจัดทำแผนการเรียนรู้ระยะสั้นและระยะยาว การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเอง การรับการนิเทศการเรียนการสอน การออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน

4.3 บทบาทของครูในการวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลเป็นกิจกรรมที่วัดเพื่อที่จะได้ทราบว่า การเรียนการสอนนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ การวัดและการประเมินผลจึงเป็นงานสำคัญของสถานศึกษาซึ่งสถานศึกษาทั้งหลายได้กำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของตนขึ้นเพื่อเป็นกรอบแนวทางให้ครูได้ปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในสถานศึกษาที่โดดเด่นทางด้านวิชาการ มักจะมีการตั้งกฎเกณฑ์และประเมินผลที่เข้มงวดและมีเกณฑ์สูง

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการวัดผลและประเมินผลไว้ดังนี้
อำภา บุญช่วย (2537 : 129) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวัดประเมินผลการเรียนรู้เป็น

องค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นกระบวนการที่ตรวจสอบว่านักเรียนได้ถึงจุดหมายปลายทางตามที่หลักสูตรต้องการหรือไม่ เพียงใด ผลจากการวัดและประเมินผลจะเป็นข้อมูลที่จะช่วยให้ครูผู้สอนได้นำไปพิจารณาหาวิธีการแก้ไขข้อบกพร่อง และจุดอ่อนในด้านต่าง ๆ ได้ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนและครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการวัด และประเมินผล รวมทั้งให้ความสำคัญในเรื่องนี้อย่างจริงจัง ด้วย สำหรับความหมายของการวัดและประเมินผลนั้น ได้แยกให้เห็นอย่างชัดเจนในความหมายของคำว่า การวัดและประเมินผลดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงศ์ (2539 : 92-93) ได้ให้ความหมายการประเมินผลไว้ว่า การประเมินผล คือ การวัดผล เป็นกระบวนการที่นำตัวเลขมากำหนดตามเหตุการณ์หรือกฎเกณฑ์ ดังนั้น จึงต้องประกอบด้วยกลุ่มวัตถุ คน สิ่งของ คุณสมบัติของลักษณะที่วัด มีการกระทำโดยใช้ตัวเลขหรือสัญลักษณ์ไปใช้ในการประเมิน จะมุ่งถึงคุณค่าหรือประสิทธิภาพสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ หรืออาจใช้วิธีการประเมินว่าจะบรรลุผลตามที่กำหนดหรือไม่

การวัดผล คือ การกำหนดหน่วยให้แก่ปริมาณที่มีอยู่ โดยใช้เครื่องมือวัด การวัดทางการศึกษาที่ใช้กันอยู่ อาจเป็นการสังเกตของครู ตารางตรวจสอบพฤติกรรมหรือข้อสอบ

การประเมินผล คือ การนำผลที่วัดได้มาหาคุณค่า การประเมินผลควรจะรวมถึงการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ วิธีการที่ได้ใช้ไปเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ตลอดจนพิจารณาถึงปริมาณของคุณสมบัติที่วัดได้ เช่น เก่งหรือไม่เก่ง ดีหรือไม่ดี

การประเมินผลจะมีได้ต้องมีการวัดผลสิ่งนั้นก่อน กล่าวคือ เรามักแสดงผลของการวัดเป็นตัวเลขว่า นักเรียนคนนั้นมีความรู้มากน้อยเพียงใด โดยดูจากคะแนนที่สอบว่าได้เท่าไร แล้วนำมาประเมินค่า ซึ่งจะกระทำก็ต่อเมื่อมีสิ่งอื่นมาเปรียบเทียบกับเพื่อพิจารณาหาสิ่งนั้นดีหรือเลว ควรปรับปรุง ยกเลิก หรือขยายต่อไป

ดังนั้น การวัดผลและประเมินผลจึงสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันอย่างมาก กล่าวคือ ถ้าผลของการวัดถูกต้อง การประเมินผลมักเชื่อถือได้และตรงกับความเป็นจริง ถ้าหากผลการวัดผิดพลาด การประเมินผลก็อาจผิดพลาดด้วย จะเห็นได้ว่าทั้งสองคำมีความสัมพันธ์กันจนบางครั้งต้องใช้คำทั้งสอง

กรมวิชาการ (2543:1) กล่าวว่า การวัดผลและการประเมินผล หมายถึง กระบวนการตรวจสอบการทำงาน ทั้งในช่วงที่กำลังทำและในเวลาที่ทำงานเสร็จสิ้นลงแล้ว เพื่อหาข้อสรุปว่า งานที่ทำนั้นได้รับความสำเร็จตามความคาดหวังหรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรคใดเกิดขึ้น อันเป็นผลทำให้งานไม่สำเร็จตามคาดหวัง และจะมีแนวทางแก้ไขอย่างไร เพื่อให้การทำงานสำเร็จตามคาดหวัง หรือใกล้ความคาดหวังมากที่สุด การประเมินผลที่ดีและเชื่อถือได้ ย่อมจะเป็นเครื่องช่วยชี้การทำงาน การปรับปรุงงาน การแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ตลอดจนระยะเวลาของการทำงาน อันจะส่งผลให้การทำงานประสบผลสำเร็จมากที่สุด

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายด้านด้านการวัดและประเมินผล หมายถึง การที่ครูกำหนดแนวทางในการวัดและประเมินผลของโรงเรียน ร่วมกำหนดนโยบาย

ระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการวัดผล ประเมินผล การจัดทำเครื่องมือวัดผลประเมินผล การวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อหาความยากง่าย มี บทบาทร่วมรับผิดชอบในกระบวนการวัดผลประเมินผล

บทบาทของครูในการวัดและประเมินผล

หลักการวัดผลการศึกษา ภัทรา นิคมานนท์ (2534 : 1, 6) กล่าวไว้ว่า การวัดผลการศึกษาจะมีประสิทธิภาพและได้ผลตามจุดมุ่งหมายควรปฏิบัติ ดังนี้

1. วัดผลให้ตรงกับจุดประสงค์
2. ใช้เครื่องมือดี มีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 9) ได้ให้แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล ดังนี้

1) จัดให้มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) พ.ศ. 2533 และสะดวกต่อการนำไปใช้

2) ศึกษาและทำความเข้าใจระเบียบวัดผลให้ละเอียดลึกซึ้ง สามารถอธิบาย หรือชี้แจงครูผู้สอนเข้าใจและปฏิบัติได้

3) จัดให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ระเบียบกำหนดไว้

4) วางแผนกำหนดระยะเวลาการวัดผลและประเมินผล และจัดปฏิทินปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับหลักสูตรและเวลาเรียน

5) จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ แบบฟอร์มและเครื่องมือที่จำเป็นเพื่อใช้ดำเนินงานวัดผลและประเมินผลให้พร้อมและเพียงพอ

7) จัดสร้างเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพ และปรับปรุงการสร้างข้อสอบของครูให้ มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ โดยการอบรมให้ความรู้ ประชุมปฏิบัติการจัดสร้างข้อสอบ

8) ให้มีคณะกรรมการวัดผลของโรงเรียน เพื่อพิจารณาการเลื่อนชั้น หรือการ ขำชั้นของนักเรียน

9) จัดให้ครูทำหน้าที่วัดผลและประเมินผลของโรงเรียน ซึ่งมีพื้นความรู้ด้าน สถิติพอสมควร

10) วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทุกกลุ่มประสบการณ์ ทุกระดับชั้น เรียน และนำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

11) ติดตามและตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดผล ประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เช่น สมุดประจำชั้น สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน

12) จัดทำผลการประเมินแสดงความก้าวหน้าของนักเรียนทุกชั้น ทุกคน และทุกกลุ่มประสบการณ์ เพื่อให้ นักเรียนสามารถตรวจสอบความสามารถของตนเอง

ในทำนองเดียวกัน กรมวิชาการ (2545 : 13-18) ได้กำหนดบทบาทในการวัดและประเมินผลของครูที่ควรกระทำดังนี้

1. ในการวัดประเมินผลการเรียน ครูควรทำการประเมินผลก่อนการเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียนที่จำเป็นในการเรียนบทต่อไป ผลการประเมินสามารถนำไปกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนให้อยู่ในระดับที่ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ หรือนำไปใช้ในการปรับพื้นฐานความรู้เดิมให้มั่นคงขึ้น นอกจากนั้นการประเมินผลก่อนการเรียนยังมีประโยชน์อีก 2 ประการ คือ เพื่อตรวจสอบว่าจุดประสงค์ข้อใดเรียนรู้แล้ว จะได้ตัดออกไปไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนหรือใช้เป็น ข้อมูลในการจัดกลุ่มผู้เรียนและใช้เป็นพื้นฐานสำหรับเปรียบเทียบความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ครูควรทำการประเมินผลเพื่อปรับปรุงผลการเรียน กระทำในระหว่างที่มีการเรียนการสอน เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน และตรวจสอบประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนการประเมินผลแบบนี้มีบทบาทในการเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนในแง่ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ความก้าวหน้าของตัวเองเป็นระยะ

3. ครูควรทำการประเมินผลเพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่อง การประเมินชนิดนี้สัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชนิดที่ 2 เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนทำกับผู้เรียนที่มีปัญหาทางวิชาการ เพื่อหาจุดบกพร่องของเด็กและสาเหตุของปัญหา การประเมินผลเพื่อวินิจฉัยทำให้การสอนของครูผู้สอนมีทิศทางมากขึ้น

4.. บทบาทของครูในฐานะที่ต้องประเมินผลเพื่อสรุปผลการเรียนเป็นการประเมินเพื่อมุ่งตรวจสอบความสำเร็จของผู้เรียนเมื่อผ่านการเรียนรู้ไปช่วงเวลาหนึ่งหรือสิ้นสุดการเรียนรายวิชาปลายปีทำให้สามารถประเมินได้ว่าผู้เรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้เพียงไรและกิจกรรมการเรียนที่ จัดขึ้นมีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนเพียงไร ข้อมูลจากการประเมินภายหลังการเรียน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากมาย ดังนี้ 1) ปรับปรุงแก้ไขข้อเสริมผู้เรียนให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหรือจุดประสงค์ของการเรียน 2) ปรับปรุงแก้ไขวิธีการเรียนของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 3) ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนากิจการกิจกรรมการเรียน การประเมินหลังเรียนนี้ถ้าจะให้สอดคล้องกับการประเมินก่อนเรียนเพื่อการเปรียบเทียบ พัฒนาการของผู้เรียนสำหรับการวิจัยในชั้นเรียนควรใช้วิธีการและเครื่องมือประเมินชุดเดียวกันหรือคู่ขนานกัน

กล่าวโดยสรุปบทบาทของครูนอกเหนือจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรมีบทบาทในการจัดและประเมินผลการเรียนการสอน โดยต้องวัดให้ตรงจุดมุ่งหมายและเลือกใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ จุดประสงค์สำคัญของการวัดเพื่อค้นและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน ให้ดีขึ้น บทบาทการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นบทบาทของครูที่เกี่ยวกับการกำหนดกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การใช้เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน การนำผลการวิจัยไปพัฒนาผู้เรียน

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้สอดคล้องและเหมาะสม การวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือวัดผล

4.4 บทบาทของครูในการวิจัยในชั้นเรียน

ความหมายของการวิจัย มีผู้ให้ความหมายของ การวิจัย ไว้หลายแนวคิดดังนี้
วิจัย หมายถึง การค้นคว้าเพื่อหาข้อมูลอย่างถี่ถ้วนตามหลักวิชา (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2525 : 742)

การวิจัย หมายถึง กระบวนการเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ หรือกระบวนการเสาะแสวงหาความรู้เพื่อตอบปัญหาที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ และมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (บุญเรียง ขจรศิลป์ . 2533: 5)

การวิจัย หมายถึง กระบวนการแสวงหาหรือพัฒนาองค์ความรู้ที่มีลักษณะเป็นนัยทั่วไปอย่างมีระบบ แบบแผน โดยวิธีการอันเป็นที่เชื่อถือได้ ซึ่งก็คือการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์นั่นเอง (ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ. 2537 : 2)

การวิจัย หมายถึง กระบวนการค้นคว้าหาความรู้ที่เชื่อถือได้ โดยมีลักษณะเป็นกระบวนการที่มีระบบแบบแผน มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนชัดเจน มีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าอย่างรอบคอบไม่ลำเอียง ยึดหลักเหตุผล มีการบันทึกและรายงานออกมาอย่างระมัดระวัง (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 8)

การวิจัย หมายถึง การศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบระเบียบเพื่อทำความเข้าใจปัญหาและแสวงหาคำตอบ เป็นกระบวนการที่อาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก ทั้งนี้มีเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งคือ (ผ่องพรรณ ดรัยมงคลกุล. 2543 : 21)

1. เพื่อค้นพบความรู้ ความจริง ซึ่งอาจจะเป็น การค้นพบความรู้ใหม่ที่เพิ่มพูนขึ้นจากองค์ความรู้ที่มีอยู่แล้วหรือเป็นพัฒนา ตรวจสอบ ประเมินผล ขยายความรู้ที่ได้ค้นพบมาก่อนแล้ว

2. เพื่อนำความรู้ที่ได้ค้นพบมาก่อนแล้วไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม กล่าวโดยสรุปจะเห็นว่า การวิจัย (Research) เป็นการแสวงหาความรู้ใหม่หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ โดยใช้วิธีการที่มีระบบ มีระเบียบวิธี มีแบบแผน และความเป็นเหตุเป็นผล โดยมีลักษณะดังนี้

1. เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริง
2. มีแบบแผนของระเบียบวิธีการแสวงหาความรู้
3. มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
4. ก่อให้เกิดประโยชน์จากผลที่ได้รับ (กับใคร : กลุ่มเป้าหมายและอย่างไร :

ยุทธวิธี)

ประเภทของการวิจัยทางการศึกษา

การจัดประเภทของการวิจัยทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดแบ่ง ดังนี้ (ทิตนา แคมมณี. 2540 :4-10)

1. แบ่งตามเกณฑ์ตามจุดมุ่งหมายและการใช้ประโยชน์ของการวิจัย แบ่งเป็น 7 ประเภท

1.1 การวิจัยพื้นฐาน หรือการวิจัยบริสุทธิ์ (Basic research / Pure research / Fundamental research) เป็นการวิจัยเพื่อขยายพื้นฐานความรู้ทางวิชาการให้กว้างขวางออกไปเพื่อมุ่งสร้างความรู้ ทฤษฎี หรือแนวความคิดใหม่ๆ โดยมีได้มุ่งหวังประโยชน์หรือผลในระยะสั้น

1.2 การวิจัยประยุกต์ (Applied research) เป็นการวิจัยที่มุ่งนำผลของการวิจัยไปใช้เพื่อปรับปรุงเพื่อแก้ปัญหา หรือนำเอาทฤษฎีที่มีคนค้นพบไว้แล้วไปประยุกต์ใช้และศึกษาผลที่เกิดขึ้น

1.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research / Operations research) เป็นการวิจัยที่มุ่งนำผลการวิจัยไปแก้ปัญหา หรือปรับปรุงงานที่กำลังดำเนินการอยู่ ซึ่งผลการวิจัยอาจเกิดประโยชน์เฉพาะต่อปัญหานั้นและในเวลานั้น อาจไม่เกิดประโยชน์ต่อปัญหาอื่น ๆ ก็ได้

1.4 การวิจัยและพัฒนา (Research and development) เป็นการวิจัยที่มุ่งนำเอาความรู้จากการวิจัยพื้นฐาน หรือการวิจัยบริสุทธิ์ไปวิจัยต่อ โดยพัฒนาเป็นเทคนิคหรือวิธีการที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหา และทดลองใช้จนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ แล้วจึงนำไปเผยแพร่ใช้ใน วงกว้างเพื่อการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.5 การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom research or Classroom action research) เป็นการวิจัยที่ทำในบริบทของชั้นเรียน และมุ่งนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของครูเป็นการนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาครูไปสู่ความเป็นเลิศและมีความอิสระทางวิชาการ

1.6 การวิจัยนโยบาย (Policy research) เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาหาข้อความรู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายในด้านต่างๆ โดยอาศัยวิธีการที่หลากหลาย ตามความเหมาะสมเพื่อนำผลไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผล

1.7 การวิจัยสถาบัน (Institutional research / Operational research/ Administrative research) เป็นการวิจัยมุ่งศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับแต่ละสถาบัน เพื่อนำข้อค้นพบต่าง ๆ เหล่านั้นไปประยุกต์ใช้สำหรับประกอบการวางแผน การกำหนดนโยบาย รวมทั้งการตัดสินใจ แก่ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในแต่ละสถาบันโดยเฉพาะ

2. แบ่งตามเกณฑ์ลักษณะข้อมูล แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) หมายถึง การวิจัยที่มุ่งข้อความรู้ในเชิงปริมาณที่วัดได้ซึ่งอาศัยหลักทางคณิตศาสตร์ หรือสถิติมาช่วยในการสรุปผล

2.2 การวิจัยเชิงคุณลักษณะหรือเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

หมายถึง การวิจัยมุ่งแสวงหาข้อความรู้ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของเรื่องใดเรื่องหนึ่งในบริบทของเรื่องนั้นอย่างละเอียดรอบคอบ และมีการวิเคราะห์ตีความหมาย และหาความสำคัญของตัวแปรต่าง ๆ ในเรื่องนั้นเพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในเรื่อง หรือปรากฏการณ์นั้นอย่างลึกซึ้ง ตรงตามที่เป็นจริง

3. แบ่งตามลักษณะการจัดกระทำต่อข้อมูล

3.1 การวิจัยธรรมชาติ (Naturalistic research) หมายถึงการวิจัยที่ผู้วิจัยไม่เข้าไปมีบทบาทในการจัดกระทำใดๆ กับเรื่องที่ศึกษา ผู้วิจัยเป็นเพียงผู้ที่สังเกตและเก็บข้อมูลตามสภาพที่แท้จริง เป็นการมุ่งศึกษาปรากฏการณ์ต่างๆ ตามปกติธรรมชาติในบริบทปกติ

3.2 การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) หมายถึง การวิจัยที่ผู้วิจัยเข้าไปมีบทบาทในการจัดกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งต่อเรื่องที่ศึกษา โดยสร้างสถานการณ์หรือเงื่อนไขที่จะทดลองขึ้น และพยายามควบคุมตัวแปรต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องอย่างมีระเบียบแบบแผน และมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอนเพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น การวิจัยในลักษณะนี้มี 2 ลักษณะคือ

3.2.1 การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) เป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างสถานการณ์หรือเงื่อนไขที่จะทดลองขึ้น โดยพยายามควบคุมตัวแปรอิสระอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง แล้วสังเกตหรือวัดผลตัวแปรตามออกมา

การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research) เป็นการวิจัย ที่ผู้วิจัยสามารถควบคุมตัวแปรอิสระที่ไม่ต้องการได้เพียงบางตัวเท่านั้น จึงทำให้เกิดความจำกัดในการสรุปผล

4. แบ่งตามเงื่อนไขเวลา แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

4.1 การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical research) หมายถึง การวิจัยที่ผู้วิจัยมุ่งค้นหาความรู้ หรือตอบคำถามปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอดีต โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจเป็นปัญหาในอดีต หรือปัญหาปัจจุบันแต่ต้องการย้อนไปในอดีตเพื่อช่วยให้เข้าใจเรื่องที่เกิดขึ้นมาแล้ว และนำความสัมพันธ์ระหว่างอดีตกับปัจจุบันไปใช้เพื่อทำนายเหตุการณ์ในอนาคต

4.2 การวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) หมายถึง การวิจัยที่ศึกษาหาความรู้ข้อเท็จจริงและสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ขณะนั้นโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และมุ่งบรรยายสภาพการณ์เหตุการณ์ หรือความสัมพันธ์ของการปฏิบัติ แนวคิดหรือทัศนคติโดยเน้นเรื่องราวในปัจจุบันเพื่อผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรือจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ การวิจัยเชิงบรรยายนี้ทำได้หลายลักษณะคือ

4.2.1 การศึกษาสำรวจ (Survey studies) เป็นการวิจัยมุ่งศึกษาถึงลักษณะความเป็นจริงตามสภาพในเรื่องต่างๆ โดยมุ่งประมวลผลข้อมูลและรายงานว่ามีลักษณะอะไรอยู่บ้างในสภาพการณ์นั้นๆ ซึ่งสามารถใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การใช้แบบทดสอบถาม การสัมภาษณ์การใช้ Meta analysis เป็นต้น

4.2.2 การศึกษาความสัมพันธ์ (Interrelation studies) เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาหาความสัมพันธ์ตัวแปรต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น วิธีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนี้ทำได้หลายวิธี คือ

1) การศึกษาเฉพาะกรณี (Case studies) เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าเก็บข้อมูลอย่างละเอียดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในบริบทของเรื่องนั้น และมีการวิเคราะห์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ

2) การศึกษาติดตามผล (Follow-up studies) เป็นการติดตามศึกษาเก็บข้อมูลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งได้เริ่มดำเนินการไปแล้ว เพื่อดูผลที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3) การศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative studies) เป็นการศึกษาที่มุ่งหาข้อความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในเชิงเปรียบเทียบระหว่างเรื่องหรือข้อมูลตั้งแต่ 2 ชุดขึ้นไป เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในเรื่องหรือข้อมูลนั้นชัดเจนขึ้น

4) การศึกษาสหสัมพันธ์ (Correlation studies) เป็นการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลาย ๆ ตัว เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในปรากฏการณ์ หรือเหตุการณ์นั้นๆ มากยิ่งขึ้น

5) การวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis or Content analysis) เป็นการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์สาระของสารในบริบทที่เป็นอยู่ โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์และเทคนิคต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในสารนั้น

4.3 การศึกษาพัฒนาการ (Development studies) หมายถึง การศึกษาที่มุ่งศึกษาข้อความรู้ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ

4.3.1 การศึกษาความเจริญเติบโต (Growth studies) เป็นการศึกษาที่มุ่งศึกษาข้อความรู้ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยอาศัยการศึกษาระยะยาว (Longitudinal Studies) หรือการศึกษาแบบตัดขวาง (Cross-sectional studies)

4.3.2 การศึกษาแนวโน้ม (Trend studies or Educational future research) เป็นการศึกษาที่มุ่งศึกษาข้อความรู้ที่เกี่ยวกับอนาคต โดยการนำข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพในอดีตและปัจจุบันมาใช้ในการทำนายอนาคต และอาจใช้วิธีการต่างๆ ช่วยเช่นเทคนิค Delphi เป็นต้น

โดยสรุปแล้ว ไม่ว่าจะแบ่งประเภทการวิจัยด้วยวิธีการใดก็ตาม ถ้าเรามองตามจุดมุ่งหมายของการค้นคว้าหาความจริงแล้ว จะพบว่าการวิจัยอยู่ 3 อย่าง คือ การวิจัยพื้นฐาน (Basic or Pure research) การวิจัยประยุกต์ (Applied research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research)

การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom research)

การวิจัยในชั้นเรียน คือ กระบวนการที่ครูศึกษาค้นคว้าเพื่อแก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนการสอนที่ตนรับผิดชอบ (วรรณวิไล พันธุ์สีดา. 2543 : 6)

การวิจัยในชั้นเรียน คือ กระบวนการแสวงหาความรู้อันเป็นความจริงที่เชื่อถือได้ในเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในบริบทของชั้นเรียน (คงศักดิ์ ชาติทอง และงามนิตย์ ชาติทอง. 2543 :1)

การวิจัยในชั้นเรียน คือ การศึกษาค้นคว้าของครูซึ่งจัดว่าเป็นผู้ปฏิบัติงานในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหา (Problem solving) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือ พฤติกรรมของนักเรียนและคิดวิเคราะห์ (Critical thinking) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การแสวงหาคำตอบจากปัญหาหรือข้อสงสัยของครู และคิดค้นนวัตกรรมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาจัดการเรียนการสอน (ประวดี เอรารวรรณ์. 2543 : 3-4)

การวิจัยในชั้นเรียน คือ กระบวนการแสวงหาความรู้ใหม่ในชั้นเรียนหรือกระบวนการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการจัดกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน เป็นการมุ่งศึกษาหรือทำความเข้าใจในงาน หรือกิจกรรมในการปฏิบัติงานบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อค้นหาวิธี แก้ไขปรับปรุง หรือพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้นอย่างเป็นระบบ เชื่อถือได้และพิสูจน์ได้ อาจเกิดจากการคิดวิเคราะห์ (Critical thinking) ด้วยตนเองเชิงวิทยาศาสตร์ หรือเกิดจากการร่วมมือแก้ปัญหาด้วยกัน (Participatory research) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ทั้งมวลให้ดีขึ้น ชัดเจนขึ้นนำไปใช้แก้ปัญหาได้ (สิริเทพ สุวรรณภาศ. 2543 : 2)

การวิจัยในชั้นเรียน คือ การวิจัยที่ทำในบริบทของชั้นเรียน และมุ่งนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของครู เป็นการนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาครู ใช้ไปสู่ความเป็นเลิศ และมีความอิสระทางวิชาการ (ทิสนา แคมมณี. 2540 : 5)

โดยสรุปจะเห็นว่าบทบาทของครูในการวิจัยในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญต่อครูผู้สอน เพราะเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่จะค้นหาความรู้และข้อเท็จจริง สรุปผลเปรียบเทียบ ผลผลิตที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ให้นักเรียนเกิดความรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยนำเอาการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหากิจกรรมการเรียนการสอน

บทบาทของครูในการวิจัยในชั้นเรียน

จะเริ่มต้นหลังจากที่ครูได้สรุปปัญหาที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนว่าอะไรเป็นปัญหา เกิดที่ไหนและมีแนวทางที่จะแก้ปัญหานั้นได้อย่างไร กล่าวคือ ครูจะต้องคิดวิธีการแก้ปัญหา ทดลองใช้จนได้ผลแล้วพัฒนาเป็นนวัตกรรมสามารถนำไปเผยแพร่

ต่อได้ การวิจัยจึงเป็นเครื่องมือที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อครูผู้สอนเพราะเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่จะค้นหาความรู้และข้อเท็จจริง เพื่อประโยชน์ในการบอกสถานภาพ อธิบายลักษณะ สรุปผล เปรียบเทียบ และคาดคะเนปัจจัยและผลผลิตที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการศึกษา (ชัยพจน์ รักราม. 2544 : 23-27) การนำเอาการวิจัยมาใช้พัฒนาและแก้ปัญหาทางการเรียนการสอนนั้น เป็นการช่วยให้ครูมีวิถีชีวิตในการทำงานของครูอย่างเป็นระบบ เห็นภาพของงานตลอดแนวและสามารถใช้พัฒนากระบวนการเรียนการสอน กับทั้งยังจะช่วยเสริมบทบาทของครูที่มีต่องานวิจัยที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ (สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม . 2540 : 28-30) ดังนี้

1. จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. จะช่วยให้งานวิชาการศึกษามีข้อความรู้และหรือนวัตกรรมทางการจัดการเรียนการสอนที่เป็นจริงเกิดมากขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนและเพื่อนครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยการนำเอาวิธีวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน
3. วิถีชีวิตของครูหรือวัฒนธรรมในการทำงานของครูจะพัฒนาไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพมากยิ่งขึ้น

ในขณะเดียวกัน กรมวิชาการ (2542 : 3) ได้เสนอแนวคิดที่ครูควรมีบทบาทในการวิจัยในชั้นเรียนให้มากขึ้นเพื่อบูรณาการวิธีการปฏิบัติงานกับการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ โดยมีบทบาทดังนี้

1. นำเอากระบวนการวิจัยในชั้นเรียนมาปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนให้มีคุณภาพเพื่อ แก้ปัญหาการเรียนรู้นักเรียน
2. เป็นการยกระดับการพัฒนาวิชาชีพของครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง
3. ช่วยส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าในทางวิชาชีพครูด้วยการเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนานักเรียน
4. ช่วยในการส่งเสริมสนับสนุนความก้าวหน้าของการวิจัยทางการศึกษา

ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล (2543 : 35-36) ได้สรุปถึงบทบาทของครูที่มีต่อการนำเอากระบวนการวิจัยมาใช้ในชั้นเรียนโดยเสนอแนวคิดที่ครูควรมีบทบาทในการดำเนินงานวิจัยในชั้นเรียนดังนี้

1. ครูควรพิจารณาจากจุดเริ่มต้นการวิจัย การวิจัยในชั้นเรียนมีจุดเริ่มต้นมาจากสภาพปัญหา หรือข้อข้องใจในการเรียนการสอนที่ครูพบ ครูต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหานั้น ๆ ด้วยวิธีการวิจัย ปัญหาวิจัยจึงเริ่มจากความคิดเห็นของครูมากกว่าความคิดเห็นของผู้อื่นหรือจากทฤษฎีโดยตรง
2. ขอบเขตของการวิจัย การวิจัยในชั้นเรียนจะมีขอบเขตที่แคบเฉพาะเจาะจงในประเด็นต่อไปนี้

2.1 ปัญหาวิจัย (Research Problem) เรื่องที่วิจัยอาจเป็นประเด็นที่เล็ก แต่สำหรับครูแล้วจะมีความหมายสำหรับการเรียนการสอนโดยตรง

2.2 ประชากร จะมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับผู้เรียน ผู้สอน กระบวนการเรียน การสอน ตลอดจนสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน หรือสภาวะการเรียนรู้หนึ่งๆ (Classroom Context) ในการศึกษาอาจมุ่งที่นักเรียนเฉพาะราย นักเรียนทั้งห้อง หรือหลายห้องเรียนที่ ผู้ทำการวิจัยนั้นมีส่วนรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน

2.3 การนำผลการวิจัยไปใช้ การวิจัยมุ่งนำผลเพื่อไปพัฒนาการเรียน การสอนของครูในสภาพแวดล้อมที่ทำการวิจัยนั้นๆ โดยตรง ไม่มุ่งเพื่อนำไปใช้ในวงกว้าง กล่าวคือ ไม่มุ่งข้อสรุปเชิงนัยทั่วไป

3. ครูผู้สอนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการวิจัยทั้งหมด กล่าวคือ การวิจัย อาจเป็นการดำเนินการโดยครูคนเดียวหรือโดยคณะครูหรือผู้เกี่ยวข้องร่วมกันวิจัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขอบเขตของการวิจัย

4. การวิจัยจะดำเนินไปพร้อม ๆ กับการเรียนการสอนตามปกติ การวิจัยใน ชั้นเรียนให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน ผู้เรียนไม่รู้สึกรู้ว่าอยู่ภายใต้สภาวะ การวิจัยผลการวิจัยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ธรรมชาติของห้องเรียนที่เป็นปกติวิสัย

5. กระบวนการวิจัยมีการเชื่อมโยงระหว่างความคิดเชิงสะท้อน (Reflective thinking) และการปฏิบัติ (Action) อย่างชัดเจน กล่าวคือ มีการพิจารณาวิเคราะห์ ทบทวนทั้ง ก่อนทดลองปฏิบัติระหว่างทดลองปฏิบัติและหลังการทดลองปฏิบัติ

6. วิธีการวิจัยมีการยืดหยุ่น การวิจัยในชั้นเรียนควรปรับให้เหมาะสมกับสภาพ การเรียนการสอน เช่น อาจเป็นการวิจัยเชิงทดลองประยุกต์ซึ่งดำเนินการได้อย่างกลมกลืนกับ การเรียนการสอนของครู และใช้สถิติที่ไม่ซับซ้อนมากนักในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งข้อสรุปที่ได้ จากการวิจัยอาจจะขาดน้ำหนักไปบ้างในด้านความเที่ยงตรง เมื่อเปรียบเทียบกับวิจัยทั่วไป ที่อิงทฤษฎีและหลักการที่เข้มงวดแต่จะเป็นการวิจัยที่ใช้ประโยชน์โดยตรงเท่าที่ครูผู้ทำวิจัยนั้น ต้องการอย่างไรก็ดี ควรคำนึงอยู่เสมอว่า ภาระหน้าที่หลักของครู ควรดำเนินการควบคู่หนึ่ง คือครูเป็นผู้ทำการวิจัยและนำผลการวิจัยไปใช้นั่นเอง

รูปแบบการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนมีหลายรูปแบบด้วยกันทั้งนี้การที่จะเลือกใช้รูปแบบใดนั้นย่อม ขึ้นอยู่กับประเภทของปัญหาและจุดมุ่งหมายของการวิจัยเป็นสำคัญ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะมี ลักษณะเฉพาะต่างกัน ครูผู้วิจัยจึงควรมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรูปแบบการวิจัยเหล่านี้ เพื่อจะ นำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม (ผ่องพรรณ ดริยมงคลกุล, 2543 : 68-79)

กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนถ้าจะมองอย่างผิวเผินแล้วจะเห็นว่ามีส่วนประกอบง่าย ๆ และไม่ซับซ้อนเท่าใดนัก อันได้แก่ ครู นักเรียนและส่วนประกอบทางกายภาพแต่สำหรับนักวิจัย แล้วจะมองว่าชั้นเรียน คือภาพรวมของระบบที่ซับซ้อนและเป็นพลวัต (Dynamic) เพราะมี ส่วนของความรู้ ความคิดความรู้สึกที่เกี่ยวพันกับส่วนประกอบอื่น ๆ ที่มีลักษณะปฏิสัมพันธ์

ระหว่างกันของสิ่งต่าง ๆ มีกระบวนการที่ต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งมีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนไว้คล้ายคลึงกันดังนี้

กรมวิชาการ (2542 : 7-10) ได้สรุปกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนไว้ 5 ขั้นตอน คือ

- ขั้นที่ 1 สำรวจและวิเคราะห์ปัญหา
- ขั้นที่ 2 กำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา
- ขั้นที่ 3 พัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม
- ขั้นที่ 4 นำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้
- ขั้นที่ 5 สรุปผล

ประวิต เอราวัณ (2543 : 5) ได้นำเสนอกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนไว้ 4 ขั้นตอน คือขั้นการ สำรวจสภาพการปฏิบัติงาน (Reconnaissance) ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) และขั้นการสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection)

(คงศักดิ์ ชาติทอง และงามนิตย์ ชาติทอง ,2543 : 10 – 11 ; อ้างอิงมาจาก Collins & Spiegel) ได้เสนอ ขั้นตอนการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา (Identifying a problem)
- ขั้นที่ 2 วางแผนการวิจัย (Making a plan)
- ขั้นที่ 3 ลงมือทำการวิจัย (Taking an action)
- ขั้นที่ 4 การประเมินผลการวิจัย (Evaluating the effect of the action)
- ขั้นที่ 5 การเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสู่สาธารณชน (Communicating about action research)

ขั้นที่ 6 การรักษาทีมงาน (Maintaining collegiality)

สรุปบทบาทการวิจัยในชั้นเรียนเป็นบทบาทของครูที่เกี่ยวกับการหาวิธีการทำวิจัยในชั้นเรียน การสนับสนุนให้มีการทำวิจัยในชั้นเรียน การมีบทบาทในการดำเนินการร่วมกับผู้เรียนในการทำวิจัยในชั้นเรียน การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการพัฒนา และการปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวของผู้เรียนด้วยวิธีการวิจัย

5. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่จะศึกษา

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยเรื่องการศึกษาบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร ผู้วิจัยได้รวบรวมวรรณกรรมที่พิจารณาเห็นว่าน่าจะเกี่ยวข้องกับบทบาทของครูในงานวิชาการของ โรงเรียนคือ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการสอน ความผูกพันต่อองค์กร และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

5.1 เพศ

เพศ นับว่าเป็นลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งผลให้บุคคลมีความคิดเห็น ความรู้สึก และพฤติกรรมต่อสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไป สังคมไทยมีค่านิยมว่าผู้ชายต้องเป็นผู้นำ ผู้หญิง

ต้องเป็นผู้ตาม กิจกรรมเพื่อส่วนรวมมักเป็นเรื่องของผู้ชาย ดังนั้น เพศน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทการแสดงออกของบุคคล

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ของประยูรค์ ตรีชัย (2544 : 93) พบว่า เพศชายมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้านมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากครูเพศชายส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นและกล้าแสดงออกในการเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ทำให้ครูเพศชายมีความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ในด้านการบริหารงานโรงเรียนมากกว่าเพศหญิงซึ่งอาจเห็นได้จากโอกาสในการได้รับการคัดเลือกแต่งตั้งให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษา หรือตำแหน่งที่สูงขึ้น ครูเพศชายมักมีอัตราส่วนที่สูงกว่าครูเพศหญิง และตามสภาพของวัฒนธรรมโดยทั่วไปส่วนมากผู้หญิงมักจะเป็นผู้ตามมากกว่าเป็นผู้นำ โดยวัฒนธรรมของสังคมจะเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของพฤติกรรม และในสภาพของวัฒนธรรมไทยก็เช่นเดียวกัน อีกทั้งครูเพศหญิงต้องมีการรับผิดชอบการปฏิบัติงานภายในครอบครัวเกี่ยวกับงานบ้าน และการอบรมเลี้ยงดูบุตร จึงเป็นสาเหตุให้เพศชายมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนแตกต่างกับเพศหญิง สำเริง สมวงศ์ (2532 : 140) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของ กรณีศึกษา ชมดี (2524 : 65) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีส่วนสัมพันธ์กับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ เพศ และสอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศไทย ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ของ ถม ทรัพย์เจริญ (2525: 72) พบว่า เพศชายมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าเพศหญิง และประเทือง สังข์นาค (2545 : 78) พบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิค นครนายก ไม่แตกต่างกัน

จากที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า เพศน่าจะเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

5.2 อายุ

อายุ มีผลต่อประสบการณ์ของบุคคล สังคมไทยนั้นถือว่าผู้สูงอายุควรจะได้รับ การยอมรับนับถือและมีบทบาทในสังคมมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย ตามความเชื่อในสังคมไทย คนที่มีอายุมากกว่าหรืออาวุโสกว่า มักจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์หลากหลายและเป็นที่เชื่อฟังของผู้ ด้อยอาวุโส ดังนั้นความแตกต่างกันในด้านอายุน่าจะมีส่วนสัมพันธ์กับบทบาทการแสดงออกของ บุคคล โดยจากผลการศึกษาของ อุ่นศรี อยู่อ่อน (2542 : 93-94) ที่ศึกษาความต้องการ ความรู้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสอนของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ข้าราชการครูที่มีอายุต่างกันมีความ ต้องการความรู้ในการปฏิบัติงานสอนโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทาง สถิติ และจากการศึกษาของ ศิริวรรณ วงศ์สมบัติ (2533 : 62) พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับ

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรอย่างมีนัยสำคัญเพราะผู้ที่มีอายุมากขึ้นต้องการงานเพื่อส่วนรวม และต้องการเพื่อนเพื่อพบปะสังสรรค์ในเรื่องต่าง ๆ นอกจากนี้ ประภาศรี อัมวณิช (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการพัฒนาตนเองของ ข้าราชการ สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ข้าราชการสังกัดสำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีอายุต่างกัน มีความต้องการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับความรู้ในการ ปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในขณะที่ อมรา จิตต์กุล (2544) พบว่า ครูที่มีอายุต่างก็นำแฟ้มพัฒนางานไปใช้ประโยชน์ในด้านการเตรียมการสอน การสอบ และการประเมินผลไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ กษมา แพร่ภิญโญ (2546 : 48) ที่พบว่า ข้าราชการครูที่มีอายุแตกต่างกันมีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการในการพัฒนาทาง วิชาการโดยรวม และเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

จากการที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่าอายุน่าจะเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับบทบาท ของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

5.3 ประสบการณ์ในการสอน

ประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเพิ่มความรอบรู้ และช่วยให้เข้าใจปัญหา สามารถวิเคราะห์ปัญหา และ สถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรเป็นกลไกสำคัญใน การปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จลุล่วงตามที่เป้าหมายกำหนดไว้ (กวี วุฒิพูน. 2532 : 32) กล่าวว่าผู้มีประสบการณ์ในงานมากย่อมมีความคิดริเริ่มมาก เช่นเดียวกับการศึกษา (ประเสริฐ ศิลรัตน์. 2529 : 5 - 6) ได้กล่าวว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากย่อมจะสอน ได้ดีกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย เพราะว่า ประสบการณ์ในการทำงานมากจะช่วยให้ เข้าใจในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น และ งานวิจัย ของ ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2533 : บทคัดย่อ) ที่ได้ ศึกษาเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์ กับ ความท้อแท้ในการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษาในภาคกลาง พบว่า ครูประถมศึกษาที่ปฏิบัติงานตั้งแต่ 4 - 13 ปี มีความท้อแท้ไม่สมหวังในความสำเร็จของคน มากกว่าครูประถมศึกษาที่มีการปฏิบัติงาน 13 ปีขึ้นไป ทั้งนี้จำนวนที่ทำงานเป็นระยะเวลาในการ ปฏิบัติงาน ครูที่ปฏิบัติงานมานานจะมีประสบการณ์มาก และ มีความท้อแท้ในงานมากกว่าครูที่มี ระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อย นอกจากนี้ กษมา แพร่ภิญโญ (2546 : 91) ยังพบว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาทางวิชาการ โดยวิธีการฝึกอบรมและพัฒนาโดยกระบวนการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 พัฒนาโดยกระบวนการบริหาร พบว่าด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มี ความต้องการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพัฒนาโดยวิธีการส่งไปศึกษา ต่อ พบว่า ด้านการวิจัยในชั้นเรียน มีความต้องการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ อนันต์ ชันทรราช (กษมา แพร่ภิญโญ. 2546 : 46; อ้างอิงจากอนันต์ ชันทรราช. 2535 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการพัฒนาตนเองของครูประจำการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ครูประจำการโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสบการณ์การ

สอนน้อยกว่า 15 ปี และตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป มีความต้องการพัฒนาตนเองตามลำดับแตกต่างกัน ในขณะที่ ประยุกต์ ตรีชัย (2544 : 91) มีความเห็นว่า ครูมีประสบการณ์การปฏิบัติงาน 23 ปีลงมา กับครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 23 ปีขึ้นไป มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน

จากที่ได้กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ประสบการณ์ในการสอน หรือ ระยะเวลาในการปฏิบัติ ในองค์การน่าจะเป็นตัวแปรเกี่ยวข้องกับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

5.4 ความผูกพันต่อองค์การ

ความผูกพันต่อองค์การเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อองค์การ ถ้าหากบุคคลมีความผูกพันต่อองค์การแล้วก็จะแสดงพฤติกรรมต่อองค์การที่ตนเป็นสมาชิกอยู่โดยมีความกระตือรือร้นมีความทุ่มเทมุ่งมั่นที่จะใช้ความพยายามที่มีอยู่ในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จและเพื่อความก้าวหน้าขององค์การ และปรารถนาที่จะเป็นสมาชิกขององค์การต่อไป

การศึกษาความผูกพันต่อองค์การ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวความคิดและแนวทางการศึกษาไว้มากมายในแง่ที่เกี่ยวข้องกับความหมาย แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อองค์การ การวัดความผูกพันต่อองค์การ และผลของความผูกพันต่อองค์การ ดังต่อไปนี้ คือ

5.4.1. ความหมายของความผูกพันต่อองค์การ

ความหมายของความผูกพันต่อองค์การนั้นได้มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังนี้

เบคเกอร์ (Becker.1960 : 32 - 42) ได้กล่าวว่าความผูกพันต่อองค์การเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเข้าไปเป็นสมาชิกขององค์การในช่วงระยะเวลาหนึ่งจะก่อให้เกิดการลงทุนเรียกว่า "Side Bet" ซึ่งอาจเป็นรูปของเวลา กำลังกาย กำลังสติปัญญาที่เสียไป เมื่อเป็นเช่นนี้บุคคลนั้นย่อมหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับตอบแทนจากองค์การในระยะยาว แต่ถ้าเขาลาออกไปก่อนครบกำหนดก็เท่ากับบุคคลนั้นได้รับผลประโยชน์ไม่คุ้มค่า เพราะฉะนั้นการที่บุคคลได้เข้ามาทำงานหรือเป็นสมาชิกขององค์การยิ่งนานเท่าไรก็เท่ากับการลงทุนของเขาได้สะสมเพิ่มขึ้นนำมาซึ่งความยากลำบากที่จะตัดสินใจลาออกจากองค์การเพราะหากตัดสินใจลาออกย่อมหมายถึงการสูญเสียมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับกล่าวได้ว่าการตัดสินใจนี้เป็นผลมาจากความผูกพันต่อองค์การ

ฮรีบีเนค และอลูโต (Hrebiniak and Alutto. 1972 : 556) ได้ให้ความหมายของความผูกพันต่อองค์การว่า เป็นปรากฏการณ์อันเป็นผลจากความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับองค์การ ในรูปของการลงทุนทางกายและกำลังสติปัญญา ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกไม่เต็มใจจะลาออกจากองค์การ ถึงแม้จะได้รับข้อเสนอจากองค์การอื่นในรูปของค่าจ้าง สถานภาพและมิตรภาพที่สูงกว่าที่เป็นอยู่

แฟรงคลิน (Franklin. 1975 : 153) ให้ความหมายว่า ความผูกพันต่อองค์การเป็นความเต็มใจที่จะทำตามมาตรฐานกฎเกณฑ์ขององค์การ และเต็มใจที่จะอยู่ในองค์การ

เอทซียนนี (Etzioni. 1975 : 9) กล่าวว่า เมื่อบุคคลเข้าไปอยู่ในองค์การจะเกิดความรู้สึกทั้งในทางบวกและทางลบ ความรู้สึกในทางบวกเรียกว่า ความผูกพันต่อองค์การ (Organizational Commitment) ส่วนความรู้สึกในทางลบเรียกว่า ความรู้สึกแปลกแยกหรือแยกตัวออกห่าง (Alienation) ความผูกพันต่อองค์การจึงเป็นการแสดงความรู้สึกอย่างแรงกล้าของบุคคลเมื่อเข้าไปอยู่ในองค์การและรับเอาบรรทัดฐานขององค์การเข้าไว้อย่างซึมซับ รวมทั้งแสดงตนเป็นฝ่ายขององค์การอย่างเด่นชัด

พอร์เตอร์ และ สมิธ (Porter and Smith. 1977 : 46 – 56) ให้ความหมายของความผูกพันต่อองค์การว่า คือระดับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับองค์กร ซึ่งมีลักษณะ ดังนี้

1. มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์กร
2. ความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามอย่างสูงเพื่อองค์กร
3. ความเชื่อและยอมรับค่านิยมและเป้าหมายขององค์กร

สาลันซิค (Salancik. 1977 : 62) ให้ความเห็นว่าเป็นสถานะของบุคคลที่ผูกติดกับการกระทำที่ไปสู่การมีส่วนร่วมในองค์การ

มาวเดย์ และคณะ (Mowday, et al. 1982 : 326) ได้ให้ความหมายของความผูกพันต่อองค์การว่าเป็นการแสดงออกที่มากกว่าความจงรักภักดีตามปกติเพราะเป็นความสัมพันธ์ที่แน่นหนาและผลักดันให้บุคคลเต็มใจอุทิศตนเพื่อสร้างสรรค์ให้องค์การอยู่ในสภาพที่ดีขึ้น

สตีเยร์ (Steers and Porter. 1979 : 303 - 305) กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์การเป็นขั้นตอนหนึ่งใน 3 ขั้นตอนของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับองค์กรในกระบวนการเกี่ยวพันกับองค์กร (Organizational Attachment) ได้แก่

1. การเข้าเป็นสมาชิกขององค์กร (Organizational Entry) เป็นขั้นตอนแรกที่บุคคลเลือกเข้าเป็นสมาชิกในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง เรียกว่า ขั้นที่หนึ่ง (First Stage)
2. การมีความผูกพันต่อองค์การ (Organizational Commitment) เป็นขั้นตอนที่บุคคลตัดสินใจที่จะมีความผูกพันลึกซึ้งกับองค์กร โดยความผูกพันต่อองค์การจะเน้นที่ขอบเขตของความรู้สึกของบุคคลที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับเป้าหมายขององค์กรซึ่งในความรู้สึกเช่นนี้ทำให้ความผูกพันต่อองค์การแตกต่างไปจากความเกี่ยวพันกับองค์กรหรือความเป็นสมาชิกองค์กร (Organizational Attachment Organizational Memberships) โดยสตีเยร์และพอร์เตอร์ พบว่า พนักงานที่มีความผูกพันต่อองค์การในระดับสูงจะมีการขาดงานและการลาออกจากงานในระดับต่ำมีความโน้มเอียงที่จะมีส่วนร่วมกับองค์กรและพนักงานที่มีความผูกพันต่อองค์การในระดับต่ำจะนำมาซึ่งผลการปฏิบัติงานในระดับต่ำและมีความโน้มเอียงที่จะถอยห่างจากองค์กรจะมีการขาดงานและการลาออกจากงานสูง

3. การขาดงานและการลาออกของพนักงาน (Absenteeism and Turnover) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการเกี่ยวพันกับองค์กร (Organizational Attachment Process) เป็นขั้นตอนที่บุคคลตัดสินใจที่จะอยู่กับองค์กรหรือออกจากองค์กร

ไอเซนเบอร์เกอร์ และอื่น ๆ (Eisenberger and others. 1990 : 52) กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์กร เป็นทัศนคติที่แสดงถึงความรู้สึกรวมเป็นหนึ่งเดียวกับองค์กร เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่รับรู้ถึงการเกื้อกูลสนับสนุนขององค์กรกับผลที่ตามมา คือความอดสาหัสของสมาชิกและความเต็มใจที่จะทุ่มเทการทำงานเพื่อองค์กร

บุชแนน (สมชาติ คงพิบูล. 2537 : 34-35 ; อ้างอิงจาก Buchanan. 1974 : 533) ได้ให้ความหมายของความผูกพันต่อองค์กร เป็นความรักใคร่ที่จะผูกติดกับเป้าหมาย และ คุณค่าขององค์กร จาก 3 องค์ประกอบ คือ

1. การแสดงตน (Identification) หมายถึง ความภาคภูมิใจในองค์กร และ ยอมรับ จุดมุ่งหมายขององค์กร

2. ความเกี่ยวพันกับองค์กร (Involvement) หมายถึง ความเต็มใจที่จะทำงานเพื่อความก้าวหน้า และประโยชน์ขององค์กร

3. ความภักดีในองค์กร (Loyalty) หมายถึง การยึดมั่นในองค์กร และปรารถนาที่จะเป็นสมาชิกขององค์กรต่อไป

เชลดอน (สุพิศ กิตติรัชดา. 2538 :23-24 ; อ้างอิงจาก Sheldon. 1971 : 143) ได้ให้ความหมายของความผูกพันต่อองค์กรว่า เป็นทัศนคติหรือความรู้สึกที่สมาชิกมีต่อองค์กรเป็นการมององค์กรในด้านบวก ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันระหว่างบุคคลกับองค์กรและมีความ ตั้งใจที่จะทำงานให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย

บุษยาณี จันท์เจริญสุข (2538 : 14) สรุปความหมายของความผูกพันต่อองค์กรว่าเป็นทัศนคติ หรือความรู้สึกของบุคลากรต่อองค์กร ในลักษณะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และค่านิยมขององค์กร เป็นความเต็มใจที่บุคคลจะทุ่มเทกำลังกายและความจงรักภักดีต่อสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่

เมวเดย์ พอร์เตอร์ และสตีเยร์ (ประทุม กฤษกลาง. 2538 : 22; อ้างอิงจากMowday, Porter and Steeres. 1982 : 27) ซึ่งกล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง ความสัมพันธ์อันเข้มแข็งของบุคคลที่จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับองค์กร และความเกี่ยวข้องกับองค์กร ประกอบไปด้วยคุณลักษณะของทัศนคติสามประการ คือ

1. ความเชื่อมั่น ยอมรับเป้าหมาย และค่านิยมขององค์กร
2. ความเต็มใจในการใช้ความพยายามในการปฏิบัติงานให้องค์กร
3. ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะดำรงความเป็นสมาชิกขององค์กรต่อไป

สตีเยร์ (ระพีพร เบญจาทิกุล. 2540 : 10 ; อ้างอิงจาก Steers. 1977 : 46) ได้ให้ความคิดเห็นว่า ความผูกพันต่อองค์กรเป็นความเข้มข้นของความสัมพันธ์ของพนักงานแต่ละคนที่เข้ากันได้เป็นอย่างดีกับองค์กรรวมถึงความเกี่ยวข้องกับองค์กรหรือความผูกพันต่อ

องค์การอย่างลึกซึ้ง ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้เฉพาะกับองค์การใดองค์การหนึ่งเพียงองค์การเดียวเท่านั้น

แคนเทอร์ (ชฎาภา ประเสริฐทรง. 2541 : 14-15 ; อ้างอิงจาก Kanter. 1968 : 499) ได้ให้ความหมายว่า ความผูกพันต่อองค์การเป็นความเต็มใจที่จะเสียสละเวลา พลังงาน รวมทั้งความซื่อสัตย์ต่อองค์การนั้น ๆ

จะเห็นได้ว่า ความผูกพันต่อองค์การมีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานที่มีพฤติกรรมและความรู้สึกที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเห็นคุณค่าขององค์กร ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพันระหว่างบุคคลกับองค์กรและมีความตั้งใจปฏิบัติงานให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย

5.4.2 องค์ประกอบของความผูกพันต่อองค์การ

แนวความคิดเรื่องความผูกพันต่อองค์การของบุคคลากรนั้น ได้รับการยอมรับทั้งจากหัวหน้าองค์การและผู้ชำนาญการด้านการวิเคราะห์องค์การว่า ถ้าบุคคลากรมีความผูกพันต่อองค์การแล้ว องค์การก็สามารถจะรักษามูลค่าของบุคคลากรให้คงอยู่ได้ และปฏิบัติงานตามจุดมุ่งหมายขององค์การ และความผูกพันต่อองค์การของบุคคลากรเป็นตัวทำนายถึงการลาออกของบุคคลากรได้ดีกว่าความพึงพอใจในงาน สเตียร์ (ปริยาภรณ์ อัครดำรงชัย. 2541 : 29 ; อ้างอิงจาก Steers. 1977 : 46) ยิ่งไปกว่านั้นความผูกพันยังเป็นแก่นสำคัญของโครงสร้างองค์การ เป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนความเข้าใจระหว่างองค์การกับสมาชิก อีกทั้งสมาชิกที่มีความผูกพันก็จะปฏิบัติงานให้องค์การตามจุดมุ่งหมายและค่านิยมขององค์การอีกด้วย (Decotis and Summers. 1987 : 467)

อนันต์ คงจันทร์ (2529 : 35-37) ได้สรุปแนวคิดเรื่องของความผูกพันต่อองค์การไว้ เป็น 3 พวกคือ

1. แนวความคิดทางทัศนคติ

แนวความคิดทางทัศนคติ เป็นแนวความคิดที่ได้รับความสนใจในการศึกษาเรื่องนี้มากกว่าแบบอื่น ๆ กลุ่มผู้สนับสนุนแนวความผูกพันต่อองค์การ ว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลที่รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ผู้นำในการศึกษาความผูกพันต่อองค์การในแนวความคิด คือ ศาสตราจารย์ไลแมน ดับบลิว พอร์เตอร์ (Lyman W. Porter) แห่งมหาวิทยาลัย California, Irvine และคณะ ซึ่งได้ให้ความหมาย ความผูกพันต่อองค์การว่าหมายถึง

1.1 ความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมาย และค่านิยมขององค์การ

1.2 ความเต็มอกเต็มใจที่จะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ ที่จะทำงานเพื่อองค์การ

1.3 ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะรักษาสมาชิกภาพขององค์การไว้

2. แนวความคิดทางด้านพฤติกรรม แนวความคิดนี้มองความผูกพันต่อองค์การในรูปของความสม่ำเสมอของพฤติกรรม เมื่อคนมีความผูกพันต่อองค์การ ก็มีการ

แสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรมต่อเนื่องหรือความคงเส้นคงวาในการทำงาน ความต่อเนื่องในการทำงานโดยไม่โยกย้ายเปลี่ยนแปลงที่ทำงาน การที่คนผูกพันต่อองค์กร และพยายามที่จะรักษาสมาชิกภาพไว้โดยไม่โยกย้ายไปไหนก็เนื่องจากได้เปรียบเทียบผลได้ และผลเสียที่จะเกิดขึ้นหากละทิ้งสภาพของสมาชิก หรือลาออกไปอย่างถาวรแล้ว ซึ่งผลเสียนี้จะพิจารณาในลักษณะของต้นทุนที่จะเกิดขึ้นหรือผลประโยชน์ที่จะสูญเสียไป ทฤษฎีที่มีชื่อเสียงและถือเป็นแนวความคิดนี้คือ ทฤษฎี Side-bet โฮวาร์ด เอส. เบคเกอร์ (Howard S. Becker) ซึ่งสรุปได้ว่าการพิจารณาความผูกพันต่อองค์กรเป็นผลมาจากการที่คนเปรียบเทียบซึ่งน้ำหนักว่าถ้าหากเขาลาออกจากองค์กรไปเขาจะสูญเสียอะไรบ้าง

3. แนวความคิดทางด้านที่เกี่ยวกับความถูกต้องหรือบรรทัดฐานของสังคม แนวความคิดนี้มองความผูกพันต่อองค์กรว่า เป็นความจงรักภักดี และเต็มใจที่จะอุทิศตนให้กับองค์กรซึ่งเป็นผลมาจากบรรทัดฐานขององค์กรและสังคมบุคคลรู้สึกว่าเขาเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรก็ต้องมีความผูกพันต่อองค์กรเพราะนั่นคือความถูกต้อง และความเหมาะสมที่จะทำความผูกพันต่อองค์กรนั้น เป็นหน้าที่หรือพันธะผูกพันที่สมาชิกจะต้องมี ต้องมีการปฏิบัติหน้าที่ในองค์กร

สรุปได้ว่า ความผูกพันต่อองค์กรเป็นความรู้สึกของบุคคลและตนเองกับองค์กรว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรได้ 3 ลักษณะ คือ 1) ด้านจิตใจ เป็นการยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร 2) ด้านการคงอยู่กับองค์กร เป็นการพร้อมที่จะใช้ความพยายามที่มีอยู่เพื่อองค์กร 3) ด้านบรรทัดฐาน เป็นความตั้งใจอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์กร

บุชแนน (Buchanan. 1974 : 533 - 543) เห็นว่า ความผูกพันต่อองค์กร มีความสำคัญ ดังนี้

1. ความผูกพันต่อองค์กร สามารถใช้ทำนายอัตราการเข้า – ออก จากงานของสมาชิกองค์กรได้ดีกว่าตัวแปร “ ความพึงพอใจในงาน ” เนื่องจากความผูกพันต่อองค์กรเป็นทัศนคติของสมาชิกองค์กรโดยส่วนรวมขณะที่ความพึงพอใจในงาน สะท้อนถึงทัศนคติของบุคคลต่องานหรือเฉพาะแง่ใดแง่หนึ่งของงานที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานเท่านั้นและความผูกพันต่อองค์กรค่อนข้างมีความมั่นคงมากกว่าความพึงพอใจในงาน แม้ว่าเหตุการณ์ประจำวันในสถานที่ทำงานอาจจะมีผลกระทบต่องานความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงานแต่เหตุการณ์นั้นอาจไม่กระทบต่อความผูกพันของบุคคลที่มีต่อองค์กรโดยรวมก็ได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าความพึงพอใจในงานมีเสถียรภาพน้อยกว่าความผูกพันต่อองค์กร

2. ความผูกพันต่อองค์กร เป็นแรงผลักดันให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรมีการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้นเนื่องจากเกิดความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมเป็นเจ้าขององค์กรนั่นเอง

3. ความผูกพันต่อองค์กร เป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างความต้องการของบุคคลให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร ซึ่งบุคคลที่มีความรู้สึกผูกพันดังกล่าวมักมีความผูกพัน

อย่างมากต้องงานเพราะเห็นว่างานคือ หนทางที่ตนสามารถทำประโยชน์ให้แก่องค์กรและบรรลุถึงเป้าหมายได้สำเร็จ

4. บุคคลมีความผูกพันกับองค์กรสูง จะเต็มใจที่จะใช้ความพยายามอย่างมากในการทำงานให้กับองค์กรซึ่งในหลายกรณีความพยายามดังกล่าวจะมีผลทำให้การปฏิบัติงานอยู่ในระดับดีเหนือคนอื่น

5. ความผูกพันต่อองค์การช่วยจัดการควบคุมจากภายนอก ซึ่งเป็นผลมาจากการที่สมาชิกในองค์กรมีความรักและความผูกพันต่อองค์การของตนมากนั่นเอง

6. ความผูกพันต่อองค์การเป็นตัวป้องกันที่ดีถึงควมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร

จะเห็นได้ว่า ความผูกพันต่อองค์การเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นอย่างหนึ่งของสมาชิกองค์กรที่สามารถส่งผลต่อองค์การระหว่างความต้องการของบุคคลให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรและเป็นประโยชน์ต่อองค์การ

5.4.3 การวัดความผูกพันต่อองค์การ

คึก และคนอื่น ๆ (สมชาติ คงพิกุล. 2537 : 39-40 ; อ้างอิงมาจาก Cook and others. 1981 : 84-92) ได้รวบรวมแบบวัดความผูกพันทางทัศนคติต่อองค์การที่สำคัญไว้ 4 แบบ ดังนี้

1. แบบวัดความผูกพันต่อองค์การ (Organizational Commitment) ของพอร์เตอร์และสมิท (porter and Smith. 1970) เป็นแบบวัดที่ใช้ความรู้สึกของสมาชิกในองค์กร 3 ด้าน คือ ความเชื่อและการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ ความพร้อมที่จะใช้ความพยายามที่มีอยู่เพื่อองค์การความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์การต่อไป

2. แบบวัดความผูกพันต่อองค์การ (Organizational Commitment) ของบุชแนน (Buchanan. 11 : 1974) เป็นแบบวัดความรู้สึกของบุคคลในองค์กร 3 ด้าน คือ การแสดงตนต่อองค์การ (Identification) การมีความเกี่ยวข้องกับองค์การ (Involvement) ความภักดีต่อองค์การ (Loyalty)

3. แบบวัดความผูกพันต่อองค์การ (Organizational Commitment) ของแฟรงคลิน (Franklin. 1975) เป็นแบบวัดความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อองค์การรูปนัยใน 2 ด้าน คือความตั้งใจที่จะยึดถือปฏิบัติตามปทัสถาน และกฎระเบียบขององค์การ ความตั้งใจที่จะคงอยู่ในองค์การต่อไป

4. แบบวัดความผูกพันต่อองค์การ (Organizational Commitment) ของคึกและคนอื่น ๆ (Cook and others. 1980) เป็นแบบวัดความรู้สึกของบุคคลในองค์กรใน 3 องค์ประกอบ คือ การแสดงตนต่อองค์การ (Identification) การมีความเกี่ยวข้องกับองค์การ (Involvement) ความภักดีต่อองค์การ (Loyalty)

จากที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความผูกพันต่อองค์กรน่าจะเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา

5.5 สภาพแวดล้อมในการทำงาน

ในการบริหารงานบุคคลสมัยใหม่ เป็นการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้เงื่อนไขที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ มีความสุข นักวิชาการได้ศึกษาสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสวัสดิการ และ ประโยชน์เกื้อกูล ด้านเพื่อนร่วมงาน และ ด้านผู้บังคับบัญชา

5.5.1 ความหมายของสภาพแวดล้อมในการทำงาน

สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง ส่วนประกอบต่าง ๆ ภายในองค์กรที่มีผลต่อการทำงาน ก่อให้เกิดความพึงพอใจ และ ความไม่พึงพอใจของบุคลากรในองค์กรนั้น ดังที่โฟร์แฮนด์ และ กิลเมอร์ (Forehand and Gilmer) ให้ความเห็นว่า ลักษณะของสภาพแวดล้อมในองค์กรเป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะองค์กรหนึ่ง ซึ่งทำให้แตกต่างไปจากองค์กรอื่น ๆ และ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร ความหมายของสภาพแวดล้อมในการทำงานที่กล่าวถึงนี้เป็นความหมายที่เกิดจากการพิจารณามุ่งไปที่องค์การว่ามีองค์ประกอบใดบ้าง หากพิจารณาสภาพแวดล้อมในการทำงานโดยมุ่งไปที่ตัวบุคลากร จะได้ความหมายดังที่ เดสเลอร์ (สมยศ นาวิกาน และ ศุภดี รัตนาคม 2526: 596 ; อ้างอิงจาก Dester. 1976) สรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึงการรับรู้ถึงบุคคลหนึ่งในองค์กรที่มีต่อโครงสร้างองค์กร การจ่ายค่าตอบแทน กระบวนการบริหาร การตัดสินใจสั่งการ การติดต่อสื่อสาร และพฤติกรรมของคนในองค์กร ซึ่งประกอบด้วยความเอาใจใส่สนับสนุนช่วยเหลือเกื้อกูล ความไว้วางใจ เชื่อใจ การเปิดเผย ความยุติธรรม การให้รางวัลตอบแทน การจัดภัยอันตราย ความขัดแย้ง และความสามัคคีของคนในองค์กร ดังที่ วรรณภา ณ สงขลา 2530 : 18 ; อ้างอิงจาก Stahi. 1965 : 286) ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมในการทำงานไว้ว่า หมายถึง ตัวผู้ปฏิบัติงาน ลักษณะงาน ปฏิสัมพันธ์ของเพื่อนร่วมงาน เช่นเดียวกับ คูเปอร์ (จำรูญ พรหมสุวรรณ. 2533 : 30 ; อ้างอิงจาก Cooper. 1985 : 31 - 33) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานหมายถึง สภาพทางร่างกายเกี่ยวกับการทำงาน จำนวนงาน ขอบข่ายของงาน เครื่องอำนวยความสะดวก ความเหมาะสม และ ความพอเพียงของเครื่องมือเครื่องใช้ สำหรับ สมยศ นาวิกาน (2533 : 193) ให้ความหมายว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง การรับรู้ หรือความรู้สึกต่อลักษณะที่มองเห็นได้ขององค์กร ขึ้นอยู่กับความต้องการ และ บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล การรับรู้เหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม และ เจตคติของพนักงาน โดยบรรยากาศขององค์กร สามารถรับรู้ได้จากคุณลักษณะของสภาพแวดล้อม ทั้งโดยตรง และ โดยอ้อม ดังนั้นสภาพแวดล้อมในการทำงานจะเป็นแรงกดดันที่สำคัญ และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการทำงานของบุคคล นอกจากนี้สภาพแวดล้อมในการทำงานจะมีลักษณะเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงลักษณะที่เห็นได้ขององค์กร เช่น โครงสร้าง กฎเกณฑ์ และแบบของความเป็นผู้บังคับบัญชา กับขวัญกำลังใจ และพฤติกรรมของผู้บังคับบัญชา ส่วน แอสติน (ทัศนีย์ จารุรัตน์จามร. 2536 :

18 อ้างอิงจาก Astin. 1972 : 67) สรุปว่าสภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง พฤติกรรม เหตุการณ์ บรรยากาศทางวิชาการ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเพื่อนร่วมงาน หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในหน่วยเดียวกัน 2) ด้านการเรียนการสอน หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ และ ทักษะแนวความคิด และ อุดมการณ์ทั้งหมด ให้ปรากฏแก่ตัวนักเรียน 3) ด้านการบริหาร หมายถึง นโยบาย และ ระเบียบการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารในสถานศึกษา และ 4) ด้านกายภาพ หมายถึง อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องสมุด และ สิ่งอำนวยความสะดวก ต่างๆ

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานหมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ใน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานมีผลต่อการปฏิบัติงานต่อความรู้สึกรักของผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ โครงสร้างของหน่วยงาน การให้รางวัล เป้าหมายของหน่วยงาน ความผูกพันต่อ หน่วยงาน วิธีการทำงาน การตัดสินใจ การอบรมพัฒนาบุคลากร เพื่อนร่วมงานผู้บังคับบัญชา การจัดการเรียนการสอน และ สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ

5.5.2 ความสำคัญของสภาพแวดล้อมในการทำงาน

สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสำคัญต่อองค์กร เพราะทำให้การทำงาน ของบุคลากรประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว มีผลกระทบต่อทัศนคติ พฤติกรรมในการทำงาน บุคลากรในองค์กร ดังที่ สเตียร์ (Steers. 1979 : 100) ให้ความเห็นว่า สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัย หนึ่งของความสำเร็จหรือประสิทธิภาพขององค์กรสามารถจะเนสภาพแวดล้อมได้มากเท่าไร ความ เป็นไปได้ หรือโอกาสจะสนองตอบต่อสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ยังมีขึ้นมากเท่านั้น องค์กรทุก องค์กรยังมีได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว จำต้องสัมพันธ์ทั้งระบบเข้ากับสภาพแวดล้อมขององค์กรตั้งแต่ กิจกรรม วัฒนธรรม สถานที่ สเตียร์ (Steers) ได้แบ่งสภาพแวดล้อมขององค์กรออกเป็น 2 ระบบ คือ สภาพแวดล้อม ภายนอกองค์กร (external environment) เช่น สภาพเศรษฐกิจ การเมือง และสภาพแวดล้อมภายในองค์กร (internal environment) ซึ่งหมายถึง บรรยากาศขององค์กร และมีผลกระทบต่อทัศนคติพฤติกรรมในการทำงาน สำหรับ วิจิตร วรุตบางกูร (2521 : 145) กล่าวไว้ว่าสภาพแวดล้อมที่ดีและสวยงามมีผลต่อจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน ทำให้มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ดังนั้น องค์กรจึงสมควรจัดสถานที่ทำงานและบริเวณให้สะอาด สวยงาม พร้อมติดตั้ง อุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงานที่ได้มาตรฐานและถูกต้องตามหลักวิชาการยิ่งกว่านั้นการศึกษา สภาพแวดล้อมในการทำงานยังทำให้เข้าใจสภาพแวดล้อมของหน่วยงานในด้านต่าง ๆ ที่ทำให้รู้ จุดอ่อนขององค์กรที่ผู้ปฏิบัติงานไม่พึงพอใจ ดังนั้น แนวความคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการ ทำงาน จะช่วยให้เข้าใจถึงสภาพการณ์ ต่าง ๆ ภายในหน่วยงาน 2 ประการ ดังนี้ 1) เข้าใจถึง ผลกระทบขององค์กรต่อคนและบุคลิภาพของคนกระทบต่อหน้าที่ต่าง ๆ ของคนในองค์กร รวมทั้งความสามารถของคนในองค์กรเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิต และ 2) สภาพแวดล้อมในการ ทำงานจะช่วยในการศึกษาด้านการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบต่าง ๆ ของการบริหารงาน ที่มีต่อคน ต่อพฤติกรรมของคนในองค์กร จะเห็นแนวคิดของ วิจิตร วรุตบางกูร ให้ความสำคัญ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ทั้งด้านบุคลากร การจัดการและอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ

บรรดาทรัพยากรทางการบริหารงานเป็นที่ยอมรับกันว่าคนเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุด ดังที่ ลอร์เลส (ลิจิตร แม้วสกุล 2534 : 27 - 28 ; อ้างอิงจาก Lawless. 1979 : 32 - 33) กล่าวถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมในการทำงาน ที่เกี่ยวกับบุคลากรในองค์กรว่า การจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีนั้น ย่อมจะส่งผลให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ของบุคลากรมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) บรรยากาศในกลุ่มมีแนวโน้มเป็นกันเอง มีความสะดวกสบายและไม่ตึงเครียด 2) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปราย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงาน 3) สมาชิกทุกคนมีความเข้าใจและยอมรับวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกัน 4) สมาชิกรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันและสมาชิกทุกคนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ถึงแม้ว่าเป็นความคิดเห็นที่รุนแรงก็ตาม 5) ความไม่เห็นด้วยของสมาชิกในการปฏิบัติงานบางประการ ควรได้รับการพิจารณาหาเหตุผลและพยายามที่จะมีการแก้ไขปัญหามากกว่าการขจัดความคิดเห็นเหล่านั้น 6) การตัดสินใจต่าง ในการปฏิบัติงานของสมาชิก ต้องกระทำโดยวิธีการลงคะแนนเสียงจากสมาชิก 7) การติชมสมาชิกในการปฏิบัติงาน จะต้องกระทำอย่างตรงไปตรงมา และยังมีหลักฐานแสดง 8) สมาชิกทุกคนมีความเป็นอิสระที่จะแสดงความรู้สึกต่าง ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานได้ทุกกรณี 9) การมอบหมายงานแก่สมาชิก ต้องกระทำอย่างชัดเจน และเป็นที่ยอมรับแก่สมาชิกทุกคน 10) ประธานกลุ่มไม่แสดงออกถึงการใช้อำนาจในการทำงาน แต่แสดงออกโดยขอความร่วมมือจากสมาชิกในการปฏิบัติงาน 11) สมาชิกทุกคนมีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองในการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสำคัญ ส่งผลต่อความรู้สึกพึงพอใจในการทำงาน เพื่อร่วมงาน สถานที่ทำงานและลักษณะงานที่ทำในปัจจุบัน

5.5.3 องค์การประกอบของสภาพแวดล้อมในการทำงาน

สภาพแวดล้อมในการทำงานมีองค์ประกอบหลายส่วน ได้แก่ พฤติกรรม เหตุการณ์ บรรยากาศทางวิชาการ แอสติน (ทัศนีย์ จารุรัตน์จามร. 2536 : 18 ; อ้างอิงจาก Astin. 1972 : 67) แบ่งสภาพแวดล้อมในการทำงานออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านเพื่อนร่วมงาน ด้านการเรียนการสอนด้านการบริหารและด้านอาคารสถานที่ที่มีรายละเอียดดังนี้ 1) สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านกลุ่มเพื่อนร่วมงานหมายถึงปฏิสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานเดียวกัน มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อบุคลากร เพราะเพื่อนร่วมงานสามารถให้กำลังใจในเรื่องทั่ว ๆ ไปและให้ความมั่นใจรู้สึกว่าการประสบความสำเร็จ ช่วยยุงให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ และช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดหรือประสบการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งส่งผลต่อการจัดการการเรียนการสอนของครู อาจารย์ เพราะในสถาบันการศึกษา มีลักษณะการรวมตัวจับกลุ่มกัน ซึ่งลักษณะการรวมตัวของกลุ่มดังกล่าว จะมีผลต่อความพึงพอใจ 2) สภาพแวดล้อมในการด้านการเรียนการสอน หมายถึงการถ่ายทอดความรู้สึกและทักษะแนวความคิด และอุดมการณ์ทั้งหมด ให้ปรากฏในตัวนักเรียนกระบวนการดังกล่าวรวมถึงวิธีการในการถ่ายทอดการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้นระหว่างนักเรียนกับครู องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ คือการจัดห้องเรียน บรรยากาศในการเรียนการสอน คุณภาพของครู วิธีการสอน หลักสูตร เจตคติของครูต่อวิชาที่

สอน 3) สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร หมายถึงนโยบาย และระเบียบการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารภายในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องบริหารไปในทิศทางที่จะทำให้สถานศึกษาเต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งมิตรภาพ เพื่อนร่วมงานภายในสถาบันมีความอบอุ่น มีความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ มีความสุขสบายใจ อยากมาทำงาน มีความกระตือรือร้นอยากรู้ อยากเห็น จะเห็นได้ว่าระบบบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพจะต้องมีสภาพที่คล่องตัว มีอิสระในการดำเนินการทั้งในด้านการบริหารบุคคล การบริหารด้านงบประมาณ และการบริหารงานด้านวิชาการ

4) สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านกายภาพปกติจะหมายถึงอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องปฏิบัติงาน ห้องสมุด และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตและการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา นอกจากนั้นยังรวมถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความสะอาดสบายต่าง ๆ เช่น สภาพเมืองและชุมชนที่อยู่รอบสถานศึกษา สภาพทางด้านภูมิศาสตร์ที่ตั้งของสถานศึกษา สภาพแวดล้อมทางด้านอาคารสถานที่ หรือ สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติที่เหมาะสม มีความสงบเพียงพอสำหรับใช้ความคิด ห่างจากเสียงรบกวน เช่น เสียงของพาหนะ หรือ โรงงานต่าง ๆ และ โรงเรียนควรมีสนาทิมหาที่ร่มรื่น มีการกำหนดสถานที่ของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จำเป็นต้องพิจารณาไม่ให้มีการรบกวนซึ่งกันและกัน

องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในการทำงานตามความเห็นของสตีเยร์ (Steers 1979 : 365-366) เห็นว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานประกอบด้วย 1) โครงสร้างของงาน (task structure) หมายถึงวิธีการต่าง ๆ ที่ถูกใช้เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ วิธีการเหล่านี้ถูกกำหนดโดยองค์การ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างรางวัล และการลงโทษ (reward punishment relationship) หมายถึง การให้รางวัลเพิ่มเติม นอกเหนือจากเงินเดือน 3) การรวมศูนย์ในการตัดสินใจ (decision centralization) หมายถึง การตัดสินใจที่สำคัญ ๆ จะถูกรวมศูนย์อยู่ กับ นักบริหารระดับสูง 4) การเน้นถึงความสำเร็จ (achievement emphasis) หมายถึงความปรารถนาของบุคคลากรในองค์การที่จะทำงานที่ดี ช่วยเหลือองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ 5) การเน้นฝึกอบรม และ การพัฒนา (training and development emphasis) หมายถึงระดับที่องค์กรพยายามจะสนับสนุนการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การ โดยฝึกอบรม และ การพัฒนาประสิทธิภาพแก่สมาชิกขององค์การ 6) ความมั่นคง และ ความเสี่ยง (security versus risk) หมายถึง ระดับของความกดดันต่าง ๆ (pressures) ภายในองค์การที่สร้างความรู้สึกไม่มั่นคงต่อสมาชิกขององค์การ 7) การเปิดเผย และการพยายามปกป้องตนเอง (openers versus defensiveness) หมายถึง ระดับที่บุคคลากรในองค์การพยายามที่จะปิดบังความผิดพลาดของตนเองโดยที่ไม่ยอมเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมา 8) สถานภาพและขวัญ (Status and morale) หมายถึง ความรู้สึกทั่ว ๆ ไปของบุคคลากร ที่มีต่อองค์การแห่งนี้ว่า เป็นสถานที่เหมาะสมแก่การทำงาน 9) การยอมรับในผลงานและการป้อนกลับ (recognition and feedback) หมายถึงระดับที่สมาชิกในองค์การทราบว่า ผู้บังคับบัญชาตระหนักถึงผลงานและสนับสนุนในการทำงาน 10) ความยืดหยุ่นและความสามารถขององค์การ (general organizational competence and flexibility) หมายถึง ระดับที่องค์กรรู้สึกว่าเป็นเป้าหมายขององค์การคืออะไร

และกำลังทำอะไรองค์กรมีความสามารถและยืดหยุ่นเพียงพอที่จะรู้ว่าปัญหาอะไรจะเกิดขึ้นและควรตอบสนองปัญหานั้นอย่างไร สำหรับบราวน์ และโมเบอร์ก (สมถวิล แก้วปลั่ง, 2542 : 38 ; อ้างอิงจาก Brown and Moberg, 1980 : 420 - 421) กล่าวถึงองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในการทำงาน 4 แบบ คือ 1) สภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นการใช้อำนาจ มีโครงสร้างทางอำนาจที่เด่นชัดเกี่ยวกับการใช้อำนาจในการตัดสินใจ เช่น การเลื่อนตำแหน่ง การพิจารณาความดีความชอบลักษณะพฤติกรรมของบุคลากรจะต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว และแข่งขันกับผู้ร่วมงานในส่วนความสัมพันธ์ผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อความก้าวหน้าในงาน 2) สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เน้นการทำงานตามบทบาทจะเป็นกฎระเบียบและความสมเหตุสมผลการแข่งขันความขัดแย้งจะอยู่ในกฎระเบียบและวิธีดำเนินการขององค์กร ลักษณะนี้จะเน้นความมั่นคงเป็นสำคัญ 3) สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เน้นการทำงานและเน้นเป้าหมายในการทำงานเป็นสำคัญ กฎระเบียบอาจจะไม่สำคัญ และไม่จำเป็นต้องมี ถ้าไม่ช่วยให้งานนั้นสำเร็จตามเป้าหมาย 4) สภาพแวดล้อมในการทำงาน ที่เน้นความสำคัญของบุคลากรองค์การแบบนี้เป็นองค์การที่ตอบสนองความต้องการของบุคลากร โดยคำนึงถึงความพึงพอใจในการทำงานและคาดหวังว่าสมาชิกจะไม่ทำสิ่งที่ขัดต่อ ค่านิยม

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานมีหลายองค์ประกอบ ได้แก่ โครงสร้างของ หน่วยงาน การให้รางวัล เป้าหมายของหน่วยงาน ความผูกพันในหน่วยงาน วิธีการทำงานการให้ การอบรมพัฒนาบุคลากร เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา การจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมทางด้านศักยภาพ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

พรพิมล โกลิภาพ (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสอนเสริมของอาจารย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชพบว่า อาจารย์สอนเสริมที่มีสถานภาพต่างกัน มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสอนเสริมโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ลักษณะงานที่ปฏิบัติ สภาพแวดล้อมของการทำงาน ด้านสิทธิและผลประโยชน์ที่ได้รับ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05

กิตติพร ปัญญาบุญโณผล (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนกรณีศึกษาระดับประถมศึกษาจากการศึกษาทำให้ได้รูปแบบในการวิจัยในเชิงปฏิบัติการโดยมีขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นวางแผน ขั้นครูดำเนินการสอนควบคู่กับกระบวนการวิจัยขั้นสรุปบททวนและประเมินวงจรเพื่อแผนและจากการดำเนินการตามรูปแบบดังกล่าวทำให้นักเรียนทุกคนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์เป็นที่น่าพอใจ

ประภัสสร วงษ์ดี (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการและการใช้ผลผลิตการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูนักวิจัยในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

กระบวนการวิจัยของครุศึกษานิเทศก์ เริ่มจากปัญหาการจัดการเรียนการสอนและการขาดความพร้อมของนักเรียน ครู นักวิจัยจะเลือกปัญหาวิจัยที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในการทำงานสอนและเป็นเรื่องที่ตนเองมีความถนัด โดยหัวข้อที่ศึกษามักเป็นเรื่องการพัฒนาวิธีการสอน และสื่อการสอน การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การศึกษาเฉพาะกรณีการปรับพฤติกรรมของนักเรียนและการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เครื่องมือในการวิจัยส่วนใหญ่ครูสร้างขึ้นเอง โดยมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือนักเรียนในชั้นเรียนของตนเองและการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย และครูได้มีการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ทั้งในด้านพัฒนาวิธีการสอนและสื่อ เพื่อการพัฒนาการเรียนและการพัฒนาการปฏิบัติการในวิชาชีพครู

ลัดดา คำพลงาม (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการและผลของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่มีผลต่อพฤติกรรมการสอน การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการและผลของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนการสอนของครุศึกษานิเทศก์ในฐานะที่เป็นผู้จัดการกิจกรรมการเรียนการสอนและศึกษาพฤติกรรมการเรียนของครูที่มีต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการและผลของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนสนับสนุนให้ครุศึกษานิเทศก์เกิดความคิดความมั่นใจในการดำเนินงานและเป็นแรงจูงใจให้ทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอันสืบเนื่องไปยังลักษณะและพฤติกรรมของครู คือความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความสนใจในการค้นคว้าการมองเห็นโอกาสการเรียนรู้ ความสนใจในการสังเกต และบันทึกความเข้าใจใส่นักเรียน และมีความรับผิดชอบในงานครู

อภิรักษ์ นาระตะ (2540 : 75) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการพัฒนา นิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษาบนพื้นที่สูง ได้พบว่า แนวทางการพัฒนาการนิเทศงานวิชาการ ภายในโรงเรียนนั้น ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการนิเทศตรงกันว่า การนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวางแผน และสนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน ร่วมกับนิเทศวิชาการ มีการวางแผนร่วมกัน ระหว่างผู้บริหาร ครูวิชาการ และครูทุกคน และให้ความสำคัญต่อการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนให้เป็นการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายอย่างเต็มที่ และมีเป้าหมายเดียวกัน

ปรียาภรณ์ อัครดำรงชัย (2541 : 99) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑล จันทบุรี พบว่า ครูมีระดับความรู้สึกต่อลักษณะงานของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับรู้สึกเห็นด้วย กล่าวคือ ครูมีความรู้สึกเป็นอิสระในการทำงาน โดยสามารถกำหนดเป้าหมายในการทำงานด้วยตนเอง มีโอกาสใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ อีกทั้งยังได้รับมอบหมายจากโรงเรียนให้ปฏิบัติงาน

รังสฤษฎ์ โยมศรีเคน (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองเรือ จังหวัด

ขอนแก่น พบว่าโรงเรียนทั้งขนาดเล็กขนาดกลางและขนาดใหญ่มีสภาพการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นการนิเทศภายในงานวิชาการของโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย

วิเชียร ชัยสำโรง (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานด้านวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านแคนแดง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอแคนแดง จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า โรงเรียนได้ปฏิบัติงานวิชาการครบทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารสนับสนุนให้คณะครูเข้าฝึกอบรมครบทุกคนพร้อมกับประเมินผลได้ด้วยตนเอง งานด้านการเรียนการสอน โรงเรียนได้จัดครูเข้าชั้นเรียนและติดตามผลอย่างเป็นระบบ ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการกลางโดยใช้กระบวนการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนได้ประชุมชี้แจงแก่ครูเพื่อมอบหมายงาน และครูได้มีการวางแผนไว้และผลิตสื่อ งานวัดผลและประเมินผล ครูได้ศึกษาคู่มือการวัดผลและประเมินผลก่อนแล้วสร้างแบบทดสอบที่มีคุณภาพด้วยตนเอง

บัญชา นิ่มประเสริฐ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง ความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เปรียบเทียบความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ โดยรวมและเป็นรายด้าน คือ ด้านความเชื่อ การยอมรับ เป้าหมายและค่านิยมขององค์การด้านความตั้งใจและพร้อมที่จะใช้ความพยายามที่มีอยู่เพื่อองค์การและด้านปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์การ จำแนกตามตัวแปรสายการปฏิบัติงาน ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน เจตคติต่อระบบราชการและความพึงพอใจในการทำงาน ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความผูกพันต่อองค์การโดยรวม อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์การในด้านความตั้งใจ และพร้อมที่จะใช้ความพยายามที่มีอยู่เพื่อองค์การ และด้านความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์การอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านความเชื่อ การยอมรับและค่านิยมขององค์การ อยู่ในระดับปานกลาง

สมแพน จำปาหวาย (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า มีสภาพการบริหารงานทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านบริหารหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านวัสดุอุปกรณ์และ สื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านห้องสมุด ด้านการนิเทศภายในงาน วิชาการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

อำนาจ นาไชย (2542 : 102) ครูอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ต้องมีการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจงานด้านวิชาการ ในขั้นตอนการกำหนดทางเลือกมากที่สุด เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่า ครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดเล็ก ต้องการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการกำหนดและวิเคราะห์ปัญหา และขั้นตอนการตัดสินใจทางเลือกมากที่สุด ส่วนครูอาจารย์โรงเรียนขนาดใหญ่ ต้องการมีส่วนร่วม

ในขั้นตอนการค้นหา รวบรวม และกลั่นกรองข่าวสารข้อมูลต่างๆ และขั้นตอนประเมินทางเลือกมากที่สุด

อรรถัย บุญช่วย (2542 : 105) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารวิชาการของมหาวิทยาลัยรามคำแหง จากความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา ที่มีต่อสภาพการบริหารวิชาการของมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยทั้ง 5 ด้านพบว่า

1. ด้านหลักสูตร ควรปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรสรรหาอาจารย์ที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์ที่เหมาะสมในการสอน ควรปรับปรุงวิธีการสอนให้ทันสมัยและสนับสนุนสื่อต่าง ๆ ประกอบการสอนให้พอเพียงและทั่วถึง และควรให้มีการประเมินประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ด้วย
3. ด้านการวัดและประเมินผล ควรปรับปรุงและสำรวจความต้องการของอาจารย์ในการจัดอบรมในเรื่องการวัดผลและประเมินผล ส่งเสริมให้ครูมีการวิเคราะห์ข้อสอบ ควรทำคลังข้อสอบปรับปรุงข้อสอบจากผลการวิเคราะห์ และการจัดให้มีการสร้างข้อสอบมาตรฐานที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้
4. ด้านการบริการวิชาการ ควรจัดบริหารการวิชาการแก่ นักศึกษา และจัดอาจารย์ที่ปรึกษาแก่นักศึกษาในด้านวิชาการให้มากขึ้น ควรเพิ่มจุดบริการการลงทะเบียน อบรม เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการให้เข้าใจ และกริยาที่สุภาพแก่นักศึกษา
5. ด้านการพัฒนาอาจารย์ ควรเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ด้านต่าง ๆ และส่งเสริมให้เข้ารับการฝึกอบรมหรือดูงานทั้งในและต่างประเทศ และควรสนับสนุนให้มีการทำวิจัยและเขียนตำราที่มีคุณภาพ

ตุ้ จงรัก (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ศึกษากรณีโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่รู้และเข้าใจหลักการ วิธีการประเมินผลเรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน การสอนซ่อมเสริมนักเรียน การสร้างแบบทดสอบแบบเลือก ตอบและจัดทำเอกสารประเมินผลค่อนข้างดีแต่ไม่เข้าใจวิธีการเลือกเครื่องมือและสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะของนักเรียนด้านทักษะพิสัยและจิตพิสัยครูส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการสอนแบบบรรยาย ใช้สื่อประกอบเป็นบางครั้ง นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนน้อยครูส่วนใหญ่ปฏิบัติ ไม่สอดคล้องกับหลักการประเมินผลการเรียนครูวัดผลการเรียนด้วยวิธีการสังเกต สอบถามให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ในบางบทเรียน การทดสอบปลายภาคเรียนดำเนินการสอบตามระเบียบการประเมินผล ลักษณะของข้อสอบส่วนมากวัดพฤติกรรมความรู้ ความจำ คุณภาพเครื่องมือวัดผลโดยภาพรวมมีความตรง และความเที่ยงต่ำ ผลการวิเคราะห์พบว่ากระบวนการวัดประเมินผลการเรียนของโรงเรียนบ้านห้วยแก้วสอดคล้องกับแนวทางการประเมินผลตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาค่อนข้างน้อย เพราะครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การบริหารงานวิชาการเน้นความถูกต้อง

ตามระเบียบทางราชการมากกว่าผลที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน ปัญหาและอุปสรรคทางด้านวัด ประเมินผลการเรียนพบว่าครูในโรงเรียนมีปริมาณงานในความรับผิดชอบมาก ทั้งงานด้านการสอนและงานตามผู้บังคับบัญชามอบหมาย ทำให้ครูมีเวลาและความพร้อมน้อยในการเตรียมการสอน ในขณะที่เดียวกันพบว่านักเรียน ร้อยละ 40 มีพื้นฐานความรู้ต่ำกว่าระดับชั้นเรียน นักเรียนไม่มีแรงจูงใจในการเรียน เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ให้ความสนใจติดตามการเรียนของลูกหลานค่อนข้างน้อย นอกจากนั้นยังมีปัญหาความคิดเห็นของครูส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวทางการประเมินผลที่กำหนดไว้ในระเบียบ การประเมินผลการเรียนที่กำลังใช้อยู่

บุบผา เป็ดทิพย์ (2543 : 87) ได้ศึกษาปัญหาและความต้องการในการทำวิจัยของ อาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนมีปัญหาและความต้องการในด้านการเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอน 11 ปีขึ้นไปมีปัญหาและความต้องการมากกว่า อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอน 6-10 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอนมานาน จึงทำให้อาจารย์คิดที่จะศึกษาและทำงานวิจัยมากขึ้น ประกอบกับอาจารย์ยังมีการครอบครัวยิ่งทำให้อาจารย์มีปัญหาและความต้องการทางการเงินและการที่อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอน 11 ปีขึ้นไปทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอน 6-10 ปี ได้รับเงินเดือนและค่าตอบแทนน้อยกว่าจึงทำให้ไม่สามารถทำเงินมากกว่าอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการสอน 11 ปีขึ้นไปมีความรู้เรื่องแหล่งเงินทุนอุดหนุนสำหรับการทำวิจัยและรู้วิธีบริหารเงินสำหรับการวิจัยได้เป็นอย่างดี

วาริน แซ่ตัน (2543 : 83-86) ได้ศึกษาวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงานกับความพึงพอใจในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา พบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงาน ของครู ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่าด้านกายภาพมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ แสงสว่างเพียงพอ สถานที่ตั้งอาคารเรียน อาคารประกอบเหมาะสม ด้านการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การกำหนดแผนการปฏิบัติงานไว้ชัดเจน การผู้เข้าสอนเหมาะสมกับความรู้ความสามารถจัดทำแผนการเรียนครบทุกชั้นเรียน ด้านสวัสดิการ และ ประโยชน์เกื้อกูลมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การดูแลเกี่ยวกับการขอรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ความสะดวกในการเบิกจ่ายเงิน สวัสดิการ และการสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาต่อ ด้านเพื่่อร่วมงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ด้านผู้บังคับบัญชามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การให้ครูมีส่วนร่วมการเรียนการสอน ผู้บังคับบัญชาสนับสนุนให้มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้รักงาน และ อุทิศเวลาให้งาน

วิจิต บุญเลิศ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี

พบว่า ภาพรวมของโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ปัญหาที่สำคัญได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านห้องสมุด ด้านการวัดผลและประเมินผลและด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ โดยมีแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนที่มีความสำคัญ 5 อันดับแรก คือ 1) การจัดทำแผน/โครงการด้านวิชาการประจำปี 2) การร่วมกันวางแผนการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียน 3) การสนับสนุนครูศึกษาหาความรู้ อบรมและศึกษาดูงาน 4) การสนับสนุนงบประมาณด้านวัสดุอย่างเพียงพอและ 5) การร่วมมือกันวางแผนการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน

สุคนธ์ ธาระพุท (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา กลุ่มครูสภากทม. ผลการศึกษาพบว่าความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการอยู่ในเกณฑ์มากและมากที่สุดได้แก่ 1) งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเหมาะสมกับหลักสูตร และหลักสูตรมีความยืดหยุ่น ปัญหา คือ ไม่เตรียมครูผู้สอนก่อนใช้หลักสูตร 2) ด้านจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตรงตามเนื้อหา โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ปัญหา คือ ครูมีภารกิจมากเกินไปและขาดการติดตามการดำเนินงาน 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอน มีการวางแผนการประเมินการใช้สื่อ และจัดหาวัสดุกรรมเทคโนโลยี ปัญหา คือ สื่อการสอนไม่เพียงพอและไม่มีห้องสื่อการสอน 4) ด้านการวัดและประเมินผล จัดทำกราฟแสดงผลการเรียน อบรมเทคนิคการวัดผล และจัดสอนซ่อมเสริม ปัญหา คือ การสอนซ่อมเสริมไม่ต่อเนื่อง ครูผู้สอนไม่เข้าใจการวัดประเมินผล 5) ด้านห้องสมุด ส่งเสริมการค้นคว้าด้วยตนเอง ให้บริการอย่างเป็นระบบ ปัญหา คือ จำนวนหนังสือไม่เพียงพอ ครูผู้สอนมีภารกิจมากเกินไป 6) ด้านนิเทศการศึกษา ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมประชุมปรึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการและประเมินผลการนิเทศ ปัญหา คือ ครูไม่ได้รับการนิเทศฝ่ายวิชาการไม่ติดตามประเมินผล 7) ด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ จัดให้มีการประชุมอบรมทางวิชาการ ปัญหา คือ ขาดงบประมาณ ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามจากคำถามปลายเปิดมีดังนี้ 1) ครูควรมีความเข้าใจในหลักสูตร 2) ควรให้ความรู้แก่ครูด้านเทคนิคการสอน 3) ให้ความรู้แก่ครูในการผลิตสื่อ 4) ควรจัดทำแผนการวัดประเมินผล 5) ควรจัดบริการที่สะดวก 6) จัดให้มีการนิเทศอย่างต่อเนื่อง 7) ควรจัดอบรมอย่างทั่วถึงและนำไปปฏิบัติ

ประยุกต์ ตรีชัย (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี ใน 4 ด้าน คือ เป้าหมาย บทบาท การตัดสินใจ และการติดต่อสื่อสาร โดยวิเคราะห์ตามสถานภาพของครู ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ การปฏิบัติงาน และวุฒิการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี จำแนกตาม เพศ อายุ ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และวุฒิการศึกษา พบว่า ครูที่เป็นเพศหญิง กับเพศชาย มี

ส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในขณะที่อายุ ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และวุฒิการศึกษา ไม่มีความแตกต่างกัน

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 74) ศึกษาวิจัย เรื่องผลการดำเนินงาน 2 ปีกับการปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า ครูปฏิบัติหน้าที่ด้านการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ขาดแคลนสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี จำนวนนักเรียนต่อห้องมากเกินไป และครูผู้สอนเอง มีภาระงานนอกเหนือจากการสอนมาก ทำให้ยากต่อการดูแลและจกกิจกรรมการเรียนรู้

สุบิน ณ อัมพร (2545 : 99-102) ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาของครูในการจัดการเรียนการสอน ด้าน การเตรียมการ ด้านการสอน ด้านประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แมคคาธี (Mc Cathy. 1971 : A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของ ผู้บริหารโรงเรียนในรัฐนิวเจอร์ซีย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาและครู พบว่ากลุ่มครูมีความเห็นไม่สอดคล้องกับผู้บริหาร และผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเกี่ยวกับบทบาทในการปฏิบัติงานวิชาการและความรับผิดชอบในการ ตัดสินใจของคณะกรรมการ และกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมี บทบาทและความรับผิดชอบในการบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพมากที่สุด

ดีซอเทล (Desatel. 1978 : 42 – A) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานของโรงเรียนในรัฐดาโกตาเหนือ สหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็น ว่าตนใช้เวลาส่วนใหญ่ในการจัดการเรียนการสอนและยังมีความเห็นต่อไปว่าตนจะปฏิบัติหน้าที่ นี้ให้มากกว่าที่ปฏิบัติอยู่แล้วและถือว่าเป็นบทบาทที่มีความสำคัญที่สุดของผู้บริหารโรงเรียน

อาซินีเกา (Arciniega. 1972 : Abstracts) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการให้บริการครูผู้สอน สรุปผลการวิจัยพบว่า การจัดโปรแกรมการฝึกอบรมครูประจำการอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากครูผู้สอนจะได้รับความรู้ด้านทฤษฎีและเข้าใจแนวคิดทางการศึกษาแล้ว ยังทำให้ ครูผู้สอนเกิดทักษะ ต้องการนำความรู้ไปใช้สอน และจะนำความรู้ใหม่ๆไปพัฒนาปรับปรุง พฤติกรรมการสอนต่อไป

แอกที (Agthe. 1980 : 3067-3077- A) ได้วิจัยเกี่ยวกับการรับบทบาทหน้าที่ครูใหญ่ ในงานวิชาการพบว่า ครูใหญ่บริหารงานอื่น ๆ มากเกินไป ครูใหญ่และครูยอมรับว่าการ ปรับปรุงการเรียนการสอนต้องทำร่วมกัน และครูใหญ่จะต้องเปลี่ยนจากการเป็นผู้สั่งการมาเป็น ผู้ประสานงาน

วาวอรันตู (เพียงใจ พรหมทัศนานนท์.2541 : 52 ; อ้างอิงจาก Waworuntu. 1986:12-13) ได้ศึกษาความสามารถในการผลิตผลงานวิจัยของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐอินโดนีเซีย พบว่าอาจารย์มีความร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงานทั้งในและนอกสาขาของงานมีผลต่อความสามารถในการผลิตผลงานวิจัยของอาจารย์

แสตปป (Stapp. 1988 : 1655-A) ได้ศึกษาคุณลักษณะของครูที่สอนนักเรียนที่มีพรสวรรค์ในมลรัฐอาร์คันซอร์ ผลการวิจัยพบว่า ในการจัดการเรียนการสอนครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีมีความยืดหยุ่น มีความกระตือรือร้น สามารถให้นักเรียนใช้ความสามารถพิเศษแสดงออกมา สร้างบรรยากาศที่อบอุ่น รับรู้ความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ตรวจสอบผลงานของผู้เรียนด้วยความยุติธรรม

อเดล (Adele. 1989 : A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับครูในฐานะนักวิจัยกับแนวทางที่แตกต่างกันในทางรอบรู้ พบว่าเขตการศึกษาต้องให้โอกาสครูเข้าร่วมในการวิจัยข้อเสนอแนะสำหรับนโยบายการพัฒนาบุคลากรเน้นการใช้โปรแกรมครูนักวิจัยพร้อมทั้งจัดให้มีการสนับสนุนจากเพื่อนและยอมรับบทบาทซึ่งกันและกัน ครูประสบปัญหาที่เกิดจากเวลาไม่เพียงพอความไม่แน่นอน ความไม่สนใจของผู้บริหาร แต่ถ้าเพื่อนให้การสนับสนุนก็จะทำให้แก้ปัญหาบางอย่างได้

ชมิทธ์ และ เคนเนดี้ (Schmidt and Kennedy. 1990 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องครูและความเชื่อเกี่ยวกับสาระความรู้และหน้าที่ของการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่าความเชื่อในสาระวิชาความรู้มีอิทธิพลต่อการเลือกวิชาและวิธีสอนในการปฏิรูปการเรียนรู้ ครูจำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ด้านการเรียนการสอนที่ตรวจสอบได้ ครูที่สอนวิชาคณิตศาสตร์และการเขียนจากโรงเรียน 2 แห่ง ครูที่สอนผู้เรียนมีความแตกต่างกัน และครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน ครูที่สอนวิชาต่างกัน มีประสบการณ์ด้านการเรียนการสอนต่างกัน จะมีความเชื่อในการจัดการเรียนการสอนต่างกัน และครูทุกกลุ่มยังไม่กระตือรือร้นในผลลัพธ์ของการปฏิบัติหน้าที่

แอทโจเนน (Atjonen. 1994 : 329-A) ได้ศึกษาเรื่องหลักสูตรท้องถิ่นเครื่องมือการบริหารและพัฒนาครูในระบบโรงเรียน : ประสบการณ์และความคิดเห็นของครูโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า มีการศึกษาบทบาทของหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนที่กำลังพัฒนาโดยออกแบบพัฒนาและสนับสนุนหลักสูตรท้องถิ่น การประเมินผลจากผู้บริหารพบว่า โรงเรียนรับภาระเรื่องหลักสูตรมากเกินไปโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรซ้ำผลกระทบที่สำคัญคือครูผู้เชี่ยวชาญการสอนไม่สามารถออกแบบหลักสูตรได้ ผู้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมีหลักการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรใหม่

เชสเตอร์ (Cherster, 1996, pp. 286-288) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริหารวิชาการของผู้บริหารวิชาการของผู้บริหารการศึกษาทั่วประเทศของสหรัฐอเมริกา พบว่า พฤติกรรมที่ทำให้การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารมีประสิทธิภาพสูง เนื่องมาจากการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นได้แก่ ส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ วิธี อภิปรายปัญหาการปรับปรุงการสอนในที่ประชุมจัดปฐมนิเทศเพื่อช่วยเหลือครูใหม่ หาวิธีวิจารณ์งานของครูแบบดีเพื่อก่อให้เกิดกำลังใจ จัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับวิชาการศึกษาเพิ่มเติม

แก่คณะครู เพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอน จ่ายเงินค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะและค่าที่พักให้แก่ครูที่ไปอบรมทางวิชาการ

เฮมมิงส์ (Hemming, 1998 : 119) ได้ศึกษาบทบาทของครูในการคิดวิเคราะห์เพื่อพัฒนาหลักสูตรในลักษณะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า ครูที่แสดงบทบาทในการคิดวิเคราะห์หลักสูตรได้ดีนั้น ต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะและคุณภาพในด้านต่าง ๆ ดังนี้ มีลักษณะตรงไปตรงมาเปิดเผย มีความสามารถในการอำนวยความสะดวก มีความเสมอภาคเป็นประชาธิปไตย เป็นนักวิเคราะห์ ไหวพริบดี มีการรับรู้เร็วมีความรอบคอบไตร่ตรองมีความเชี่ยวชาญเป็นแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้และมีลักษณะกล้าคิด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิธีการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา ประชากร และกลุ่มตัวอย่างตลอดจนตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการวิจัยในชั้นเรียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาใน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติงานสอนอยู่ในปีการศึกษา 2547 จำนวน 237 คน จาก 7 โรงเรียน คือ โรงเรียนพิมานวิทย์ โรงเรียนการตวิทยาลัย์ โรงเรียนวัลยา โรงเรียนแสนยานุกรวิทยา โรงเรียนสวนเด็ก โรงเรียนสตรีวรนาถ และโรงเรียนราชินีบน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติงานสอนอยู่ในปีการศึกษา 2547 จำนวน 156 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของ

ประชากรแต่ละโรงเรียน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามาเน่ (Yamane, Tora. 1973 : 725 - 729) ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามโรงเรียน

โรงเรียน	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
โรงเรียนพิมานวิทย์	12	8
โรงเรียนภารตวิทยาลัย	28	19
โรงเรียนวัดยา	22	15
โรงเรียนสวนเด็ก	11	7
โรงเรียนแสนยานุการวิทยา	19	13
โรงเรียนราชินีบน	105	70
โรงเรียนสตรีวรนาถ	40	36
รวม	237	156

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนครกรุงเทพมหานครใน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ และประสบการณ์ในการสอน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (CheckList)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของครูในงานวิชาการใน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและ การนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการวิจัยในชั้นเรียน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

3. วิธีการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียน ความผูกพันต่อองค์กร และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและพัฒนาปรับปรุงแบบสอบถามให้ครอบคลุม และตรงตามเนื้อหาของเรื่องที่ทำวิจัย
 2. ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามตามแนวคิดของลิเคิร์ทแล้วสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร สภาพแวดล้อมในการทำงาน และบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพฯ ซึ่งแบบสอบถามเป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด
 3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่อง ให้มีความถูกต้องและครอบคลุมตามขอบเขตและนิยามศัพท์ที่ศึกษา พร้อมทั้งตรวจสอบสำนวนภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม
 4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา (Content validity) รายชื่อผู้เชี่ยวชาญปรากฏในภาคผนวก
 5. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ภายใต้การดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน แล้วนำไปหาค่าอำนาจการจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)
- ผลการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ ปรากฏผลดังนี้
- 5.1 แบบสอบถาม ความผูกพันต่อองค์กร มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .62 ถึง .88 และมีค่าความเชื่อมั่น .95
 - 5.2 แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .59 ถึง .85 และมีค่าความเชื่อมั่น .96
 - 5.3 แบบสอบถามบทบาทในงานวิชาการ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .54 ถึง .85 และมีค่าความเชื่อมั่น .98
6. จัดพิมพ์แบบสอบถามเพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในเขตพระนคร เพื่อขอความร่วมมือให้ครูในโรงเรียนเอกชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง เนื่องจากการเก็บรวบรวมครั้งนี้ ผู้วิจัยประมาณการในการได้รับข้อมูลกลับคืนร้อยละ 70 จึงส่งแบบสอบถามไปทั้งสิ้นจำนวน 170 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 156 ชุด คิดเป็นร้อยละ 91.76 เป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ทุกฉบับ

5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์และทำการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5	คะแนน
มาก	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน
ปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
น้อย	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
น้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน

2. นำคะแนนที่ได้มาหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ และประสบการณ์ในการสอน นำมาวิเคราะห์ความถี่ และร้อยละ

2.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร สภาพแวดล้อมในการทำงาน และบทบาทของครูในงานวิชาการนำมาหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อ รายด้าน และโดยรวม

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนเอกชนกำหนดเกณฑ์ ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2541 : 90)

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง	ครูมีความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง	ครูมีความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง	ครูมีความผูกพันต่อการ อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง	ครูมีความผูกพันต่อการ อยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง	ครูมีความผูกพันต่อการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของสภาพแวดล้อมในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชนกำหนด
เกณฑ์ ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2541 : 90)

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง	สภาพแวดล้อมในการทำงานอยู่ ในระดับดีมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง	สภาพแวดล้อมในการทำงาน อยู่ในระดับดีมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง	สภาพแวดล้อมในการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง	สภาพแวดล้อมในการทำงาน อยู่ในระดับควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง	สภาพแวดล้อมในการทำงาน อยู่ในระดับควรปรับปรุงมากที่สุด

กำหนดการแปลความหมายของคะแนนค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับบทบาทของครูในงาน
วิชาการของโรงเรียนเอกชน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดการ
เรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้ (ชูศรี
วงศ์รัตนะ. 2541 : 90)

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง	ครูมีบทบาทในงานวิชาการ มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง	ครูมีบทบาทในงานวิชาการ มาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง	ครูมีบทบาทในงานวิชาการปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง	ครูมีบทบาทในงานวิชาการ น้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง	ครูมีบทบาทในงานวิชาการ น้อยที่สุด

2.3 เปรียบเทียบบทบาทในงานวิชาการของครูที่มีเพศต่างกัน โดยใช้สถิติค่าที (t- test)

2.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ประสบการณ์ในการสอน ความผูกพันต่อ

องค์การและสภาพแวดล้อมในการทำงานกับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน
ระดับประถมศึกษา ใช้สถิติการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Simple Correlation Coefficient)
ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 หาค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 สถิติพื้นฐาน

2.1.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.1.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

2.1.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.2 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

2.2.1 ค่าที (t – test) ใช้ทดสอบการเปรียบเทียบบทบาทในงานวิชาการของครูที่มีเพศต่างกัน ตามสมมติฐานข้อที่ 1

2.2.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ประสบการณ์ในการสอน ความผูกพันต่อองค์การ และสภาพแวดล้อมในการทำงานกับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียน ตามสมมติฐานข้อที่ 2, 3 และ 4

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิเคราะห์ ตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติใช้ในการพิจารณา t - distribution
p	แทน	ระดับนัยสำคัญ
r	แทน	ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปร (Correlation)
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์แบ่งเป็น 4 ตอนคือ

- ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์บทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 4 ด้าน เสนอผลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบบทบาทของครูในงานวิชาการตามตัวแปรเพศ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ประสบการณ์ในการสอน ความผูกพันต่อองค์กร สภาพแวดล้อมในการทำงาน กับบทบาทของครูในงานวิชาการ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความผูกพันต่อองค์กร และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ดังตาราง 2-3

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	10	6.40
หญิง	142	91.00
ไม่ตอบ	4	2.60
รวม	156	100.00

จากตาราง 2 แสดงว่าครูผู้ตอบแบบสอบถามในโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เป็นครูเพศหญิง จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 91.0 และเป็นครูเพศชาย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 6.40

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุ ประสบการณ์ในการสอน ความผูกพันต่อองค์กร สภาพแวดล้อมในการทำงาน

ตัวแปร	n	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
อายุ	152	38.54	10.42	-
ประสบการณ์	147	13.88	10.01	-
ความผูกพันต่อองค์กร	156	4.08	.53	สูง
สภาพแวดล้อมในการทำงาน	156	3.83	.62	ดี

จากตาราง 3 แสดงว่าครูโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา มีอายุเฉลี่ย 38.54 ปี มีประสบการณ์ในการสอนเฉลี่ย 13.88 ปี ครูมีความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับสูง และมีสภาพแวดล้อมในการทำงานอยู่ในระดับดี

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์บทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 4 ด้าน เสนอผลด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตาราง 4

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์บทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร เป็นรายด้านและโดยรวม

บทบาทของครูในงานวิชาการ	n	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
บทบาทด้านการพัฒนาหลักสูตรฯ	156	3.64	.68	มาก
บทบาทด้านการจัดการเรียนการสอน	156	3.84	.52	มาก
บทบาทด้านการวัดและประเมินผล	156	3.72	.59	มาก
บทบาทด้านการวิจัยในชั้นเรียน	156	3.61	.69	มาก
รวม	156	3.70	.54	มาก

จากตาราง 4 พบว่า ครูมีบทบาทในงานวิชาการ ของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าครูมีบทบาทในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X} = 3.61 - \bar{X} = 3.84$) โดยครูมีบทบาทในงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด ($\bar{X} = 3.84$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบบทบาทของครูในงานวิชาการตามตัวแปรเพศ
ดังตาราง 5

ตาราง 5 เปรียบเทียบการมีบทบาทของครูในงานวิชาการ 4 ด้าน จำแนกตามเพศ

บทบาทของครูในงานวิชาการ	ชาย		หญิง		t	df	p
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	SD			
ด้านการพัฒนาหลักสูตรฯ	3.15	.71	3.69	.67	2.49*	150	.01
ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.46	.50	3.87	.52	2.37*	150	.02
ด้านการวัดและประเมินผล	3.29	.60	3.76	.58	2.49*	150	.01
ด้านการวิจัยในชั้นเรียน	3.26	.86	3.63	.68	1.61	150	.11
รวม	3.30	.55	3.74	.54	2.48*	150	.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 5 แสดงว่าครูเพศชายกับครูเพศหญิงมีบทบาทในงานวิชาการโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูเพศหญิงมีบทบาทมากกว่าครูเพศชาย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูเพศชายกับครูเพศหญิงมีบทบาทในงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูเพศหญิงมีบทบาทมากกว่าครูเพศชายเช่นเดียวกัน ส่วนด้านการวิจัยในชั้นเรียน ครูเพศชายและครูเพศหญิงมีบทบาทในงานวิชาการไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ประสบการณ์ในการสอน ความผูกพันต่อองค์กร สภาพแวดล้อมในการทำงาน กับบทบาทของครูในงานวิชาการ ดังตาราง 6

ตาราง 6 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ประสบการณ์ในการสอน ความผูกพันต่อองค์กรและสภาพแวดล้อมในการทำงาน กับบทบาทของครูในงานวิชาการ

บทบาทในงานวิชาการ	อายุ	ประสบการณ์	ความผูกพันต่อองค์กร	สภาพแวดล้อมในการทำงาน
ด้านการพัฒนาหลักสูตร	.044	.088	.534*	.686*
ด้านการจัดการเรียนการสอน	-.017	.004	.553*	.711*
ด้านการประเมินผล	-.008	.024	.557*	.742*
ด้านการวิจัยในชั้นเรียน	.053	.078	.470*	.583*
รวม	.022	.056	.596*	.767*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 6 แสดงว่าอายุ และประสบการณ์ในการสอน ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ส่วนความผูกพันต่อองค์กร และสภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ทั้งโดยรวมและรายด้าน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ

1. เพื่อศึกษารolesของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการวิจัยในชั้นเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทในงานวิชาการของครูโรงเรียนเอกชน จำแนกตามเพศ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ประสบการณ์ในการสอน ความผูกพันต่อองค์กร และสภาพแวดล้อมในการทำงานกับบทบาทของครูในงานวิชาการ

สมมติฐานของการวิจัย

1. ครูที่มีเพศต่างกัน มีบทบาทของครูในงานวิชาการแตกต่างกัน
2. อายุของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทของครูในงานวิชาการ
3. ประสบการณ์ในการสอนของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทของครูในงานวิชาการ
3. ความผูกพันต่อองค์กรของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทของครูในงานวิชาการ
5. สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในงานวิชาการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาใน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติงานสอนอยู่ในปีการศึกษา 2547 จำนวน 237 คน จาก 7 โรงเรียน คือ โรงเรียนพิมานวิทย์ โรงเรียนภารตวิทยาลัย โรงเรียนวัดยา โรงเรียนแสนยานุกรวิทยา โรงเรียนสวนเด็ก โรงเรียนสตรีวรนาถ และโรงเรียนราชินีบน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติงานสอนอยู่ในปีการศึกษา 2547 จำนวน 156 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของประชากรแต่ละโรงเรียน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของยามานะ (Yamane, Tora. 1973 : 725 - 729) ได้ค่าความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร นำไปใช้เป็นแนวทางในการการวางแผน พัฒนา ส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของครูต่อการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน ให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

การดำเนินการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามบทบาทในงานวิชาการของครู โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ประสบการณ์ในการสอน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ผู้วิจัยประมาณการในการได้รับข้อมูลกลับคืนร้อยละ 70 จึงส่งแบบสอบถามไปทั้งสิ้นจำนวน 170 ชุด และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 156 ชุด คิดเป็นร้อยละ 91.76 เป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ทุกฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อคำนวณสถิติ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติค่าที และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

1. บทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนครกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าครูมีบทบาทในระดับมากทุกด้าน โดยครูมีบทบาทด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ครูเพศชายกับครูเพศหญิงมีบทบาทในงานวิชาการ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูเพศชายกับครูเพศหญิงมีบทบาทในงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูเพศหญิงมีบทบาทสูงกว่าครูเพศชาย ส่วนด้านการวิจัยในชั้นเรียนครูเพศชายกับครูเพศหญิงมีบทบาทในงานวิชาการไม่แตกต่างกัน
3. อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน
4. ประสบการณ์ในการสอน ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน
5. ความผูกพันต่อองค์กรของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
6. สภาพแวดล้อมในการทำงานของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร มีประเด็นที่น่าสนใจและควรทำการอภิปรายดังต่อไปนี้

1. บทบาทในงานวิชาการของครูโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการวิจัยในชั้นเรียน พบว่าทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในยุคปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนต้องเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา

2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 ให้มีการประเมินมาตรฐานโรงเรียน ซึ่งส่งผลต่อบุคลากรในโรงเรียนเอกชนต้องเตรียมพร้อม เพื่อการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้วย ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำ รับรู้ เข้าใจ และยอมรับ เพื่อนำไปปฏิบัติมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ในด้านการจัดการเรียนการสอนก็เช่นเดียวกัน ครูจะต้องสนใจแสวงหาวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีการพัฒนาเทคนิคและกระบวนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะตามที่พึงประสงค์ซึ่งสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2544 : 1-3) ที่กล่าวว่าสถานศึกษาต้องเตรียมความพร้อมให้ครูได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้ปกครอง ผู้เรียน และชุมชน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป็นหลักสูตรที่มีลักษณะยืดหยุ่น ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยถือว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ นอกจากนี้ วรเกตุ สุวรรณรัตน์ (2544 : 3) กล่าวว่า การสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ปกครอง โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชน คุณภาพการเรียนการสอนย่อมมีความสัมพันธ์กับความอยู่รอดของโรงเรียนเอกชน ถ้าโรงเรียนจัดการศึกษาดีมีคุณภาพก็必将เกิดความมั่นใจต่อผู้ปกครอง นักเรียน คุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนจึงสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ยืนยง จิรัฏฐิติกาล (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนในการนำบุตรหลานเข้าในโรงเรียนประถมศึกษาของเอกชน จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความความคาดหวังของผู้ปกครองที่ต้องการได้รับจากโรงเรียนคือ การจัดการเรียนการสอนได้ครบตามหลักสูตรและเหมาะสมกับวัยของเด็ก ทำให้ผู้บริหารมีกระบวนการควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ อย่างเป็นระบบ มีการติดตามตรวจสอบการทำงานการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับที่น่าพึงพอใจ ดังนั้นบทบาทครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน โดยรวมจึงอยู่ในระดับมาก

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ครูเพศหญิงมีบทบาทในงานวิชาการโดยรวมและรายด้านมากกว่าครูเพศชายเกือบทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้นอาจเป็นเพราะว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูเพศหญิงถึงร้อยละ 91.00 ในขณะที่เป็นครูเพศชายเพียงร้อยละ 6.40 เท่านั้น ส่วนอีกร้อยละ 2.60 ไม่ได้ตอบแบบสอบถาม นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาจากครูในโรงเรียนทั้ง 7 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างปรากฏว่า เป็นครูเพศหญิงมากกว่าครูเพศชายเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าครูเพศหญิงมีบทบาทในงานวิชาการโดยรวมและรายด้านมากกว่าครูเพศชาย

สำหรับด้านการวิจัยในชั้นเรียนที่พบว่าครูเพศชายและครูเพศหญิงมีบทบาทในงานวิชาการไม่แตกต่างกันนั้น ทั้งนี้อาจเป็นด้วยปัจจัยบางประการ หรือทุกประการกล่าวคือ ครูส่วนใหญ่ทั้งเพศชายและเพศหญิงยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการทำงานวิจัยพอ ๆ กัน ยังไม่คุ้นเคยต่อการทำงานวิจัย ขาดความเข้าใจ ขาดประสบการณ์ ไม่เห็นถึงประโยชน์ มีการะหน้าที่อื่นจนทำให้ไม่มีเวลาทำงานวิจัย อีกทั้งไม่ได้รับการสนับสนุนและผลักดันจากผู้บริหารทั้งทางด้าน งบประมาณ และการสนใจในการทำงานวิจัย จึงปรากฏผลการวิจัยในครั้งนี้ว่าครูเพศชาย ครูเพศหญิง มีบทบาทในงานวิชาการด้านงานวิจัยในชั้นเรียนไม่แตกต่างกัน

3. ความผูกพันต่อองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะ ความผูกพันต่อองค์การเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อองค์การ ถ้าหากบุคคลมีความผูกพันต่อองค์การแล้ว ก็จะแสดงพฤติกรรมต่อองค์การที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ โดยมีความกระตือรือร้น มีความทุ่มเทมุ่งมั่นที่จะใช้ความพยายามที่มีอยู่ในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จและเพื่อความก้าวหน้าขององค์การ และปรารถนาที่จะเป็นสมาชิกขององค์การต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ อนันต์ชัย คงจันทร์ (2529 : 35-37) กล่าวว่า เมื่อคนมีความผูกพันต่อองค์การ ก็มีการแสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรมต่อเนื่องหรือความคงเส้นคงวาในการทำงาน ความต่อเนื่องในการทำงานโดยไม่โยกย้ายเปลี่ยนแปลงที่ทำงาน ความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ ที่จะทำงานให้องค์การ สถานศึกษาเป็นองค์การหนึ่งที่ประกอบด้วยบุคลากรครู ถ้าครูขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน ไม่ได้รับความสนใจเอาใจใส่ ขาดสวัสดิการที่ดี ไม่ได้รับการพัฒนาและส่งเสริมในวิชาชีพ ก็ย่อมจะส่งผลต่อการเรียนการสอน การพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชน ซึ่งต้องมีการแข่งขันกับโรงเรียนรัฐบาล การที่จะได้รับความนิยมนจากผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนนั้น โรงเรียนเอกชนต้องสร้างคุณภาพให้ดี งานวิชาการเป็นงานหนึ่งที่สำคัญที่สุดในการที่จะสร้างคุณภาพของโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ผู้เรียนจะต้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนของครู ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการวิจัยในชั้นเรียน ถ้าครูมีขวัญกำลังใจดี มีความรักในวิชาชีพ รักองค์การ ก็ย่อมจะมีความตั้งใจ มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ จัดการเรียนการสอนที่ดีมีคุณภาพ ดังที่พอร์เตอร์และสมิธ (Porter and Smith, 1977 : 46-56) กล่าวว่าความผูกพันต่อองค์การจะทำให้บุคคลมีความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามอย่างสูงเพื่อองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับ บัญชา นิมประเสริฐ (2542 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาต่อองค์การของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มศว พบว่าบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ มศว มีความผูกพันต่อองค์การโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์การในด้านความตั้งใจและพร้อมที่จะใช้ความพยายามที่มีอยู่เพื่อองค์การ และด้านความผูกพันสัมพันธ์กับบทบาทอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์การอยู่

ในระดับสูง ดังนั้นความผูกพันต่อองค์กร จึงมีความสัมพันธ์กับบทบาทของครูในงานวิชาการ เช่นเดียวกัน

4. สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับบทบาทของครูในงานวิชาการ โรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมในการทำงาน เป็นส่วนประกอบต่างๆภายในองค์กรที่มีผลต่อการทำงาน ก่อให้เกิดความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจของบุคลากรในองค์กรนั้น ถ้าโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายของหน่วยงาน ความผูกพันต่อหน่วยงาน มีสภาพแวดล้อมด้านกายภาพที่ดี ครูย่อมมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับ แอสติน (ทัศนีย์ จารุรัตน์จามร. 25836 : 18 ; อ้างอิงจาก Astin. 1972 : 67) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานด้านกลุ่มเพื่อนร่วมงานในหน่วยงานเดียวกัน มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อบุคลากร เพราะเพื่อนร่วมงานสามารถให้กำลังใจในเรื่องต่างๆไป ช่วยกระตุ้นให้เกิดความคิดหรือประสบการณ์ใหม่ๆ ซึ่งส่งผลต่อการจัดการการเรียนการสอนของครู อาจารย์ หรือบทบาทของครูในงานวิชาการนั่นเอง นอกจากนี้ การบริหารภายในที่เต็มไปด้วยบรรยากาศแห่งมิตรภาพ เพื่อนร่วมงานมีความอบอุ่น มีความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ ก็จะทำให้ครูอยากมาทำงาน มีความกระตือรือร้น ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูด้วยเช่นกัน นอกจากนี้สภาพแวดล้อมในด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยเฉพาะการจัดสภาพแวดล้อมให้สะอาดสวยงามก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งแรกที่จะดึงดูดให้ผู้ปกครองมีความสนใจที่จะส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน ในขณะเดียวกัน ครูซึ่งเป็นบุคลากรในโรงเรียนก็จะเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจต่อองค์กรของตนเองอีกทั้งยังส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานโดยตรงอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวาริน แซ่ตัน (2543 : 83-86) ได้ศึกษาวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงานกับความพึงพอใจในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพังงา พบว่าสภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพังงา เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่าด้านกายภาพมีความมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูให้ความสำคัญกับบทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนด้านการวิจัยในชั้นเรียนให้มากขึ้น ได้แก่ ปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนด้วยวิธีการวิจัย

1.2 ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีบทบาทในการมีส่วนร่วม กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายของหลักสูตรของสถานศึกษาให้มากขึ้น ตลอดจนมีบทบาทในการวิเคราะห์หาคุณภาพของหลักสูตร

1.3 ผู้บริหารควรตระหนักในการสร้างบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

1.4 ผู้บริหารควรส่งเสริม ให้การศึกษาดูงานงานด้านการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้ครูรู้ถึงวิธีการดำเนินงาน ซึ่งจะนำมาซึ่งคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียน

1.5 ผู้บริหารควรตระหนักถึงการสร้างขวัญและกำลังใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกรักผูกพันระหว่างบุคคลกับองค์กรและมีความตั้งใจที่จะทำงานให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานวิชาการของครูโรงเรียนเอกชน

2.2 ควรศึกษาสภาพและปัญหาในงานวิชาการด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนเอกชน

2.3 ควรศึกษาบทบาทของครูในงานด้านอื่น ๆ ได้แก่ การประกันคุณภาพของครู การนิเทศการสอนของโรงเรียนเอกชน

2.4 ควรการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของครูในงานวิชาการนอกเหนือเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล ภูประเสริฐ.(2544). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : ทิปส์ พับบลิชเชียน.
- กรมวิชาการ. (2542). วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพฯ ; โรงพิมพ์การศาสนา
- . (2543). หลักการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการท้องถิ่น. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ครุสภา ลาดพร้าว.
- . (2543). คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา : การสอนที่เน้น
ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา
- . (2544). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถาน
ศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว
- . (2545). แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและ
พัสดุภัณฑ์.
- กรมสามัญศึกษา. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการวิเคราะห์
สาระสำคัญ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). คู่มือการเรียนการสอนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- . (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า
และพัสดุภัณฑ์.
- . (2546). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ
พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- กรรณิกา ชมดี. (2524). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ :
ศึกษาเฉพาะ กรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัด
อุบลราชธานี. ปรินญาณพนธ์. สส.ม. (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เก็บ ศรีสง่า. (2528). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือพิมพ์
ประจำ หมู่บ้านในเขตชนบทพื้นที่ยากจน อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์.
ปรินญาณพนธ์ กศ.ม (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- กิตติพร ปัญญาบุญผล (2540) รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน : กรณีศึกษา
ในระดับประถมศึกษา.วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา)
เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- กวี วงศ์พุ่ม. (2539). *ภาวะผู้นำ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด.
- เกษมา แพร่บุญโญ. (2546) *การศึกษาความต้องการเกี่ยวกับวิชาการ ในการพัฒนาทาง วิชาการของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนทวารวดี สังกัด สำนักงานการประถมศึกษา. กศ.ม. : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*
- คงศักดิ์ ธาตุทอง และงามนิตย์ ธาตุทอง. (2543). *เอกสารการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการทำวิจัย ในชั้นเรียน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (อัดสำเนา).*
- จรรยา สุวรรณทัต. (2522.มิถุนายน). "สุขภาพจิตของครูในถิ่นกันดารซึ่งสัมพันธ์กับปัญหาการ สอนและ เจตคติที่มีต่อเด็ก," *วารสารวิจัยทางการศึกษา*. 9 (6) : 11.
- จักรพรรดิ วัฒนา. (2544, กรกฎาคม). *บทบาทของครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. วารสารการศึกษาทม. 24(10).4 – 6.*
- จัญญ พรหมสุวรรณ .(2533). *การศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของศึกษานิเทศก์อำเภอ ภาคใต้ ของประเทศไทย." ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา*
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงศ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.
- ชฎาภา ประเสริฐทรง. (2541). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคคล มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).* กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยพจน์ รักษาม. (2544). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2541). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : เทพเนรมิต การพิมพ์
- ตุ๋ จงรัก. (2543). *กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ; ศึกษา กรณีโรงเรียนปฏิบัติการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม (การวัดผลและประเมินผลการศึกษา) ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย.*
- ถม ทวีชัยเจริญ. (2525). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในประเทศไทย. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ด. (พัฒนาสังคม) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.*
- ทิตนา แหมมณี. (2540). *"การวิจัยการศึกษา". แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ทัศนีย์ จารุรัตน์จามร. (2536). *"ทัศนะของนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมวิทยาลัย อาชีวศึกษา เขตการศึกษา 7 ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา อดสาหกรรมศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.*

- ธรณิศวรร จิตขวัณ. (2542). *ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการบริหารโรงเรียนเรียนประถมศึกษา* สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพฯ : ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์. (2530). *เอกสารวิชาการบริหารการศึกษา*. สงขลา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2533). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ฟิสิกส์เซ็นเตอร์การพิมพ์.
- บุบผา เป็ดทิพย์. (2543). *ปัญหาและความต้องการในการทำวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัย*
เอกชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา)
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุษยาณี จันท์เจริญสุข. (2538). *การรับรู้คุณภาพชีวิตงานกับความผูกพันต่อองค์กรการ*
ศึกษากรณีข้าราชการสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. วิทยานิพนธ์
ศศ.ม. (ศิลปศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บัญชา นิ้มประเสริฐ. (2542). *ความผูกพันต่อองค์กรการของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ*
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประดิษฐ์ ฮาบเจริญ. (2538). *สอเปลี่ยนตำแหน่งผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ : บริษัทอักษรพิพจน์
จำกัด.
- ประทุม ฤกษ์กลาง. (2538). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรและผลการทำงาน*
ของอาจารย์มหาวิทยาลัยเอกชน. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปทีป เมฆาคุณวุฒิ. (2545). *หลักสูตรอุดมศึกษา : การประเมินและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ :
นิชั่นแอดเวอร์ไทซิง กรุ๊ป.
- ประวัติ เอรารวรรณ์. (2543). *การวิจัยในชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ : บริษัทยูแพด จำกัด.
- ประเทือง สังข์นาค. (2545). *การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิคนครนายก*.
สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประยุทธ์ ตรีชัย. (2544). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา*
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การบริหาร
การศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ประภัสสร วงษ์ดี. (2540) *กระบวนการและการใช้ผลผลิตการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของ*
ครุณักวิจัยในโรงเรียนประถมศึกษา : การศึกษาเชิงสำรวจและรายกรณี วิทยานิพนธ์
ค.ม. (การวิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ประภาศรี อิมวณิช. (2539). การศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองด้านความรู้ในการปฏิบัติงานของ ข้าราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเสริฐ ศิลรัตน์. (2529). คู่มือการสอนศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคทฤษฎีและปฏิบัติตามเนื้อหาที่กำหนดในแบบสอบถาม กลุ่ม สอน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- ปริยาภรณ์ อัครดำรงชัย (2541). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ผ่องพรรณ ตรีมงคลกุล. (2543). การวิจัยในชั้นเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. (2525). ราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525). ราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- พรวณี ประเสริฐวงศ์. (2533). การจัดองค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรพิมล โกลิภาพ. (2539). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานการสอนเสริมของอาจารย์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายสำเนา
- เพ็ญใจ พรหมทัศน์นนท์. (2541). บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนสาธิตที่มีต่อการส่งเสริมการทำวิจัยในโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2533). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความท้อแท้ในการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษาในภาคกลาง. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ภัทรา นิคมานนท์. (2537). การประเมินผลและการสร้างแบบทดสอบ. กรุงเทพฯ : โรงเรียนทิพย์วิสุทธ.
- ยนต์ ชุมจิต. (2544). การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์
- ระพีพร เบญจทิกุล (2540) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับความผูกพันต่อองค์การศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานสายงานบริการธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- รังสฤษฎ์ โยมศรีเคน (2541) การศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
- ลัดดา คำพลงาม. (2540). กระบวนการและผลของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการสอน : พหุกรณีศึกษาของครูนักวิจัยในโรงเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การวิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร
- ลจิตร์ แก้วสกุล. (2534). "ทัศนะของข้าราชการฝ่ายธุรการ : ศ.ส. การพิมพ์. 2532. ใน กรุงเทพมหานคร ที่มีต่องาน สภาพการทำงาน และเพื่อนร่วมงาน. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิจิตร วรุตบางกูร. (2535). การวางแผนผังและพัฒนาสถานศึกษา. สมุทรปราการ : ชนิษฐา การพิมพ์และโฆษณา.
- วิจิตร (ธีรกุล) วรุตบางกูร และสุพิชญา ธีระกุล. (2523). การบริหารโรงเรียนและนิเทศ การศึกษาเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ชนิษฐาการพิมพ์.
- วิชิต บุญเลิศ. (2543). ปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม (สาขาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิเชียร ชัยสำโรง. (2541) การปฏิบัติงานด้านวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูง : ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณภา ณ สงขลา. (2530)." บรรยายาทองคการกับความพึงพอใจในการทำงานของ ข้าราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษา." สารนิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ ปกครอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณวิไล พันธุ์สีดา. (2543). 12 ก้าวปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียนขั้นพื้นฐานสำหรับครูยุคใหม่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญกิจ.
- วุฒิ สุวรรณรังษี (2540). การปฏิบัติตามบทบาทคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การบริหาร การศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายสำเนา
- วาริน แซ่ตัน (2543). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงานกับความ พึงพอใจในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพังงา. ปรินิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา) : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- ศุภร เยาวรักษ์. (2546). การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียน การศึกษา
โรงเรียนอัสสัมชัญแผนประถม. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริชัย กาญจนาวาสี และคณะ. (2537). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ วงษ์สมบัติ. (2533). การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตร
กรรมในอำเภอสนทรายและอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การ
ส่งเสริมการเกษตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- สมชาติ คงพิกุล. (2537). ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการทำงานและความผูกพัน
ต่อองค์กรของอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี.
ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.
- สมถวิล แก้วปลั่ง. (2542). บรรยาการองค์การในสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมยศ นาวิการ และ ผุสดี รุมาคม. (2526). องค์การ : ทฤษฎี และ พฤติกรรมกรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ดวงกมล.
- สมยศ นาวิการ. (2533). การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
กรุงธนพัฒนา.
- สมแพน จำปาหวาย (2542) การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหาร
การศึกษา) : มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สิริเทพ ศรีวีระสกุล และคณะ. (2543). การวิจัยในชั้นเรียน. ขอนแก่น : หน่วยศึกษานิเทศน์
สำนักงานการประถมศึกษาขอนแก่น.
- สุบิน ณ อัมพร (2545 : 99-102) ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่
เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาของครูในการจัดการเรียนการสอน
ด้านการเตรียมการ ด้านการสอน อยู่ในระดับปานกลาง
- สุพิศ กิตติรัชดา. (2538). การเสริมสร้างพลังอำนาจในงานกับความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กร
ของพยาบาลโรงพยาบาลนครพิงค์. วิทยานิพนธ์ (การบริหารการพยาบาล). เชียงใหม่ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม. (2540). แนวคิดและรูปแบบเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2536). คู่มือการปฏิบัติงานสำหรับผู้
บริหาร. โรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2538). รายงานการประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษาการจัดทำแผนพัฒนาการ
ศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ครั้งที่ 2/2538 วันอังคารที่ 25 กรกฎาคม
2538. ณ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- (2539). โครงสร้างปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา :
ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- (2541). ชุดฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ระดับสูงเล่ม 5. กรุงเทพฯ : บริษัทคัมปาย
อิมเมจจิง จำกัด.
- (2541). เอกสารการประชุมชี้แจงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2542). วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- (2544). แกนหลักแนวคิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และเกณฑ์ประเมินโรงเรียน
ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาเอกชน. (2525). พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน
พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2538). แนวโน้มของการศึกษาเอกชนประเภทสามัญศึกษาในอนาคต. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2539). 24 ปี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนบนเส้นทางการปฏิรูปการศึกษา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2542). เอกสารสรุปภารกิจนโยบายและผลงาน ของสำนักงาน คณะกรรมการการ
ศึกษาเอกชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน.
- (2545, เมษายน). แนวความคิดในการปรับปรุงโครงสร้าง
และระบบบริหารการศึกษาเอกชน. การศึกษาเอกชน. 2(4) : 37 – 39.
- (2545). เอกสารประกอบการประชุมชี้แจงผู้บริหารโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานทดสอบการศึกษา. (2545). รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. กรุงเทพฯ :
สำนักงานทดสอบการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำเร็จ สมวงศ์. การบริหารงานเป็นทีมที่สัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนประถม
ศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532.
- อนันต์ คงจันทร์. (2529, กันยายน). ความผูกพันต่อองค์กร. จุฬาลงกรณ์ ธุรกิจปริทัศน์.
9(34) : 35 – 38.

- อมรา จิตต์กุล (2544) การนำแฟ้มพัฒนางาน(Portfolio) ไปใช้ประโยชน์ด้านการปฏิรูปการเรียนการสอนของครูในโรงเรียน เขตดุสิต สังกัดกรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ สาขาบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
- อมรา เล็กเริงสินธุ์. (2540). หลักสูตรและการจัดการการมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- อุดม จันทรโสภา. (2545). สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สถาบันราชภัฏเลย.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2540). หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เอสดีเพรส.
- อุ้นศรี อยู่อ่อน. (2542). ความต้องการความรู้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสอนของ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- อรัญญา บุญช่วย. (2542). การบริหารวิชาการของมหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อำนาจ นาไชย. (2542). ศึกษาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครูอาจารย์ในการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อำภา บุญช่วย. (2537). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- อภิรักษ์ นารตะ. (2540). สภาพปัจจุบันและแนวทางการพัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดลำพูน. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Adele Fiderer. (1989). Teacher as researchers : A different way of knowing. Columbia University.
- Agthe, R. Robert, R. (1980,May) The Elementary Principals Perceptions of Thai own And Teachers Role in Curriculum Dicision Making,"Dissertation Abstracts International. 36(5) : 3077-A
- Arcinniega, Guilemo M. "Teacher – Service Education Model," Dissertation Abstracts International. 33(5) : 303-305 ; September.
- Atjonen, Paivi Maritta. (1994). The local curriculum as an Object and Instrument in the Administrative and Pedagogical Development of the school System : Experiences and Opinions of Primary school Teachers Regarding the Design Implementation

- and Development of Local Curricula Dissertation Abstracts International.
55(02) : 329-c
- Buchanan, Bruce.(1974X, December). "Buiding Organizational Commitment : The Socialization of Managers in Work Organization ; Administration Science Quarterly. 19(4) : 533 – 543
- Chester, N. M. (1996). An introduction to school administration : Selected reading. New York : Mcmillan Company.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing (3rd ed.). New York : Harper Collins.
- Cronbach, Lee. J. (1970). Essential of Psychclogical Testing.(3rd ed). New York : Harper and Row.
- Desautel, R. A. (1978). Adminstrative role perceptions of north Dakota elementary school principals as related to selected dimension of administrative function. Dissertation Abstracts International, 39(4), 42-A.
- Eisenberger, R. and Others. (1990). Perceived Organizational Support and Employee Diligence Commitment and Innovation,"Journal of Applied Psychology. 75 : 51 – 59.
- Etzoni, A.(1975). A Comparative Analysis of complex Organizations. New York : The Free Press.
- Franklin, J.I.(1975, June). Down the organization : Imfluence Processes Across Levels of Hierarchy." Administrative Science Quarterly. 20(2) : 153 – 164
- Hemming, Heater Evelyn Smith. (1998). The Teacher Role in Facilitation Critical Thinking About Social Issue Dissertation Abstracts International.
- Hrebiniak, L.G. and Alutto, J.L. (1972). "Personal and Role – related Factors in the Development of Organizational Commitment." *Dissertation Abstracts International*. 59(7) : 2272 – A.
- Kimbrough, Palph B. and Nunnery, Michael Y. (1988) . *Educational Administraion : An Introduction*. New York : Macmillan Publishing Company.
- Mc Carthy, Water M. (1971,August). "The Role of the Secondary School Principal in New Jersey," *Dissertation Abstracts International*, 3(2) : 705-A
- Perter, Lyman W. and Smith, F.J. (1977). The Ecology of Organizational. Unpublished paper.
- Porter, Lyman W. and Others.(1974, October). "Organiza tional Commintment, Job Satisfaction, and Turnover Among Psychiatric Teachers," *Journal of Applied*

Psychology. 5965) : 604 – 609.

Schmidt, W. H., & Kennedy, M.M. (2003). Teachers and teacher condidaters'beliefs About subject matter knowledge and about teaching responsibilities. (Online). Available : <http://ncrtl.msu.edu/http/rrports/html/rr904.htm>.

Stapp, Karen Jannie. (1988, January). "Characteristics Perceived to be Important by Arkansas Teacher of Gifted Student," in Dissertation Abstracts International. 48(7) : 1655-A.

Steers , R.M. (1979) Organization Effectiveness : A Behavioral View Santa Monica , California : Goodyear Publishing Company , Inc,

Steers, Richard M. and Porter, Lyman W" (1979). Motivation and Work Behavior. New York : McGraw–Hill.

Yamane, Taro. (1973). Element Sampling Theory. Englewood Cliff.s,N.J : Trentice.Hall.ing

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. อาจารย์มารศรี สุธานี	ภาควิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผศ. รท. ดร.ไพบุลย์ อ่อนมั่ง	ภาควิชาพลศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์สุวัจน์ วิวัฒนกุล	โรงเรียนบางกะปิ
กรุงเทพมหานคร
4. อาจารย์ประพจน์ แยมนาม	โรงเรียนบ้านท้ายหาด
สมุทรสงคราม
5. อาจารย์ชวลิต สูงใหญ่	โรงเรียนสาธิต มศว ประสานมิตร
(ฝ่ายมัธยม) กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามงานวิจัย

เรื่อง บทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของครูในงานวิชาการ ของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
2. แบบสอบถามชุดนี้มี 4 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนตัวของครูผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนเอกชน
 - ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชน
 - ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของครูในงานวิชาการ
3. โปรดกรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา งานวิชาการ และยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดต่อไป
4. ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงในความเอื้อเฟื้อของท่านที่ได้สละเวลาอันมีค่าตอบ แบบสอบถามฉบับนี้

นางสาวสุจันท์ณี สังขดุลย์
 นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสอบถาม

เรื่อง บทบาทของครูในงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อมูลลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ _____
2. อายุ _____ ปี
3. ประสบการณ์ในการสอน _____ ปี _____ เดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความผูกพันต่อองค์กร

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความที่เกี่ยวกับพฤติกรรมความผูกพันที่มีต่อองค์กร โดยทำเครื่องหมาย

✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ข้าพเจ้าคิดว่าโดยภาพรวมแล้ว โรงเรียนพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว					
2	ข้าพเจ้าคิดว่าการบริหารงานวิชาการ สามารถนำไปสู่ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดขององค์กรได้					
3	เมื่อได้รับมอบหมายงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าใช้ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ในการทำงานนั้น					
4	ข้าพเจ้าตรวจสอบความถูกต้องของผลงานที่ทำเสร็จแต่ละขั้นก่อนเพื่อชื่อเสียงขององค์กร					
5	แม้การทำงานทำให้รู้สึกเหนื่อย แต่ข้าพเจ้าก็มีความสุขที่ได้ทำงานกับโรงเรียนแห่งนี้					
6	ข้าพเจ้ารักและภูมิใจในตำแหน่งหน้าที่การงานที่ทำอยู่ในขณะนี้					
7	แม้เป็นวันหยุด หากโรงเรียนมีกิจกรรมพิเศษ ข้าพเจ้ายินดีมาช่วยงานอย่างเต็มที่					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8	ข้าพเจ้ายินดีที่จะทำงานล่วงเวลา โดยไม่คำนึงว่าจะได้รับค่าตอบแทนหรือไม่					
9	ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาของโรงเรียน เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าต้องร่วมกันแก้ไข					
10	ข้าพเจ้าจะติดตามงาน เพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงไปได้					
11	สำหรับข้าพเจ้าแล้ว โรงเรียนแห่งนี้คือน้องค์กรที่ดีที่นำทำงานด้วย					
12	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนแห่งนี้					
13	ข้าพเจ้าคิดว่าจะทำงานในโรงเรียนแห่งนี้ต่อไปจนกว่าจะเกษียณอายุ					
14	ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเจ้าของ และคิดจะพัฒนาองค์กรให้เจริญยิ่งขึ้น					
15	ข้าพเจ้ามีเพื่อนร่วมงานที่ดีทำให้ไม่คิดลาออกจากองค์กรนี้					
16	ข้าพเจ้ามีความสุขสนุกกับการทำงานในองค์กรนี้					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในการทำงาน

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความแต่ละข้อโดยละเอียดแล้วกรณชาติเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	การจัดห้องเรียนเอื้อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน					
2	ห้องเรียนใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างสะดวก					
3	มีแสงสว่างในห้องเรียนเพียงพอต่อการเรียน					
4	มีอาคารประกอบเพียงพอต่อการจัดกิจกรรม					
5	จัดห้องเรียนเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน					
6	มีการจัดครูเข้าสอนตรงตามความรู้ความสามารถ					
7	มีการประชุมชี้แจงครูทราบเรื่องภายในโรงเรียน					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8	มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้การสอนตามหลักสูตร					
9	มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เอื้อต่อความแตกต่างของผู้เรียน					
10	การเบิกเงินสวัสดิการต่าง ๆ ของทางโรงเรียนได้อย่างรวดเร็ว					
11	มีการจัดห้องพัสดุเพื่อเอื้อต่อการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
12	ส่งเสริมให้ครูได้รับโอกาสศึกษาต่อและเข้าอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง					
13	มีการเกื้อกูลและแลกเปลี่ยนการสอนเมื่อจำเป็น					
14	การติดต่อสื่อสารระหว่างครูด้วยกันราบรื่น					
15	เพื่อนร่วมงานมีความสมัครสมานสามัคคีกัน					
16	บรรยากาศในการทำงานเป็นไปเหมือนพี่น้อง					
17	สภาพแวดล้อมในการทำงานสะอาดถูกสุขลักษณะ					
18	โรงเรียนมีสถานที่สำหรับให้บุคลากรพักผ่อนในเวลาว่าง					
19	โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น ทำให้เกิดบรรยากาศที่เหมาะสมกับการเรียนการสอน					
20	ห้องเรียนอยู่ในสภาพที่ปลอดภัย ใช้งานได้ดี					
21	มีอาคารและมีห้องเรียนเพียงพอ					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของครูที่มีต่องานวิชาการใน 4 ด้าน คือ การพัฒนาหลักสูตร และการนำไปใช้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านการวิจัยในชั้นเรียน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ ท่านมีบทบาทในการกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรในสถานศึกษา					
2	ท่านมีบทบาทในการมีส่วนร่วม กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายของหลักสูตรของสถานศึกษา					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3	ท่านศึกษาหาความรู้และเข้าใจในงานหลักสูตรการสอน					
4	ท่านมีการนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในสถานศึกษา ไปวิเคราะห์หาคุณภาพ					
5	ท่านมีการกำหนดสัดส่วนของเวลาในโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา ได้สัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้					
6	ท่านมีบทบาทในการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน					
7	ท่านมีบทบาทในการวิเคราะห์หาคุณภาพของหลักสูตร					
8	ท่านมีบทบาทในการกำหนดสาระการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน					
ด้านการจัดการเรียนการสอน						
9	ท่านจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเอง					
10	ท่านมีบทบาทในการจัดทำแผนการเรียนรู้ระยะสั้นและระยะยาว					
11	ท่านจัดทำแผนการเรียนรู้ โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นหลัก					
12	ท่านได้รับการแต่งตั้งให้รับผิดชอบในการนิเทศจัดการเรียนการสอน					
13	ท่านได้รับการนิเทศการเรียนการสอน					
14	ท่านออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน					
15	กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนสอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้					
16	กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนพัฒนาได้ทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อสาระการเรียนรู้					
17	ท่านใช้การเสริมแรง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในการเรียน					
18	ท่านสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้					
19	ท่านใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย					
ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้						
20	ท่านมีบทบาทในการกำหนดแนวการวัดประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษา					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
21	ท่านศึกษาหาความรู้และเข้าใจในงานวัดและประเมินผล					
22	ท่านมีบทบาทในการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้					
23	ท่านมีระบบการเก็บรักษาเอกสาร และหลักฐานการประเมินผล การเรียน					
24	ท่านมีการวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างชัดเจน					
25	ท่านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน					
26	ท่านใช้เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน					
27	ท่านวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ได้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการคุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์					
28	ท่านนำผลการวัดไปพัฒนาผู้เรียน					
29	หลังจากวัดและประเมินผลการเรียนรู้แล้วนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาวิธีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อไป					
30	ท่านใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้					
31	ท่านมีการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือวัดผล					
32	ด้านการวิจัยในชั้นเรียน					
	ท่านหาวิธีการทำวิจัยในชั้นเรียน					
33	ท่านสนับสนุนให้มีการทำวิจัยในชั้นเรียน					
34	ท่านมีบทบาทในการทำวิจัยในชั้นเรียน					
35	ท่านมีบทบาทในการดำเนินการร่วมกับผู้เรียนในการทำวิจัยในชั้นเรียน					
36	ท่านใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้					
37	ท่านนำผลการทำวิจัยมาช่วยพัฒนาการเรียนการสอนเป็นระยะ ๆ					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
38	ท่านมีบทบาทในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการพัฒนา หรือ การแก้ปัญหาของผู้เรียน					
39	ท่านปรับปรุง หรือแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ด้วยวิธีการวิจัย					
40	ท่านมีบทบาทในการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานประเมินคุณภาพ ภายใน เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก					
41	ท่านนำกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนมาปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น					
42	ท่านแสวงหาคำตอบของปัญหา หรือข้อสงสัยของครู โดยทำการวิจัย					
43	ท่านมีการบันทึกการทำงานอย่างเป็นระบบ และเผยแพร่แก่เพื่อนครู และผู้ปกครอง					

ภาคผนวก ค
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางวิเคราะห์แบบสอบถามรายชื่อเกี่ยวกับบทบาทของครูที่มีต่องานวิชาการ

ข้อที่	บทบาทของครูในงานวิชาการ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1.	ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนำไปใช้ บทบาทในการกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร ในสถานศึกษา	3.61	.87	มาก
2.	บทบาทในการมีส่วนร่วม กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย ของหลักสูตรของสถานศึกษา	3.44	.91	ปานกลาง
3.	ศึกษาหาความรู้และเข้าใจในงานหลักสูตรการสอน	3.92	.66	มาก
4.	การนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในสถานศึกษา ไปวิเคราะห์ หาคุณภาพ	3.65	.76	มาก
5.	การกำหนดสัดส่วนของเวลาในโครงสร้างของหลักสูตร สถานศึกษา ได้สัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้	3.69	.81	มาก
6.	บทบาทในการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน	3.69	.89	มาก
7.	บทบาทในการวิเคราะห์หาคุณภาพของหลักสูตร	3.47	.93	ปานกลาง
8.	บทบาทในการกำหนดสาระการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.68	.89	มาก
9.	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนค้นคว้าด้วยตนเอง	3.86	.69	มาก
10.	บทบาทในการจัดทำแผนการเรียนรู้ระยะสั้นและระยะยาว	3.85	.79	มาก
11.	จัดทำแผนการเรียนรู้ โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นหลัก	4.07	.71	มาก
12.	ได้รับการแต่งตั้งให้รับผิดชอบในการนิเทศจัดการเรียน การสอน	3.14	1.16	ปานกลาง
13.	ได้รับการนิเทศการเรียนการสอน	3.71	.82	มาก
14.	ออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่าง ของผู้เรียน	3.70	.72	มาก
15.	กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ การเรียนรู้	3.99	.66	มาก
16.	กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนพัฒนาได้ทั้งด้านความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อสาระการเรียนรู้	3.96	.65	มาก
17.	ใช้การเสริมแรง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในการเรียน	3.99	.65	มาก
18.	สร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	3.97	.66	มาก

ข้อที่	บทบาทของครูในงานวิชาการ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
19.	ใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย	3.97	.65	มาก
20.	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้			
20.	บทบาทในการกำหนดแนวการวัดประเมินผลการเรียนรู้			
	ของสถานศึกษา	3.60	.88	มาก
21.	ศึกษาหาความรู้และเข้าใจในงานวัดและประเมินผล	3.76	.71	มาก
22.	บทบาทในการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลการ			
	เรียนรู้	3.53	.88	มาก
23.	ระบบการเก็บรักษาเอกสาร และหลักฐานการประเมินผล			
	การเรียน	3.77	.72	มาก
24.	การวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างชัดเจน	3.76	.69	มาก
25.	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการเทียบโอน			
	ผลการเรียน	3.36	.78	ปานกลาง
26.	ใช้เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ที่เหมาะสม			
	กับความแตกต่างของผู้เรียน	3.70	.79	มาก
27.	วัดและประเมินผลการเรียนรู้ ได้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้			
	ทักษะ กระบวนการคุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์	3.92	.72	มาก
28.	นำผลการวัดไปพัฒนาผู้เรียน	3.91	.69	มาก
29.	หลังจากวัดและประเมินผลการเรียนรู้แล้วนำมาวิเคราะห์			
	เพื่อหาวิธีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนต่อไป	3.80	.72	มาก
30.	ใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็น			
	การปฏิบัติให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้	3.94	.72	มาก
31.	การวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือวัดผล	3.62	.76	มาก
	ด้านการวิจัยในชั้นเรียน			
32.	หาวิธีการทำวิจัยในชั้นเรียน	3.58	.87	มาก
33.	สนับสนุนให้มีการทำวิจัยในชั้นเรียน	3.78	.79	มาก
34.	บทบาทในการทำวิจัยในชั้นเรียน	3.69	.89	มาก
35.	บทบาทในการดำเนินการร่วมกับผู้เรียนในการทำวิจัย			
	ในชั้นเรียน	3.66	.93	มาก
36.	ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้	3.71	.83	มาก
37.	นำผลการทำวิจัยมาช่วยพัฒนาการเรียนการสอนเป็นระยะๆ	3.67	.84	มาก

ข้อที่	บทบาทของครูในงานวิชาการ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
38.	บทบาทในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการพัฒนา หรือการแก้ปัญหาของผู้เรียน	3.62	.74	มาก
39.	ปรับปรุง หรือแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ด้วยวิธีการวิจัย	3.46	.86	ปานกลาง
40.	บทบาทในการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานประเมินคุณภาพ ภายใน เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก	3.69	.80	มาก
41.	นำกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนมาปรับปรุงวิธีการเรียน การสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น	3.66	.83	มาก
42.	แสวงหาคำตอบของปัญหา หรือข้อสงสัยของครู โดยทำการวิจัย	3.35	.81	ปานกลาง
43.	การบันทึกการทำงานอย่างเป็นระบบ และเผยแพร่แก่เพื่อนครู และผู้ปกครอง	3.41	.84	ปานกลาง

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวสุจันท์ สันขดุลย์
วัน / เดือน / ปีเกิด	23 สิงหาคม 2506
สถานที่เกิด	จ. เพชรบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	25 ซอย นามบัญญัติ ถ. ประชาธิปไตย พระนคร กรุงเทพฯ 10200
ตำแหน่งหน้าที่การทำงานในปัจจุบัน	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนสวนเด็ก โรงเรียนเบญจมราชาลัย
พ.ศ. 2525	
พ.ศ. 2530	ค.บ. (การประถมศึกษา) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ. 2548	กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ